

ΤΕΥΧΟΣ

ΑΘΗΝΑΙ 2 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1923

37

ΟΗΣΑΥΡΟΣ

ΕΠΙ ΤΗ
ΕΚΑΤΟΝΤΑΕΤΗΡΙΔΙ
ΤΟΥ ΕΝΔΟΞΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ
ΤΟΥ ΘΡΥΛΛΙΚΟΥ ΗΡΩΟΣ
ΜΑΡΚΟΥ ΒΟΤΣΑΡΗ

Αριθμός συμμετοχῆς τὰς κληρώσεις
διὰ τὰ δῶρα τοῦ Μηνιαίου τεύχους.

5184

ΕΤΟΣ Α· ΑΡ. 37 ΑΘΗΝΑΙ 2 7)ΒΡΙΟΥ 1923

ΘΗΣΑΥΡΟΣ,

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

Γραφεῖα ὁδὸς Κοραῆ ἀρ. 4

Στοὰ «Ν. Αστέως»

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

Διὰ τὰς Ἀθήνας Δρ. 120

Ἐπαρχίας » 150

Ἐξωτερικῶν Φρ. χρ. 50

ΤΑΚΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΑΙ:

ΟΙ ΕΠΙΦΑΝΕΣΤΕΡΟΙ

ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΛΟΓΟΓΡΑΦΩΝ

ΕΚΔΑΤΗΣΙΣ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΡΧ. ΣΤ. ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΔΩΡΕΑ

ΗΜΕΡΟΜ.

ΑΡΙΘ.

16-8-85
36032

ΘΗΣΑΥΡΟΣ.

ΑΘΗΝΑΙ

Οδός Κοραή αρ. 4 (Στοά «Ν. Αστωρ»).

ΤΑΚΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΑΙ

ΝΙΚ. Μ. ΣΗΦΑΚΗΣ (Διαχειριστής)
ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΒΕΛΛΙΑΝΙΤΗΣ
ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ
ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ
Δ. Ι. ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΣ
Χ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ
ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΔΑΦΝΗΣ
Κ. Γ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ
ΔΗΜ. ΔΑΛΛΑΣ (σελίδες Αθλητισμοῦ).
ΝΑ Γ'Σ
ΚΟΣΜΙΚΗ κτλ, κτλ.

ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΑΙ

Εν ΤΡΙΠΟΛΕΙ— Β. Σπυρόπουλος
Εν ΠΥΡΓΩ— Τ. Καλαθός
Εν ΑΙΓΩ— Γ. Ανδρικόπουλος
Εν ΣΕΡΡΑΙΣ— Γιαν. Παπακωστίδης
Εν ΚΟΖΑΝΗ— Γ. Χαπαδημητρίου
Εν ΛΑΜΙΑ— Δ. Ελασσώνας
Εν ΧΑΝΙΟΙΣ— Ηλ. Κινθάνης
Εν ΚΑΤΡΩ— Αριστ. Ζωγραφίδης

Οἱ ἐν ταῖς λοιπαῖς πόλεσιν ἀνταποκριταὶ δὲν διωρίσθησαν
εἰσέτι ἐπισήμως.

ΕΘΝΙΚΑ ΜΝΗΜΟΣΥΝΑ

Εἰς τὴν ἱερὰν μνήμην τοῦ θρυλικοῦ τῆς φυ-
λῆς ἡρώος **Μάρκου Μπότσαρη** ἐπὶ τῇ ἑκατονταετηρί-
δι τοῦ θανάτου αὐτοῦ συμβάντος ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Κε-
φαλόβρουσου τὴν 9 Αὐγούστου 1923 ὁ «Θησαυρὸς»
ἐθεώρησε καθήκον του ν' ἀφιερῶσιν τὸ τεῦχος τοῦτο,
περιλαμβάνον τὸ ὑπέροχον ἔπος τοῦ περιβλεπτον ἐν
τῇ νεοελληνικῇ φιλολογίᾳ κατέχοντος θέσιν καὶ πολυ-
τίμου συνεργάτου μας ἀξ. κ. Χ. Χρηστοβασίλη, ὅστις
προσέθεσεν εἰδικῶς καὶ πάσας τὰς σχετικὰς σημειώ-
σεις βιογραφίας κτλ.

Ἐπ' ἀφορμῇ ὅμως τῆς καθυστέρήσεως τοῦ πα-
ρελθόντος τεύχους λόγω τῆς ἐκ τῆς ἀπεργίας ἐλλείψε-
ως τοῦ ἀερίοφωτος τοῦ παρὸν τεύχους ἐκδίδεται εἰς σε-
λίδας περισσότερας τοῦ συνήθους ἵνα περιλάβῃ τὴν
συνεργασίαν καὶ τῶν ἄλλων ἀξιοτ. συνεργατῶν μας.

Η ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ

ΟΙ ΜΠΟΤΣΑΡΑΙΟΙ

ΚΑΤΑ ΤΟ 1821

Ιον) ΝΩΤΗΣ ΜΠΟΤΣΑΡΗΣ

Γεννήθηκε στο Σούλι κατά το 1760, υιός του μεγάλου καπετάνου του Σουλιού Γεώργου Μπότσαρη, κι' αδερφός νεώτερος του επίσης μεγάλου καπετάνου Κήτσιου του Μπότσαρη, πατρός του περιλαλήτου ήρωα Μάρκου Μπότσαρη.

Κατά την τελευταίαν ήρωικωτάτην άμυναν του Σουλιού, στα 1803, ήταν οι Σουλιώτες, αφού εξήντησαν και το τελευταίο κομμάτι του ψωμιού τους, και τα τελευταία φυσέκια τους, αναγκάστηκαν να συνθηκολογήσουν με τον τύραννον των Ιωαννίνων 'Αλή πασιαν, ή μεγάλη Οικογένεια των Μποτσαραίων, μ' όλην την φάρα της, είχε καταφύγει στ' άπροσπέλαστα ύψη των 'Αγράφων, για να σωθής, αλλά προδόθηκε στην Μονήν του Σέλτσου, κι' έπεσαν δολοφονικώς επάνω της τα καταδιωχτικά σώματα του ειρηνένου Τυράννου, έναντίον της υπογραμμένης Συνθήκης. Τότε ο Νώτης Μπότσαρης, αρχηγός της πολυπαθής και πολυδοξασμένης Μποτσαραϊκής Οικογένειας, σανάμα και πρεσβύτερος όλων, κατά την ηλικίαν, έπεσε στα χέρια των έχτρων αιχμάλωτος, φέροντας έφτά βαρυά τραύματα σε διάφορα μέρη του σώματός του. Έτσι τον πήγαν στα Γιάννινα, ο δέ 'Αλή πασιας, φοβούμενος να τον κρατή στα Γιάννινα, μήπως οι Σουλιώτες συνενογηθούν με τους Κλέφτες και εισβάλλουν στα Γιάννινα για να τον απελευθερώσουν, τον έστειλε κρυφά στο φρούριο της Κλεισούρας, απ' όπου ο απτόντος Σουλιώτης αρχηγός κατώρθωσε να δραπετεύσῃ και να καταφύγῃ στο Μπεράτι της 'Αλβανίας, όπου εΐταν τοπάρχης τότε ο 'Ιμπραχήμ πασιας Κούρτης.

Ο 'Αλή πασιας, φοβούμενος την φιλίαν του 'Ιμπραχήμ πασις Κούρτη και του Νώτη Μπότσαρη, έδωκεν άμνηστείαν στον καταδιωκόμενον Σουλιώτην αρχηγόν, με σκοπόν να προσελκύσῃ κι' όλους τους άλλους φυγάδες Σουλιώτες, που βρίσκονταν στην Κέρκυρα, και για να τους έχῃ υποχείριους και για ν' αποφεύγῃ τες ενέργειες τους, που έκαναν εκεί προς τες Μεγάλες Χριστιανικές Δυνάμεις έναντίον του.

Έρχόντας στα Γιάννινα ο Νώτης Μπότσαρης προσείλκυσε την

συμπάθεια και την αγάπη πολλών Ἑλλήνων και Ἀλβανῶν και προπάντων τοῦ Βελή πασια, δευτερότοκου υἱοῦ τοῦ Ἀλῆ πασια, και γιὰ τὸ μεγάλο οἰκογενειακό του ὄνομα, και γιὰ τὴν ἔκτακτὴ του σύνεση, και γιὰ τὴν ἀνεγνωρισμένη ἀντρεία του, ἀλλὰ πλείτερο ἀπ' ὅλα συντέλεσε σὲ τοῦτο ἡ μεγάλη του ὡμορφιά, και ἡ ἀπαράμιλλη λεβεντιά του. Ἔτσι δὲν πέρασε πολὺς καιρὸς κι' οἱ δυὸ αὐτοί : Βελή πασιας και Νώτης Μπότσαρης ἐγείναν βλάμηδες, ἦται ἀδερφοποιητοὶ στὸ Κοράνι και στὸ Βαγγέλιο, ὠρκίστηκαν δηλαδὴ αἰώνια φιλία και πῆγαν μαζή στὸν Τύραβο τῆς Θεσσαλίας, τῆς ὁποίας ὁ Βελή πασιας διωρίστηκε διοικητής.

Ὁ Ἀλῆ πασιας ὅμως δὲν ἔδλεπε μὲ καλὸ μάτι τὴν ἀδερφικὴ φιλία τοῦ υἱοῦ του και τοῦ Νώτη Μπότσαρη, κι' ἔστειλε δολοφόνους στὸν Τύρναβο νὰ σκοτώσουν τὸν ἀδερφικὸν φίλον τοῦ υἱοῦ του, ἀλλ' ὁ Βεπασιας, πιστὸς στὸν ὅρκου του, διευκόλυνε τὴν φυγὴ τοῦ βλάμητου, κι' ἔτσι ὁ Νώτης Μπότσαρης κατέφυγε στὴν Ὑδρα, κι' ἀπ' ἐκεῖ πῆγε στὴν Κέρκυρα, ὅπου εἶταν κι' ἄλλοι Σουλιῶτες.

Ὅταν ἀνοιξε ὁ πόλεμος μεταξὺ τοῦ Σουλτάν Μαχμουτ και τοῦ Ἀλῆ πασια, (1920) οἱ Σουλιῶτες συντάχτηκαν μὲ τὸν Σουλτάνο, ἐναντίον τοῦ Ἀλῆ πασια, ποῦ κατέστρεψε τὸ Σούλι τους, ἀλλ' ὁ Νώτης Μπότσαρης, πιστὸς και αὐτὸς στὸν ὅρκου του, μπήκε στὴν Πρέβεζα γιὰ νὰ βοηθήσῃ τὸν πολιορκούμενον ἐκεῖ ἀπὸ τὰ σουλτανικὰ στρατεύματα βλάμην του Βελή πασιαν, κι' ὅταν ὁ Βελή πασιας παρεδόθηκε στοὺς σουλτανικοὺς, ὁ Νώτης Μπότσαρης, ἐλεύτερος πλεῖα ἀπὸ κάθε βλάμηκη ὑποχρέωση, ἐνώθηκε μὲ τὸν ἀνεψιὸν του Μᾶρκου Μπότσαρη και τοὺς ἄλλους Σουλιῶτες, ποῦ πολιορκοῦσαν τὸν Ἀλῆ πασιαν, ὡς σύμμαχοι τοῦ Σουλτάνου.

Ὅταν οἱ Σουλιῶτες, ποῦ εἶταν στρατοπεδευμένοι στὸν Ἄη Νικόλα, τῶν Κοπάνων, στὴν μεσημβρινή ὄχτη τῆς Λίμνης, θεώρησαν ἐθνικότερα νὰ ἐγκαταλείβουν τὰ σουλτανικὰ στρατεύματα και νὰ βοηθήσουν τὸν Ἀλῆ πασιαν και συνεννοήθηκαν μὲ τὸν φοδερόν τους ἐχτρὸν ὡς τὰ τότε, νὰ τοὺς πᾶραδώσῃ τὸ Σούλι, ὡς συμμάχους του, τότε ὁ Νώτης Μπότσαρης διωρίστηκε πολέμαρχος τοῦ ἐλευθερωμένου Σουλιοῦ, και τὸ κατέλαβε, ἀλλ' ἐπειδὴ εἶταν ἀδύνατο και νὰ τὸ διατηρήσῃ, ἀναγκάστηκε νὰ τὸ ἐγκαταλείψῃ και τὰ καταφύγῃ στὸ ἀγωνιζόμενο Μεσολόγγι. Τότε ἡ Α' Ἐθνοσυνέλευση τῶν Ἑλλήνων διώρισε τὸν Νώτην Μπότσαρη Ὑπουργὸν τοῦ Πολέμου, γιὰ τὴν πανθομολογούμενη σύνεσὴ του.

Ἀναλαμβάνοντας τὸ Ὑπουργεῖον τοῦ Πολέμου ὁ Νώτης Μπότσα-

ΝΩΤΗΣ ΜΠΟΤΣΑΡΗΣ

ρης, ἐξεστράτευσε μὲ τοὺς Σουλιῶτες του, γιὰ νὰ φραγῇ τὸ Μακρινόρος, τὸν Καρδασκᾶ και τὴν Βονίτσα, κι' ἔτσι ν' ἀνακόψῃ τὴν ἀπὸ τοὺς Σουλτανικῶν στρατευμάτων στὸ Μεσολόγγι, ποῦ ἐκπροσώποῦσε τότε τὸν πυρῆνα τῆς ἀγωνιζομένης Ἀπὸ τῆς Ἑλλάδας, ἀλλὰ δὲν μπόρεσε ν' ἀντισταθῇ στὴν ὁρμὴ τοῦ Κιουτάχ πασια, κι' ἀπεσύρθηκε στὸ Αἰτωλικό, μὴν μπορῶντας ὅμως νὰ κρατήσῃ αὐτὸ τὸ σημεῖο, ἐνεκα τῶν μεγάλων δυνάμεων τοῦ ἐχτροῦ, κατέφυγε στὸ Μεσολόγγι, ὅπου διωρίστηκε φραγάρχος κι' ἀρχηγὸς τῶν ἐθνικῶν δυνάμεων, ποῦ βρισκόνταν ἐκεῖ.

Στὸ Μεσολόγγι διέπρεψε πλείτερο ἀπὸ κάθε ἄλλον κι' εἶταν ἀρχηγὸς τῆς φάλαγγας τῆς Ἐξόδου κατὰ τὴν ἱστορικὴν ἡρωϊκωτάτην Ἐξοδὸ τοῦ Μεσολογγιοῦ. Διεσώθηκε κατὰ τὴν μεγάλην ἐκείνην ἀπελπιστικὴν ἐπιχείρηση, κι' ἐξεστράτευσε στὴν Ἀπὸ τῆς Ἑλλάδας, και

κατέλαβε τὸ Δίστομο, ὅπου καὶ ἐπληρώθηκε ἀγωνιζόμενος ἡρωϊκῶς καὶ ἐναντίον τῶν Τούρκων καὶ ἐναντίον τῶν Ἀλβανῶν.

Ὁ Νώτης Μπότσαρης ὑπηρετήσε σ' ὅλον τὸν ἀγῶνα τῆς Ἑλληνικῆς Παλιγγενεσίας μετ' ἀντρεία καὶ αὐταπάρνηση. ἐτιμήθηκε ἀπὸ τὸν Κυβερνήτην τῆς νεοελευθερωμένης Ἑλλάδας Καποδίστριαν ὡς μέγας ἀγωνιστὴς τοῦ ἀπελευθερωμένου ἐλληνικοῦ ἔθνους, ὁ δὲ πρῶτος βασιλεὺς τῆς νέας Ἑλλάδας, ὁ ἀείμνηστος Ὁθωνας τὸν προδίδασε σ' ὑποστράτηγον καὶ ἔζησε μετ' δόξας καὶ τιμὰς ὡς τὰ 1841, ὅτε ἀπέθανε.

2^{ον}) ΜΑΡΚΟΣ ΜΠΟΤΣΑΡΗΣ

Γεννήθηκε στὸ Σούλι στὰ 1790, πρωτότοκος υἱὸς τοῦ μεγάλου Καπετάνου τοῦ Σουλίου Κήτσιου Μπότσαρη, ποῦ δολοφόνησε ὁ Ἀλῆ πασίας στὴν Ἄρτα στὰ 1713, μετ' τὸ χέρι τοῦ ἀρματωλοῦ τοῦ Ραντοβυζιοῦ Γώγου Μπακόλα. Ὑπῆρξε ὁ συνετώτερος, δεινότερος, ὁ ἐγγραμματιώτερος, δεινικώτερος, ὁ ἀνεξικακώτερος, ὁ στρατηγικώτερος, ὁ ἀντρεϊότερος καὶ ὁ ἡρωϊκώτερος τῆς ὑπερῆρωϊκῆς φυλῆς τῶν Σουλιωτῶν. Ἐγνώριζε τὴν ἐλληνικὴν καὶ τὴν ἀλβανικὴν ὡς μητρικὰς γλῶσσες, καὶ ἀρκετὰ καλὰ τὴν ἰταλική, καὶ εἶχε γράψει ἓνα πρωτότυπο ἐλληνοαλβανικὸ λεξικό.

Ὁ Ἀλῆ πασίας τὸν εἶχε διακρίνει ἀνάμεσα σὲ πολλοὺς ἄλλους Σουλιῶτες ἐκείνης τῆς ἐποχῆς, τὸν φοδῶνταν πλειότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον, καὶ ἐπιζητοῦσε νὰ τὸν κἀνῃ φίλον του καὶ ὄργανό του, ἀλλ' ὁ ἐνδοξος Σουλιώτης δὲν κατεδέχτηκε ποτὲ νὰ συναινέσῃ σὲ τέτοιο ἓνα πρᾶγμα.

— Αὐτὸς θὰ μᾶς φάγῃ πολλὴν Τουρκιά!...

Ἐλεγε συχνὰ ὁ Ἀλῆ πασίας στοὺς ἀρχηγούς τῶν στρατευμάτων τοῦ Ταχὴρ Ἀμπάζην, Μέτσο Μπόννον, Σουλτασι Κόρτσιαν, Σιλιχτάρ Μπότταν καὶ ἄλλους.

Ὁ Μᾶρκος Μπότσαρης ἐνυμφεύθηκε στὴν Κέρκυρα στὰ 1810 τὴν Χρυσούλαν, θυγατέρα τοῦ ὀπλαρχηγοῦ Χρηστάκη Κολόγερου, ἀπὸ τὴν Πρέβεζα, καὶ ἀπόκτησε ἀπ' αὐτὴν στὸν Κακόλακκο τοῦ Πάγωνιου τὸν μονογενῆ τοῦ υἱὸν Δημητράκη καὶ δύο θυγατέρας: τὴν Βασίλική, ποῦ εἶχε παντρευτῇ πρῶτα τὸν υἱὸν τοῦ Σισίνη καὶ ἀφ' οὗ ἐχίρρεψε ἀπ' αὐτὸν πῆρε τὸν Ἀντωνόπουλον, καὶ τὴν Αἰκατερίνην ἢ Ρόζαν, Κούριαν τῆς τιμῆς τῆς Βασίλισσας Ἀμαλίας, τὴν ὀραϊότερη καπετανοπούλα ἐκείνης τῆς ἐποχῆς, ποῦ παντρεύθηκε τὸν στρατιωτικὸν Γεώργ. Καρατζᾶν, ποῦ ἔφτασε νὰ πεθάνῃ μετ' τὸν βαθμὸ τοῦ στρατηγοῦ.

Ὅταν, κατὰ τὸ 1820, κηρύχθηκε ὁ πόλεμος μετὰ τοῦ Σουλτάν Μαχμούτη καὶ τοῦ Ἀλῆ πασια, ὁ Μᾶρκος Μπότσαρης συμμάχησε μετὰ τοὺς Τούρκους πασιᾶδες ἐναντίον τοῦ ἐξολοθρευτῆ τοῦ Σουλίου τοῦ, Ἀλῆ πασια, ἀλλ' ἡ μεγάλη Ἐπανάσταση τοῦ Εἰκοσιένα, ποῦ ἀρχισε στὴν Πελοπόννησο, ἐνῶ τὰ τουρκικὰ στρατεύματα πολιορκεῖσαν τὸν Ἀλῆ πασια καὶ ἡ κακοπιστία τῶν Τούρκων, τὸν ὥθησαν νὰ ἐγχα-

ταλείψη τὸ Μοναστήρι τοῦ Ἀη Νικόλα τῶν Κοπάνων, δίπλα στὴν Δίμνη, ὅπου εἶταν στρατοπεδευμένος μετὰ τοὺς Σουλιωτὲς του, καὶ νὰ συμμαχήσῃ μετὰ τὸν ἄσπονδον ἐχθρόν του, τὸν Ἀλῆ πασά γιὰ νὰ διαγωνισθῇ ὅσο μπορούσε πλεόονο τὴν πολιορκία, καὶ ἔτσι νὰ μπορέσῃ νὰ ἐδραιωθῇ ἢ ἐπανάστασῃ στὴν Πελοπόννησο, πρὶν νὰ μεταβοῦν ἐκεῖ τὰ τουρκικὰ στρατεύματα, ποὺ βρίσκονταν στὰ Γιάννινα. Μὴν ἐμπιστευόμενος ὁμοῦ νὰ πάγῃ ὁ ἴδιος στὸ φρούριο τῶν Γιαννίνων, ὅπου βρίσκονταν πολιορκημένος ὁ Ἀλῆ πασάς, ἔστειλε τὴν νύχτα μετὰ πλοιάριο τὸν θεῖόν του Νώτην Μπότσαρη, γιὰ νὰ διαπραγματευτῇ μετὰ αὐτὸν τὴν ἀλβανοσουλωτικὴν συμμαχίαν, καὶ ὁ ἴδιος, ἐντρεπόμενος νὰ χτυπήσῃ μετὰ πάτη τοὺς Τούρκους, ἀπομυκρύνθηκε κατὰ τὰ μεσάνυχτα ἀπὸ τὸ στρατόπεδό του, καὶ ὅταν ἀνέβηκε στὸ βουνάκι τῆς Σαντοβίτσας, ὅπου εἶναι καὶ τ' ὁμώνυμο χωριό, ἔγραψε ἀπ' ἐκεῖ ἓνα γράμμα πρὸς τὸν ἀρχηγὸν τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ μετὰ τ' ἀκόλουθα λίγα λόγια :

«Τούρκοι ! Ἀπὸ σήμερον καὶ ἐμπρὸς ἔχω πόλεμον μαζί σας, γιὰ τοὺς λόγους, ποὺ ξέρετε, ἐσεῖς καλύτερα καὶ λάβετε τὰ μέτρα σας».

Ἔτσι ὁ Μάρκος Μπότσαρης ἄρχισε τὸν πόλεμον ἐναντίον τοῦ Σουλτὰν Μαχμούτη, ὡς ἀρχηγὸς τῶν Σουλιωτῶν καὶ ὅλων τῶν Ἠπειρωτῶν.

Ἀπὸ τὴν Σαντοβίτσα ὁ Μάρκος Μπότσαρης διευθύνθηκε στὸ Σούλι καὶ τὸ κατέλαβε, σύμφωνα μετὰ τὴν συνθήκην, ποὺ εἶχαν ὑπογράψει ὁ Ἀλῆ πασάς καὶ ὁ Νώτης Μπότσαρης, ἀπὸ τὸ Σούλι πέταξε στὴν Ρινιάσα, καὶ κατέκοψε τὸ τουρκικὸ σῶμα, ποὺ πολιορκοῦσε τὸ μικρὸ τῆς φρούριον, ἀπὸ τὴν Ρινιάσα πῆγε στοὺς Βαρυᾶδες, ὅπου μετὰ τὸν Βαρυαδίτην πρωταξάδεμφόν του Χρῆστον Γιώτην, ἐνίκησε τοὺς Τούρκους, ποὺ στάθμευαν ἐκεῖ γιὰ στρατηγικοὺς λόγους τοῦ Τούρκου ἀρχιστρατήγου, καὶ ἀπὸ τοὺς Βαρυᾶδες ἔτρεξε στοὺς Δραμεσινοὺς καὶ κατενίκησε ἐκεῖ δυὸ χιλιάδες Γενιτσάρους, ἀπὸ τοὺς Δραμεσινοὺς πῆγε στὴν Κοσμηρά, νομίζοντας ὅτι ὑπῆρχε ἐκεῖ τουρκικὸ σῶμα, ἀλλὰ, μὴ εὐρόντας Τούρκους, κατέβηκε ἀπ' ἐκεῖ στὴν Ραφίστα, μιὰ ὥρα νοτίως τῶν Γιαννίνων, ὅπου εὐρίσκονταν αὐτοπροσώπως ὁ ἴδιος ὁ ἀρχιστράτηγος τῶν τουρκικῶν δυνάμεων Χουρσὶτ πασάς, ἐπετέθηκε ἐναντίον του καὶ, νικῶντάς τον, τὸν ἀνάγκασε ν' ἀποσυρθῇ.

Ἀπ' ἐκεῖ στὰς 17 Ἰουλίου 1921 πέρασε τὴν γέφυρα τῆς Πλάκας στὸν Ἀραχθο, ἐνίκησε καὶ διασκορπίσε τοὺς Τούρκους, ποὺ βρίσκονταν ἐκεῖ, καὶ πληγώθηκε στὸ δεξιὸ τοῦ ποδάρου. Ἀπὸ τὴν Πλάκα ἔστειλε μικρὸ σουλιωτικὸ ἀπόσπασμα στὰ Γραμμενοχώρια, μετὰ τὸν γραμματικὸν του Βασίλ. Γούδαν, καταγόμενον ἀπὸ τὸ κεντρικὸ χωριὸ Γραμμένου, γιὰ νὰ σηκώσῃ ὅλα τὰ χωριά σ' ἐπανάστασιν, ἀλλὰ ἢ ἐπιχειρήσῃ

ΜΑΡΚΟΣ ΜΠΟΤΣΑΡΗΣ

αὐτὴ δὲν ἐπέτυχε, διότι καὶ τὸ ἐπαναστατικὸ σῶμα εἶταν μικρὸ, καὶ τὰ χωριά ἀπειροπόλεμα, καὶ οἱ τουρκικὲς δυνάμεις, ποὺ ἔτρεξαν ἐκεῖ γιὰ νὰ προλάβουν τὴν ἐπανάστασιν, εἶταν πολὺ μεγάλες.

Ἀπὸ τὴν Πλάκα ὁ Μάρκος Μπότσαρης ἐπῆγε στὰ Πέντε Πηγάδια καὶ ἐκεῖ δέχτηκε, ἐρχόμενον κατ' ἐπάνω του, ὁλόκληρο σῶμα τουρκικοῦ στρατοῦ, διοικούμενον ἀπὸ πασά (στρατηγὸν) καὶ προερχόμενον ἀπὸ τὰ Γιάννινα γιὰ νὰ πάγῃ τὴν Ἀρτα καὶ στὸ Μεσολόγγι. Ρίχνεται ἐξ ἐνέδρας ἐναντίον του, τὸ κχαστρέφει καὶ τὸ ἀποσυνθέτει. Ἀπὸ τὰ Πέντε Πηγάδια κατέβηκε στοὺς Κουμτζάδες, κοντὰ στὴν Ἀρτα, ὅπου εἶχε πληροφορηθῇ ὅτι θὰ περνοῦσε ἀπὸ τὴν ὁμώνυμην στενωπὴν, ἓνας πασάς, προερχόμενος ἀπὸ τὴν Ἀρτα, μετὰ πέντε χιλιάδες στρατὸ, πεζικὸ καὶ ἵππικὸ καὶ ἑκατοντάδες ὅλες ἀπὸ φορτώματα πυρομαχικῶν καὶ ζωοτροφῶν, ἐναντίον τοῦ Ἀλῆ πασά. Ρίχνεται ἐναντίον τοῦ πασά, κατὰκόφτει τὸν στρατὸν του, φονεύει τὸ μεγαλύτερον μέρος του, δι-

αρπάζει όλα τὰ πυρομαχικά του καὶ τὲς ζωτροφίες του κι' ἔτσι διακόφτει τὴν συγκοινωνία μεταξύ Ἀρτας καὶ Γιαννίνων, ὕστερα ἀπὸ τὰ περίφανα αὐτὰ κατορθώματα, ὁ ἀκάματος ἀγωνιστὴς Μάρκος Μπότσαρης, ποῦ σὲ κάθε θῆμά του ἐστημεῖνε καὶ μὴ νίκη στὰ Ἑπειρωτικά δουνά, στοὺς Ἑπειρωτικοὺς κάμπους καὶ στὲς Ἑπειρωτικὲς χαράδρες, ξεκίνησε γιὰ τὸ Μεσολόγγι, ἀπ' ὅπου θὰ ἤμπορούσε νὰ συνεννοηθῇ μετὰ τὴν Προσωρινὴ Κυβέρνηση τῆς ἀγωνιζομένης Ἑλλάδας, διαβαίνοντας δὲ ἀπὸ τὴν Ἀρτα ἀπέκλεισε τὸν Χασάν πασια μέσα στὸ φρούριο, καὶ πέρασε ἀνενόχλητος, τραβῶντας τὸν δρόμον του γιὰ τὸ Μεσολόγγι, ἐνῶ ἡ οἰκογένειά του, ποῦ εἶχε καταφύγει κρυφὰ στὸ Ἀρχιμαντρεῖο τῶν Γιαννίνων, προδίδονταν κι' αἰχμαλωτίζονταν ἀπὸ τὸν Τούρκον ἀρχιστράτηγον, στέλλονταν στὴν Λάρισα, κι' ἀπ' ἐκεῖ στὴν Δράμα, ὅπου ἀνταλλάχθηκε ἀργότερα μετ' οἰκογένειες Τούρκων μπέηδων καὶ πασιάδων, ποῦ εἶχαν αἰχμαλωτιστῇ στὴν Πελοπόννησο, καὶ ἐστάλθηκε στὴν Κόρινθο κι' ἀπὸ τὴν Κόρινθο στάλθηκε γιὰ μεγαλύτερη ἀσφάλεια στὴν Ἀγκώνα τῆς Ἰταλίας, ὅπου ἤκμαζε τότε μεγάλη κι' εὐτυχημένη ἐμπορικὴ Ἑπειρωτικὴ παρουνιά.

Ἡ ὑποστήριξη, ποῦ προσέφερε ὁ Μάρκος Μπότσαρης, στὸν Ἀλῆ πασια, καὶ ἡ ἀπασχόληση δύο ὁλόκληρα χρόνια μεγάλων στρατιωτικῶν δυνάμεων τοῦ Σουλτάνου στὰ Γιάννινα, συντέλεσαν πολὺ ὥστε ν' ἀναπτυχτῇ καὶ ν' ἀντρωθῇ ἡ μεγάλη Ἑλληνικὴ Ἐπανάσταση κι' στὴν Πελοπόννησο καὶ στὴν Στερεὰ Ἑλλάδα, τὴν Ρούμελη, καὶ εἶναι ζήτημα ἂν αὐτὴ ἡ Μεγάλῃ Ἐπανάσταση θὰ εὐδούνονταν, ὅπως εὐδωθήθηκε, χωρὶς τὸ μεγάλο ἔργο τοῦ μεγάλου Σουλιώτη Μάρκου Μπότσαρη.

Φθάνοντας ὁ Μάρκος Μπότσαρης στὸ Μεσολόγγι ἔγεινε δεχτὸς μετ' ἐξαλλοὺ ἐνθουσιασμὸ ἀπ' ὅλους τοὺς ἀγωνιζομένους ἐκεῖ ὁπλαρχηγούς καὶ πρὸ πάντων ἀπὸ τὸν Ἀλέξανδρον Μαυροκορδάτον, ποῦ εἶχε καταρτισμένο σῶμα ἀπὸ φιλέλληνες Εὐρωπαίους, γιὰ τὴν ἐπέκταση τῆς Ἐπανάστασης καὶ στὴν Ἑπειρο, μετὰ τὸν σκοπὸ νὰ χρησιμεύσῃ ἡ χώρα αὐτὴ ὡς προμαχῶνας τῆς ὅλης Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασης.

Συνοδεύει ὁ ἐμπειρότατος καὶ στρατηγικώτατος Μάρκος Μπότσαρης τὸ Σῶμα τῶν Φιλελλήνων αὐτῶν στὴν Ἑπειρο, ὑπὸ τὴν ἀρχηγία τοῦ Μαυροκορδάτου, κι' ἔφτασαν ὅλοι μαζί στὸ χωριὸ τοῦ Πέτα, ὅπου καὶ συμφιλιώνεται μετὰ τὸν δολοφόνου τοῦ πατρὸς του Γῶγον Μπακόλαν, γιὰ νὰ τὸν προσλάβῃ στὸν ἐθνικὸν ἀγῶνα, ἀλλ' εἶταν τόσοι πολλοὶ οἱ Τούρκοι, ποῦ ἔτρεξαν ἐναντίον τοῦ φιλελληνικοῦ Σώματος ἀπὸ τὴν Ἀρτα, ὥστε τὸ Σῶμα αὐτό, τὸ εὐγενικὸ κι' ἐνθουσιασμένο, ὄντας ἄπειρο σὲ κλεφτο-

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ἢ ΡΟΖΑ Γ. ΚΑΡΑΥΤΖΑ
Θυγατέρα τοῦ Μάρκου Μπότσαρη (1)

πολέμους, καταστράφηκε, καὶ ποὺ λίγοι μόνον σώθηκαν μετὰ τὸν ἀρχηγὸ τους Μαυροκορδάτο, κι' αὐτοὶ ἀκόμη χρεωστοῦσαν τὴν σπητεῖά τους στὸ ἐμπειροπόλεμο τοῦ Μάρκου Μπότσαρη.

Ἀπ' ἐκεῖ ὁ Μάρκος Μπότσαρης γύρισε στὸ Κεφαλόβρυσο τοῦ Αἰτωλικοῦ, ὅπου συγκροτήθηκε μετὰ τουργικὸ σῶμα, ὕστερα στὸ Μεσολόγγι, κι' ἀναλαβόντας ἐκεῖ γιὰ πρώτην φορὰ τὴν ἀρχηγία τοῦ πολέμου, ἀπέκρουσε θριαμβευτικὰ τοὺς Τούρκους στὰς 25 καὶ 26 Δεκεμβρίου 1822.

Ἀρχίζει τότε ἡ λεγόμενη πρώτη πολιορκία τοῦ Μεσολογγίου, καὶ γι' ἀρκετὸν καιρὸν διαδουλοῦν διπλωματικῶματα τοὺς Τούρκους, κι' ἔταν ἡ φρουρὰ τοῦ Μεσολογγίου ἐδωγάμωσε μετ' ἄντρες καὶ τροφές, καὶ πολεμοφόδια τοὺς ἀπάντησε :

« Ἄν θέλετε μετὰ τὰ σωστά σας νὰ πάρете τὸ κάστρο μας, ἐλάτε νὰ τὸ πάρετε. »

(1) Τὸ πρωτότυπο τῆς εἰκόνας αὐτῆς βρίσκεται στὴν Πινακοθήκη τῶν Καλῶν τοῦ Μονάχου.

Τότε ἡ Κεντρικὴ Κυβέρνησις τῆς Ἑλλάδας, ποῦ ἔδρευε στὴν Πελοπόννησο, ἐκτιμῶντας τὰς μεγάλας στρατιωτικὰς ἀρετὰς τοῦ Μάρκου Μπότσαρη, ποῦ παρουσιάστηκε ὡς φαινὸν μετέωρο στὸ Μεσολόγγι, καὶ τὴν μεγάλη του διπλωματικὴ σύνεση, τὸν διώρισε ἀρχιστράτηγον τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδας, στέλλοντάς του καὶ τὸ σχετικὸ δίπλωμα.

Ἄλλ' αὐτὸ ἐχόλωσε τοὺς ἐγγύριους ὀπλαρχηγούς Θεοδωράκη Γρίβαν, Μακρῆν καὶ λοιπούς, κι' ὅταν μαθεύτηκε στὸ Μεσολόγγι, ὅτι ὁ Μουσταφᾶ-πασίας τῆς Σκόντρας εἶχε φτάσει στὸ Καρπενήσι, ἐτοιμαζόμενος νὰ καταβῇ στὸ Μεσολόγγι «για νὰ τὸ κἀνὴ σῶαχτη», ὁ Μάρκος Μπότσαρης συμβούλεψε νὰ χτυπήσουν τὸν ἐρχόμενον πασιὰν στὰ θουνὰ τοῦ Καρπενησιοῦ κι' ὅχι στὰ πρόθυρα τοῦ Μεσολογγιοῦ. Οἱ ἐγγύριοι ὀπλαρχηγοὶ τὸν ἐλοιδύρησαν γιὰ τὴν γνώμην του αὐτῇ, ὡς ἀρχιστράτηγου, κι' ὁ τόσον ὑπερήφανος ὅσο κι' ἀντρεῖος Μάρκος Μπότσαρης ἐδῆγαλε ἀπὸ τὸ σελιάχι του, ποῦ ἐχρησίμευε κι' ὡς ἐγγραφοθήκη, τὸ δίπλωμα τῆς ἀρχιστρατηγίας, τὸ φίλησε, τὸ ἔκανε κομμάτια, πέταξε τὰ κομμάτια του στὰ μούτρα τῶν ἐπικριτῶν του, καὶ προσκαλῶντας τὸν ἀδερφὸ του Κώσταν καὶ τὸν ἐξάδερφό του Τούσια Μπότσαρη, τοὺς διάταξε νὰ διαλέξουν τὰ καλύτερα παλληκάρια τοῦ Σουλίου, καὶ νᾶναι ἐτοιμοὶ νὰ ξεκινήσουν κρυφὰ τὴν νύχτα γιὰ τὸ Καρπενήσι νὰ πολεμήσουν τὸν Μουσταφᾶ-πασία.

Ὁ Μουσταφᾶ-πασίας τῆς Σκόντρας, ἔχοντας μαζί του τὸν Τζαφέρ-πασίαν, ἀρχηγὸν τῶν Ντιμπριάνων, τὸν Τζελαλεττίν-μπεη, ἀρχηγὸν τῶν Μαλισιῶρων, καὶ τὸν καπετὰν Νιαγιάφαν, ἀρχηγὸν τῶν Μιρδιτῶν, βρισκόνταν στρατοπεδευμένοι στὸ Κεφαλόβρυσσο, θέσῃ στὰ πρόθυρα τοῦ Καρπενησιοῦ, μέ δύναμιν ἑξῆς-ἑφτά χιλιάδων ἀντρῶν, καὶ μὴν περιμένοντας κανέναν κίνδυνον ἀπὸ πουμενά, ἐκοιμῶνταν βαρυὰ μέ ὅλα τὰ στρατεύματα, ὅταν, τὴν νύχτα τῆς 8ης πρὸς τὴν 9ην Αὐγούστου 1823, εἰσβάλλει στὸ τουρκικὸ αὐτὸ στρατόπεδο ὁ Μάρκος Μπότσαρης μέ τοὺς Σουλιωτὲς του καὶ σιωπηλοὶ ἀρχίζουν νὰ μαχαιρόνουν τοὺς ἐχτροὺς, ποῦ κοιμῶνταν ἀνύποπτα, χωρὶς τὰς ἀπαιτούμενες προφυλάξεις, ποῦ μπορούσε νάχη ἓνας ὀργανωμένος στρατός. Σφάζουν, σφάζουν οἱ Σουλιωτὲς ἀγαρηνοὺς καὶ περνοῦν σὰν χᾶροι ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ τουρκικὰ στρατεύματα. Τὴν ἀκατάπαυτη σφαγὴ ἐπακολουθεῖ πανικός, κι' οἱ Τουρκαλθανοί, ξυπνῶντας ἀπὸ τὸν βαθὺν τοὺς ὕπνο, καὶ μὴν γνωρίζοντας τί τοὺς ἐσύμβαινε, ἔπεφταν ὁ ἓνας ἐναντίον τοῦ ἄλλου καὶ σκοτόνονταν συναμεταξύ τους. Ἐπακολούθησε φρικτὸς ἀλληλοσκοτωμός, ἐνῶ οἱ Σουλιωτὲς, ρίχνοντας τὴν φωτιὰ τῆς ἀδελφοκτονίας ἀνάμεσα στὸ ἐχθρικὸ στρατόπεδο, γλυτροῦσαν, φεύγοντας, σὰν ἥσκιοι μέσα στὰ πυκνὰ σκο-

τάδια τῆς νύχτας! Τέλος, ἄρχισαν οἱ Τουρκαλθανοὶ νὰ ἐννοοῦν τὸ στρατηγικὸ τέχνασμα τῶν Σουλιωτῶν καὶ μερικοὶ φώναζαν ἀρδανίτικα:

— Λάθος! Λάθος! Μὴν σκοτόνεστε συναμεταξύ σας!

Ἄλλ' ὁ Μάρκος Μπότσαρης, ποῦ εἶχε μεθύσει ἀπὸ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ φοβεροῦ στρατηγήματός του, ἀναζητῶντας τὰς σκηνὰς τῶν πασιᾶδων, εἶχεν ἀκούσει τὰς ἐπαναλαμβανόμενες λέξεις: «Λάθος! Λάθος! μὴν σκοτόνεστε!» κι' ἀποκρίθηκε:

— Ὅχι, ὡρὲ μουρτᾶτες (1) δὲν εἶναι λάθος! Ὁ Μάρκος Μπότσαρης σὰς σφάζει!».

Κι' ἐνῶ πήγαινε, διασχίζοντας τὸ ἐχθρικὸ στρατόπεδο καὶ σπέρνοντας τὸν θάνατον, μὲ ἐχθρική σφαῖρα ἀπὸ τὸ στρατόπεδο τῶν Μιρδιτῶν ἐπέτυχε τὸν ἥρωα στὸ δεξιὸν τοῦ μάτι καὶ τὸν ἔρριψε νεκρὸν κατὰ γῆς. Οἱ Σουλιωτὲς, ποῦ τὸν συνόδευαν, τὸν ἄρπαξαν ἀμέσως στὴν ἀγκαλιά καὶ τὸν ἐδῆγαλαν ἔξω ἀπὸ τὸ στρατόπεδο, καὶ τὸ πρωτὶ ἀνεχώρησαν γιὰ τὸ Μεσολόγγι, φέροντας στὸν ὦμο τὸ πολύτιμο λείψανον τοῦ μεγάλου ἀρχηγοῦ τους, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἀπαρηγορήτου ἀδερφοῦ του Κώστα Μπότσαρη, ὁ δὲ Μουσταφᾶ-πασίας τῆς Σκόντρας, ὕστερα ἀπὸ τὴν μεγάλην καταστροφὴν, ποῦ ἔπαθε ἐκείνην τὴν νύχτα, μὴν μπορῶντας πλεῖα νὰ συνεχίσῃ τὴν πορείαν του πρὸς τὸ Μεσολόγγι, γύρισε στὰ Γιάννινα κι' ἀπ' ἐκεῖ στὴν Σκόντρα.

Ἔτσι ἡ τελευταία αὐτῇ ἥρωικῇ πράξει τοῦ ἀντρείου τῶν ἀντρείων μεγάλου ἀρχηγοῦ τῶν Σουλιωτῶν Μάρκου Μπότσαρη ἔσωσε καὶ τὸ Μεσολόγγι κι' ὅλην τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα ἀπὸ βέβαιη καταστροφὴν.

Ἀπ' ἄκρην σ' ἄκρην τὸ ἀγωνιζόμενον Ἑλληνικὸ ἔθνος ἔκλαψε μέ μαύρα δάκρυα γιὰ τὸν ὑπερένδοξον μὲν, ἀλλ' ἄωρον θάνατον, τοῦ μεγάλου τούτου ἥρωα, τὸ εὐγνώμον Μεσολόγγι στόλισε μέ τὸ τιμημένον ὄνομά του ἓναν προμαχῶνά του «Ντάπια τοῦ Μάρκου Μπότσαρη», ὁ μέγας γάλλος γλύπτης Δαυὶδ Ἀνγκιέρης (David d'Angers) ἐκοσμήσε τὸν τάφον του μέ γλυπτικὸν ἔργον μεγάλης φαντασίας, κι' ἡ Ἑλληνικὴ Μοῦσα κι' ἡ Λύρα τοῦ μεγάλου ἀοιδοῦ τῆς εὐγενικῆς καὶ ἥρωικῆς Γαλλίας ἐκείνου τοῦ καιροῦ ἐξύμνησαν τὰς ἀρετὰς του, τὴν μεγάλην ἀντρείαν του καὶ τὴν ἀφτασθη αὐταπάρρησίν του μέ τοὺς ὡραιότερους στίχους!

(1) = Ἀλλαξόπιστοι.

χιλ. Ἄλδανοι, οἱ δὲ ἄλλοι περικυκλώσαντες τοὺς μείναντας πασιᾶδες ζήτησαι τοὺς μισθοὺς των.

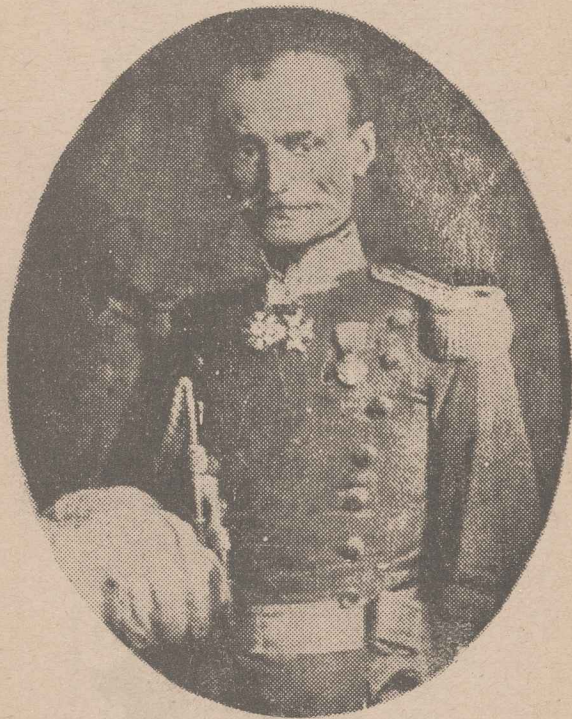
Ἡ Πατρὶς εὐγνωμονοῦσα, τιμᾷ μέχρι σήμερον τὸν ἥρωα Μάρκον καὶ ἐν καιρῷ θέλει ἀνεγείρει εἰς τὸν τόπον τῆς μάχης στήλην εἰς αἰώνιον μνήμην αὐτοῦ τοῦ πιστοῦ τῆς τέκνου.

Ἡ διοίκησις ἐδιώρησε νὰ γίνῃ μνημόσυον εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ εἰς λόγος ἐπιτάφιος, εἰς τὸν ἀποθανόντα.

3ον) ΚΩΣΤΑΣ ΜΠΟΤΣΑΡΗΣ

Γεννήθηκε στα 1793 στο Σούλι, υιός κι' αὐτὸς τοῦ μεγάλου καπετάνου τοῦ Σουλιῶ Κήτσιου Μπότσαρη, κι' ἀδερφὸς τοῦ περιώνυμου καὶ περιάλητου Μάρκου Μπότσαρη.

ΚΩΣΤΑΣ ΜΠΟΤΣΑΡΗΣ

Ἐχρημάτισε ὁμηρος τοῦ Ἀλῆ πασῖα μετὰ τὴν οἰκογένεια τοῦ ἀδερφοῦ τοῦ Μάρκου, ὅταν συνθηκολόγησε ὁ Ἀλῆ πασῖας μετὰ τοὺς Σουλιῶτες ἐναντίον τοῦ Σουλτάνου.

Ἐδραπέτευσε καὶ συναγωνίστηκε μετὰ τὸν θεῖόν του Νώτην καὶ τὸν ἀδερφόν του Μᾶρκον, καὶ ὅταν ὁ Μᾶρκος ἔπεσε, ἥρωικῶς πολεμῶντας τὸν Μουσταφᾶ πασῖα τῆς Σκόντρας στὸ Κεφαλόδωρο τοῦ Καρπενησιοῦ, τὸν διαδέχτηκε ὡς ἀρχηγὸς τῶν Σουλιωτῶν.

Ἐξεστράτευσε μετὰ τοὺς Σουλιῶτες στὴν Πελοπόννησο κι' ἐπολέμησε ἥρωικῶς στὰς 12 Ἰουλίου τοῦ 1824 στὰ Λεχαινὰ κι' ἀργότερα στὸ Κρομμύδι, κατὰ δὲ τὴν δεύτερη πολιορκία τοῦ Μεσολογγιοῦ, διωρίστηκε στὴν θέση τοῦ ἀδερφοῦ τοῦ Μάρκου, ἦτοι ἀρχιστρατήγος τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδας. Ἀπὸ τὸ Μεσολόγγι πῆγε στὴν Ἀττικὴ, πολέμησε ἥρωικώτατα στὴν μάχη τοῦ Φαλήρου (1827), βρισκόμενος ἀπὸ κάθε ἄλλον σιμώτερα πρὸς τὴν σκηνὴ τοῦ Τούρκου ἀρχιστρατήγου Κιουταχί πασῖα.

Ὑστερα ἀπὸ αὐτὴν τὴν καταστρεπτικὴν μάχη, ὅπου ἔπεσε ὁ στρατάρχης Καραϊσκάκης καὶ τὸ ἄνθος τῶν Σουλιωτῶν, ἀκολούθησε τὸν Ἀγγλον στρατηγὸν Τζούρτζ κι' ἔλαβε μέρος σ' ὅλες τὰς μάχας τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδας.

Ὅταν ἐλευθερώθηκε ἡ Ἑλλάδα, ὁ Κώστας Μπότσαρης προάχθηκε ἀπὸ τὸν πρῶτο Βασιλέα τῆς Νέας Ἑλλάδας Ὅθωνα σὲ συνταγματάρχην, καὶ σὲ λίγο ἔλαβε τὸν βαθμὸ τοῦ ὑποστρατήγου, ἐκλέχτηκε-γερουσιαστὴς στὰ 1844, καὶ ἀπέθανε στὰ 1853, τιμώμενος ὡς ἓνας ἀπὸ τοὺς μεγάλους ἀγωνιστὰδες τῆς Ἑλλάδας.

ΜΑΡΚΟ ΜΠΟΤΣΑΡΗΣ

Σούλι 1790 † Κεφαλόβρυσο Καρπενησιού 1823

Όταν γεννιέται ήρωας, ένα μεγάλο άστέρι, ⁽¹⁾
 άχτιδωτό και υπέρλαμπρο, στὸν οὐρανὸ προβάλλει ⁽¹⁾
 κι' αναθαμπώνει γύρα του ὅλα τ' άστέρια τ' άλλα.

- Μιά νύχτα ἐκείνου τοῦ καιροῦ, βαρυνά συννεφιασμένη,
 5 Ποῦ πολεμοῦσε ὁ Ἀλῆ πασσίας ⁽²⁾ μετ' ἀντρείωμένο ⁽²⁾ Σούλι
 Κι' ἔπεφταν βόλια σὰν βροχή, καὶ μπόμεπες σὰν ⁽³⁾ χαλάξι,
 Καὶ σὰν ποτάμι κύλαε τὸ τούρκικο τὸ αἷμα,
 ἀπάνω στὰ μεσάνυχτα, καὶ στ' ἄκριτα ⁽⁴⁾ τῆς νύχτας,
 μιὰ πρωτοκαπετάνισσα βαρυνά κοιλοπονοῦσε,
 10 κι' ὅσες γυναῖκες ἔτρεξαν νὰ τῆς παρασταθοῦνε,
 ἄλλες, ἐπρομαντεύανε λειοντάρι ⁽⁵⁾ θὰ γεννοῦσε ⁽⁵⁾,
 κι' ἄλλες ἐβεβαιόνανε πῶς θὰ γεννοῦσε δράκκο,
 κι' ἄλλες καθάριον σταυραητὸν ἐπρόσμεναν νὰ κάνη,
 κι' οὐδὲ λειοντάρι γένναε κι' οὐδὲ κανέναν δράκκο,
 15 κι' οὐδὲ καθάριον σταυραητὸν ἢ ἡρωϊκὴ γυναῖκα,
 κι' ἐκεῖ, ποῦ ἀναγκουσεύονταν κι' ὅπου στενοχωριῶνταν,
 ἐφάνταξε στὸν οὐρανὸν ἓνα μεγάλο άστέρι,
 άχτιδωτό κι' υπέρλαμπρο, μετέωρο θαυμάσιο,
 καὶ σὰν τριπλὸς αὐγερινὸς ἐθάμπωσε ὅλα τ' άστρα.
 20 Τὴν ἴδια ἐκείνη τὴν στιγμή, τὴν ἴδια ἐκείνην ὥρα
 ὁ Μάρκος ἐγεννήθηκε, τὸ ἡρωϊκὸ βλαστάρι,
 ὁ γιὸς τοῦ Κήτσου Μπότσαρη, ⁽⁶⁾ τοῦ πολυξακουσμένου,
 κι' ὅλα τὰ Σούλια ⁽⁷⁾ τῷ μαθαν, κι' ὅλα τὰ Παρασούλια ⁽⁸⁾
 κι' εἶπαν: «Νὰ ζήσῃ τὸ παιδί τοῦ Μπότσαρη τοῦ Κήτσιου,
 25 Νὰ ζήσῃ, σὰν τὸν Ἑλυμπο ⁽⁹⁾ ν' ἀσπρίσῃ σὰν τὸν Πίντο,
 «Νὰ σφάξῃ Τούρκους ἄμετρος τὸ Σούλι νὰ δοξάσῃ»!
 Καὶ χάρηκαν καὶ ρίξανε χαρμόσυνο ντουφέκια.
 Όταν γεννιέται ήρωας, ένα μεγάλο άστέρι,
 άχτιδωτό κι' υπέρλαμπρο στὸν οὐρανὸ προβάλλει
 30 κι' αναθαμπώνει γύρα του ὅλα τ' άστέρια τ' άλλα.

- Μπήκε στὴν κούνια τὸ παιδί σὰν νήπιον, ὅπου εἶταν,
 κι' ὅλην τὴν ὥραν ἄβαινε, ὅλο κι' ἀντρολογιῶνταν.
 Εἶχε γιὰ στρώμά του σπαδιά, ὅπου εἶτανε βαμμένα,
 μέσα σὲ Τούρκων αἷματα, πιστόλια προσκεφάλι,
 35 κίτρινες ⁽¹⁰⁾ σκοῦτες μάλλινες γιὰ σπάργανά του εἶχε,
 μ' ἓναν δικέφαλον ἀητὸν ⁽¹¹⁾ στὴν μέση κεντημένον.
 καὶ μιὰ κορώνα ἀνάμμεσα στὰ δυὸ του τὰ κεφάλια,
 μ' ἓναν σταυρὸν ἀπανωθεῖό, ποῦ ἄστραφτε σὰν διαμάντι.
 Εἶχε πλευρὰ στὴν κούνια του ντουφέκι τουρκοφόνο ⁽¹²⁾,
 40 Λειανό, μακρὺ, λεβέντικο, καθάριο καρυοφύλλι,
 εἶχε γιὰ νανουρίσματα σουλιώτικα τραγούδια,
 Καὶ βρονταριές, ποῦ χύγανε τὰ ἡρωϊκὰ ντουφίκια
 τῶν περιδόξων Σουλιωτῶν, ποῦ στέλνανε θανάτους
 ἀλάδευτους καὶ φοβεροὺς στοῦ Ἀλῆ πασσία τ' ἀσκήρια ⁽¹³⁾,
 45 ποῦ λυσσιασμένος μάχονταν τὸ Σούλι νὰ σκλαβώσῃ.
 Ἐξὲ μηνῶν περπάτησε καὶ μίλησε στὸν χρόνο, ⁽¹⁴⁾
 μπήκε μικρὸς στὰ «γμάμματα» ⁽¹⁵⁾, μικρὸς στὰ «πινανιδία» ⁽¹⁶⁾
 κι' ἐννιά χρονῶν ἐσκόλασε Χτωήχι ⁽¹⁷⁾ καὶ Ψαλτήρι ⁽¹⁸⁾
 στὰ δέκα πήρε τ' ἄρματα ⁽¹⁹⁾ καὶ πάη στὴν πρώτη μάχη
 50 κι' ἓνα κεφάλι τούρκικο ⁽²⁰⁾ μετ' τὸ σπαθί του πήρε,
 κι' ὡς ἀπαρχὴ τῶν ἄθλων του καὶ τῆς παλληκαριᾶς του.
 τὸ πήγε στὸν πατέρα του νὰ πάρῃ τὴν εὐχή ⁽²¹⁾ του,
 καὶ πρὸς τὰ δεκατέσσερα γέννησε καπετάνος!
 Στῆς τυραννίας τῆς σκληρῆς ἀντρείουνταν τὸ μίσος,
 55 κι' ὅταν χυμοῦσε στὴν Τουρκία μετ' τὸ σπαθί σὸ χέρι,
 γένονταν σίφουνες κακός, φοιχτὴ ὀργὴ Κυρίου,
 κι' εἶτανε, μες στοὺς ἡρώγους καὶ στοὺς πολεισιτάδες,
 δράκος στοὺς δράκους προεστός, λειοντάρι σὲ λειοντάρια,
 ἥρωας μες στοὺς ἥρωες, ἀντρείος στοὺς ἀντρείους
 60 γίγαντας μες στοὺς γίγαντες, τιτάνες στοὺς τιτάνες,
 σταυραητὸς στοὺς σταυραητοὺς, Σουλιώτης στοὺς Σουλιώτες,
 καὶ στὴν πανένδοξη γενιά τῶν Μποτσαραίων ὅλων,
 ὁ πλεῖο μεγάλος Μπότσαρης, ὁ πλεῖο τρανὸς Σουλιώτης,
 Ἡ Δόξα τὸν ἀγκάλιασε, τὸν ἔκανε παιδί της,
 65 κι' ἔτρεχε ἀπὸ πίσω του, σὰν τρυφερὴ του μάννα.
 Εἶχε φτερά στὰ πόδια του, ἀτσάλι στὴν καρδιά του
 καὶ στὴν ψυχὴ του ὄνειρο, παντέρο μεγάλο,

- στοῦ Γένους τὴν Ἀνάστασιν τὸ αἷμά του νὰ χύσῃ.
 Ἀντιλαλοῦσαν τὰ βουνά. οἱ κάμποι κι' χαράδρες
 70 ἀπὸ τ' ἀντραγαθῆματα καὶ τὲς παληκαριές του,
 καὶ τ' ὄνομά του γένονταν δημοτικὰ τραγούδια ⁽²⁴⁾.
 Δὲν εἶχεν ὥρα θηλυκὴ ⁽²⁵⁾ καὶ κάμποτε λημέρι
 δὲν ἔκανε στὰ στήθια του ὁ κιτριλιάρης φόβος
 κάθε ντουφέκι πῶρριχνεν. ἐσκότονε καὶ Τοῦρκο ⁽²⁶⁾
 75 καὶ σ' ὅσες μάχες πῆγαινε, ἀδιάκοπινικοῦσε ⁽²⁷⁾.
 Ποτέ του δὲν νικῆθηκε, δὲν μέτρησε ποτέ του,
 τοὺς Τούρκους, ποῦχε ἀντίκρου του, κι' οὔτε ποτέ τὲς πλάτες
 πρὸς τοὺς ἔχτρούς του γύριζε, κι' ἐκούραζε τὴν Νίκη
 νὰ τὸν ἀκολουθῇ πιστά, σὰν ὑποταχτικὴ του.
 80 Χιλιάδες Τούρκους ⁽²⁸⁾ σκότωσε: Κονιάρους ⁽²⁹⁾ κι' Ἀρβανίτες. ⁽³⁰⁾
 κι' ἔκανε τὴν Ἀρβανιτιά κι' ἐφόρεσε τὰ μαῦρα ⁽³¹⁾,
 κι' ὁ ἀντίχριστος ὁ Ἀλῆ πασσίας, πὸ τὸν πυλὺν του φόβο,
 τὸν ἔβλεπε στὸν ὕπνο του, στ' ἄγρια ὄνειράτά του
 σὰν φοβερὴν ἐκδίκησιν, σὰν θεία τιμωρία,
 85 γιὰ ὅσα ἔκανε κακὰ στὴν δύστην Ἑλλάδα,
 νὰ τὸν πατάῃ, σὰν βραχνᾶς ⁽³²⁾, ἀπάνω στὸν λαιμό του,
 καὶ ζήταε βοήθεια κι' ἔκραζε ἀπελπισμένα ⁽³³⁾.
 «Θανάση Βάγια, ⁽³⁴⁾ πρόφτασε! Ταῖρ Ἀμπάζη, ⁽³⁵⁾ τρέξε!
 «Βάλετε σίδερα τριπλά στοῦ κάστρου μου τὲς θύρες.
 90 ἔρχεται ὁ Μάρκο Μπότσαρης μὲ τὸ σπαθὶ βγαλμένο,
 νὰ ἐκδικηθῇ τὸ Σούλι του καὶ σκλάβον ⁽³⁶⁾ νὰ μὲ πιάσῃ».
- Τέτοιοι ἀντρεωμένοι νεῖον, τέτοιον λαμπρὸν λεβέντη,
 πολεμιστὴν ἀσύγκριτον καὶ στρατηγὸν πανάξιον,
 τὸν ζήτηνε ὅλη ἡ Δεβεντιά: οἱ Ἀρματωλοὶ κι' οἱ Κλέφτες,
 95 καὶ στ' ὄνομά του ὠρρίζονταν, ⁽³⁷⁾ σὰν νὰ εἶτανε Βαγγέλιο.
 Τὸν ζήτηνε κι' Ἀλῆ πασσίας, ὁ τρισκαταραμένος,
 κι' ἔλεγε πρὸς τοὺς φίλους του, καὶ πρὸς τοὺς ἰδικούς του:
 — Ἄν, σὰν τὸν Μάρκο Μπότσαρη ⁽³⁸⁾ ἕνα παιδί μου εἶχα,
 «δεκαδιπλὸς Ἀλῆ πασσίας θὰ γένομουν στὸν κόσμον.
 100 «Πατέ μου δὲν θὰ γέραζα, ⁽³⁹⁾ δὲν θὰ φοβόμουν χάρον
 «καὶ βασιλεῖς ⁽⁴⁰⁾ θὰ γένομουν στὴν ξακουσμένη Πόλῃ!»
 Τὸ Σούλι τὸν καμάρονε, τὸν κήρυξε ἀρχηγό του
 κι' ἐμπρὸς στὸν νεῖον τὸν ἀρχηγόν, ⁽⁴¹⁾ στὸν νεῖον τὸν καπετᾶνο
 ὅλοι οἱ Σουλῶτες ἔκλιναν τὰ γέρικα κεφάλια,

- 105 Κεφάλια, ποῦ ἀσπρογέραζαν ἀπάνω στοὺς πολέμους.
 «Ἐλευθεριά ἢ θάνατος!» τὸ σύνθημά του εἶταν
 κι' «Ἐλευθεριά ἢ θάνατος!» οἱ βράχοι ἀντιλαλοῦσπν
 ὅδε κι' ἂν διάβαινε γοργὸ τὸ φτερωτὸ τοῦ πόδι!
 Ὁ τύραννος Ἀλῆ πασσίας, τὸ ἔρασμα τοῦ Ἀδῆ,
 110 Στὸ αἷμα μέσα πλέοντας τοῦ Ἑλληνισμοῦ, σὰν Χᾶρος,
 βουλήθηκε ἀνεξάρτητος νὰ γένῃ ἀπ' τὸν Σουλτάνο ⁽⁴²⁾
 καὶ βασιλεῖς νὰ κηρυχθῇ, καὶ μὲς στὰ Γιάννινα μας
 τὸν ματωμένον θρόνον του περήφανον νὸ στήσῃ,
 κι' ἀλβανικὴ ἐπικράτεια ⁽⁴³⁾ νὰ κἀνῃ τὴν Ἑλλάδα!
 115 Τότε ὁ Σουλτάνος, τύραννος ὑποτελῶν τυράννων,
 τίγρη στὲς τίγρες προεστῇ, κι' ἀπ' ὅλες πλεῖο μεγάλη,
 μὲ νύχια δυνατότερα, πλεῖο σουβλερὰ τὰ δόντια,
 τοῦ κήρυξε τὸν πόλεμον, κι' ἀπὸ τοὺς στρατηγούς του,
 ἀπαίτησεν: ἢ ζωντανόν, ἢ κἀν καὶ σκοτωμένον
 120 Νὰ τοῦ τὸν φέρουνε μπροστὰ στὸν ὑψηλὸν τοῦ θρόνου,
 κι' ἂν δὲν σταθοῦνε ἱκανοὶ νὰ τὸν νικήσουν τότε,
 τὰ ἴδια ὁὰ κεφάλια τους ⁽⁴⁴⁾ κοιμένα νὰ τοῦ στείλουν!
 Σουλτανικὴ διαταγὴ καὶ τὰ κεφάλια κάτω! ⁽⁴⁵⁾
 Τ' ἀσκέρια τὰ σουλτανικά: Γενίτσαροι, ⁽⁴⁶⁾ Ντελήδες, ⁽⁴⁷⁾
 125 Σπαχήδες, ⁽⁴⁸⁾ Κοῦρδοι, Ἀράπηδες ⁽⁴⁹⁾ Γιουρουνκηδες ⁽⁵⁰⁾ Κονιάροι
 Τσερκέζοι, ⁽⁵¹⁾ Κιζιλμπάσηδες ⁽⁵²⁾, Ντρούζοι ⁽⁵³⁾ Τατάροι ⁽⁵⁴⁾
 [Μαῦροι ⁽⁵⁵⁾
 Χαλντούπηδες ⁽⁵⁶⁾ Ντογντούμηδες, ⁽⁵⁷⁾ Πομάκοι ⁽⁵⁸⁾ κι' Ἀνα-
 ῥοῦτες ⁽⁵⁹⁾
 συγκροτημένα κίνησαν, μὲ δώδεκα ⁽⁶⁰⁾ πασᾶδες,
 ἀπὸ τοὺς πλεῖο καλύτερους καὶ τοὺς πλεῖο διαλεγμένους,
 130 καὶ σὲ τρεῖς μῆνες ⁽⁶¹⁾ ἔφτασαν στὰ Γιάννινα τοιγύρω,
 νὰ πολεμήσουν τὸν Ἀλῆ, τὸν φοβερὸν ἀντάρτη,
 μ' ὅλα τοὺς τ' ἀπαιτούμενα κι' ὅλα τὰ δυνατὰ τους,
 καὶ πεθαμένο ἢ ζωντανὸ στὴν Πόλῃ νὰ τὸν πᾶνε.
 Ἀντρεῖψεν ὁ Ἀλῆ πασσίας μὲ τὴν Ἀρβανιτιά του,
 135 Μὲ περιφρόνια ἀντίκρουσε τὴν τούρκικη πλημμύρα,
 πᾶρχόνταν κατ' ἀπάνω του, χιλιάδες ὀδοῦντα, ⁽⁶²⁾
 καὶ δέχτηκε τὴν πρόκλησιν πὸ μὲς ἀπὸ τὸ Κάστρο,
 σὰν ἀντρεωμένος ποῦ εἶτανε, σὰν ἄξιο παλληκάρι,
 κι' ἀρχίνησεν ὁ πόλεμος μὲ λύσσα, μὲ μανία.

- 140 Τὴν δυνατὴν ἀντίστασιν τοῦ Ἀλῆ πασια θωρῶντας
ὁ Τοῦρκος ἀρχιστράτηγος, φοβήθηκε μὴν πάῃ
κοιμένο τὸ κεφάλι του στὸν φοβερό του Ἀφέντη,
κι' ὡς σύμμαχον πολῦτιμον κι' ἐλπίδα σωτηρίας
τὸν Μᾶρκον ἐπροσκάλεσε ⁽⁶²⁾ μετὺς Σουλιῶτες ὅλους.
- 145 κι' ἔτσι συμμάχησαν τὰ δυὸ ἀντίθετα στοιχεῖα :
τὰ φείδια μετὺς σταυραητούς, οἱ Τοῦρκοι κι' οἱ Σουλιῶτες,
γιὰ νὰ σκοτώσουν τ' ἄγριο, τὸ φοβερό λειοντάρι,
ποῦ φώλιαζε στὰ Γιάννινα τριαντατρία χρόνια ⁽⁶³⁾
κι' αἶμα καθάριο Ἑλληνικὸ ἀδιάκοπα ροφοῦσε !
- 150 Ὡς ἓνα χρόνο βάσταξεν ὁ Ἀλῆ πασιας στὸ Κάστρο,
καί, σᾶν ἀντρεῖος μαχητής, χτυποῦσε καὶ χτυπιῶνταν,
ὅταν μιὰ μέρα ἀκούστηκε σ' Ἀνατολὴ καὶ Δύση
τῆς Ἁγίας Λαύρας ἡ ἱερὴ καμπάνα νὰ σημαίνει
καὶ νὰ καλῇ σ' ἀνάστασιν κι' Ἐλευθεριᾶς ἀγῶνα
- 155 τὸ ἔθνος τὸ ἑλληνικόν, τὸ κοσμοξακουσμένο,
ποῦ σκλαβωμένο κοίτονταν κι' ἀλυσσοφρεμένο,
χρόνια τριακόσια ἐξήντα ὀχτὼ ⁽⁶⁴⁾ στὸ μαῦρο μνημὲα μέσα.
Ἄκουσε ὁ Μᾶρκο Μπότσαρη, ἄκουσαν κι' οἱ Σουλιῶτες,
μὲς ἀπ' τὰ ποικιλόγλωσσα τ' ἀσκήρια τοῦ Σουλτάνου
- 160 τὸν χαρωπὸν ἀντίλαλο τοῦ ἀθάνατου ἐγεργήριου,
πῶσκιζεν ὄρη καὶ βοινὰ καὶ θάλασσες καὶ κάμπους,
κι' ἔλεγε καὶ ξανάλεγε : — « Ἕλληνες σηκωθῆτε !
καὶ διώξετε τὸν τύραννο, τὸν Τοῦρκο ἀπ' τὴν Ἑλλάδα ! »
- Μὲ μιᾶς σηκώνεται ὁ Μωριάς, ἡ Ρούμελη πεπιέται
- 165 ἡ Κρήτη σπάει τὰ σίδερα, ἀντρεϊνέται ἡ Σάμο,
Υδρα καὶ Σπέτσες καὶ Ψαρρά, κι' ἄλλα νησιά ἀντρεϊωμένα
ἐπάνω στὰ καράβια τοὺς Σταυροῦ σημαία ὑψώνουν
κι' ἀρχίζει ἡ Ἐπονάστασις τοῦ ἱεροῦ Εἰκοσιένα,
ὁ Μᾶρκος μετὺς τὴν τόλμην του καὶ τὸν μεγάλον νοῦ του,
- 170 σκέφτηκε τὸν Ἀλῆ πασια τὸν σταυρωτὴ τοῦ Γένους
προπύργιον τῆς ἑλληνικῆς Ἐλευθεριᾶς νὰ κἀνῃ ⁽⁶⁵⁾
κι' ὀλόγυρα ἀπ' τὰ Γιάννινα καὶ τὸ γερό τὸ κάστρο
τ' ἀσκήρια τὰ σουλτανικά ν' ἀπασχολήσῃ ὅλα
ὥσπου ἡ Ἐπανάστασις βυθειῇ νὰ βάλλῃ ριζες ⁽⁶⁶⁾
- 175 Λησιμόνησε τὸν ρημαχτὴ τοῦ ἡρωικοῦ Σουλίου του ⁽⁶⁷⁾

- τὸν φόνον τοῦ πατέρα του, ⁽⁶⁸⁾ τοῦ ἀντρεϊωμένου Κήτσιου,
τοῦ ὑπερρωϊκοῦ Κουγγιοῦ ⁽⁶⁹⁾ τὴν ἀφτασθὴ θυσίαν,
καὶ τὸν χορὸν τὸν τραγικὸν τοῦ ἀθάνατου Ζαλόγγου ⁽⁷⁰⁾
καὶ μιὰ νυχτιὰ πετάχτηκε πὸ μὲς ἀπὸ τ' ἀσκήρια
- 180 τὰ τούρκικα κι' ἀπ' τὸ βουνὸ ψηλὰ τῆς Σαντοβίτσας ⁽⁷¹⁾
γράφει στὸν ἀρχιστράτηγον τῶν Τούρκων ἓνα γράμμα ⁽⁷²⁾
λακωνικὸ μετὺς λέξεις τρεῖς : — « Τοῦρκε, σὲ πολεμάω ! »
καὶ τὴν στιγμὴν, ποῦ Ἀλῆ πασιας ἀρχίζει νὰ φοβιέται
τὴν τύχην του κι' ἀπελπισιὰ νὰ σφίγγῃ τὴν καρδίαν του,
- 185 καὶ σκέφτονταν στὸ ἔλεος γὰρ πέσῃ τοῦ Σουλτάνου,
γράμμα ἀπ' τὸν Μᾶρκο Μπότσαρη στὰ χέρια του λαβαίνει,
ὅπου τοῦ λέει πῶς γίνεται φίλος καὶ σύμμαχός του,
καὶ τὸν Σουλτάνον πρόθυμος νὰ πολέμησῃ μ' ὅλο
τ' ἀντρεϊωμένο Σούλι του, τὸ χυλιοδοξασμένο.
- 190 Ἀναθαρραίνει ὁ Τύραννος, πετάει ἀπ' τὴ χαρὰ του,
προσάξει ἀμέσως νὰ δοθῇ τὸ Σούλι ⁽⁷³⁾ στοὺς Σουλιῶτες,
καὶ λέγει : — « Τώρα, πῶγινεν ὁ Μᾶρκος ⁽⁷⁴⁾ σύμμαχός μου,
καὶ δυὸ Σουλτάνων εἰμπορῶ τ' ἀσκήρια νὰ νικήσω ! »
Κι' ἔτσι ἐξακολούθησεν ὡς ἓνα ἄκομα χρόνον
- 195 ὁ πόλεμος τοῦ Ἀλῆ πασια μετὺς τὸν Σουλτάνον Μαχμούτη.
Ρίξωσεν ἡ Ἐπανάστασις στεριάς καὶ τοῦ πελάγου,
κι' ἐλευθερώθηκε ὁ Μωριάς ἀπ' ἄκρην σ' ἄκρην ὅλος.
- Τέλος σκοτώθηκεν ὁ Ἀλῆς ⁽⁷⁵⁾ καὶ τ' ἄθλιο τοῦ κεφαλὶ
μπαλσαμωμένο σπάλθηκε στὴν Πόλιν, στὸν Σουλτάνον
- 200 κι' ὕστερα ὅλα κίνησαν τὰ τούρκικα τ' ἀσκήρια
μαζὶ μετ' ἄρβαντικα ⁽⁷⁶⁾, ποῦ εἶχαν ἐπικυνησθεῖ,
κι' ὤμωσαν πίστῃ αἰώνια στὸν νικητὴν Σουλτάνον,
νὰ πᾶν νὰ σφάξουν τὸν Μωριά, τὴν Ρούμελη νὰ κάψουν.
Ὁ Μᾶρκος τότε μόνος του, αὐτὸς μετὺς Σουλιῶτες,
- 205 τρόπαια στήνει ἀθάνατα στρατηγικῆς καὶ ἀντρείας.
Βάζει τὸ στήθος του φραγμὸν σὶν ἀσκεριῶν τὸ διαβα,
κόβει τοὺς δρόμους τῆς Τουρκίας καὶ τὰς συγκοινωνίας,
πιάνει τῶν Πέντε Πηγαδιῶν ⁽⁷⁷⁾ τὴν στενωπὴν κλεισοῦρα
κι' ἐξολοθρεύει ἀλύπητα χίλους διακόσιους Τούρκους ⁽⁷⁸⁾
- 210 Στὴν Πλάκα ⁽⁷⁹⁾ στήνει πόλεμον, λαβόνεται στὸ πόδι,
διώχνει τὴν τούρκικην φρουρὰ πὸ μὲς ἀπ' τὴν Ρινιάσα ⁽⁸¹⁾

- κι' ἐλευτερόνει στήν στιγμὴν ὅλα τὰ Λακκοχώρια (82).
 ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὰ Γιάννινα, στήν ἄκρη τῆς Ραψίστας,
 νικάει τὸν ἀρχιστράτηγο, τὸν φοβερὸν Χουρσίτη.
- 255 Παραμονεύει νὰ διαβοῦν οἱ Τοῦρκοι στοὺς Κουμτζᾶδες (81),
 Ρίχνεται ἀπάνω τους βαρὺς καὶ τοὺς κατατσακίζει,
 καὶ νικητὴς περήφανος διάβηκε ἀπ' τὴν Ἄρτα,
 κι' ἀπέκει πέρασε καὶ πάει κατὰ τὸν Βάλτο (85)
 καὶ τράβηξε στ' Ἀντλικὸ καὶ στ' ἅγιο Μεσολόγγι
- 220 ποῦ τῶκανε καὶ γέννηκε καινούργιο Κακοσοῦλι (86),
 γιὰ τ' ἔσπασαν ἀπάνω του, σᾶν νὰ εἶταν χροσταλλένια,
 τοῦ Κιουταχῆ (87) καὶ τοῦ Ἱμπραήμ τ' ἀντίχριστα τ' ἀσκέρια.
 Δυὸ χρόνια ἐπολέμας, σᾶν τ' ἄγριο λειοντάρι,
 στὸ Μεσολόγγι, στὰ βουνά, στοὺς κάμπους, στὲς κλεισοῦρες
- 255 Καὶ στ' ὄνομά του Ἀράπηδες (88) καὶ Τοῦρκοι κι' Ἀρβανίτες,
 τρομάζανε καὶ πρόνταγαν, σᾶν ἄγρια κοπάδια.
 Τότε ἡ Ἐθνοσυνέλευση, ἡ πρώτη τῶν Ἑλλήνων,
 τιμώντας τὴν ἀντρεία του καὶ τὴν στρατηγικὴ του,
 τὸν ἔκανε ἀρχιστράτηγον τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδας (89).
- 230 Σύννεφο μαῦρο πλάκωσε στήν Δυτικὴν Ἑλλάδα... (90)
 φέρει βροχές, φέρει ποντές, λαμπὲς κι' ἀστροπελέκια.
 Μαῦρες εἰδήσεις ἦρθαν στὸ μαῦρο Μεσολόγγι;
 — «Ἐφτασεν ὁ Σκοντριὰν πασίας ψηλὰ στὸ Καρπενήσι,
 «καὶ φέρει ἀσκέρια διαλεχτὰ ὡς ἔξ ἑπτὰ χιλιάδες,
- 235 Ὅλο καθάριους Γκέγκηδες (92) κι' ὡς χίλιους πεντακόσιους,
 «Λατίνους (93) ἀπ' τὴν Μιρδιτιά, συμμάχους τοῦ Σουλτάνου, (94)
 «πῶχουν στὰ δόντια τὰ σπαθιά, (95) στὰ χέρια τὰ ντουφέκια.
 «Γυρενεὶ τοῦ Μεσολογγιοῦ τοὺς καπεταναραίους
 «καὶ τοῦ περιδόξου Σουλτοῦ τοὺς πρώτους μὲ τὸν Μᾶρκο,
- 240 «νὰ βγοῦν νὰ τὸν ὑποδεχτοῖν καὶ νὰ τὸν προσκυνήσουν,
 «Ἄλλοιως θὰ κάψῃ τὰ χωριά καὶ σκλάβους του θὰ πάρῃ,
 «ὅλα τὰ γυναικόπαιδα, κι' αὐτὸ τὸ Μεσολόγγι,
 «ἀνίσως καὶ τοῦ ἀντισταθῆ θέλει τὸ κἄνῃ στάχτη,
 «θὰ σπείρῃ ἄλατι ἀπάνω του (95) χορτάρι νὰ μὴν βγάλῃ,
- 245 «καὶ θὰ περάσῃ στὸ σουβλὶ ὅλους τοὺς ἀρχηγούς του».

Στενοχωρήθηκαν πολὺ ὅλοι οἱ Μεσολογγῖτες,
 μὲ τὲς εἰδήσεις, ποῦρθανε, τὲς θλιβερὲς καὶ μαῦρες,

- ὁ Μᾶρκος ὅμως ἄφοβος. γιατί δὲν εἶχε μάθει,
 ἀπ' τὰ μικρὰ τὰ χρόνια του, τοὺς Τοῦρκους νὰ φοβᾶται,
- 250 συγκαλέσει συμβούλιο τοὺς ἀρχηγούς ἀμέσως,
 τοὺς εἶπε τὰ τρεχούμενα καὶ τὴ δική του γνώμη,
 κι' ἀπάνω στήν συζήτηση τοῦ ἀντιλογιέται (96) κάποιος,
 ποῦ ζήλευε τὴν δόξα του τὸν νοῦ καὶ τὴν ἀντρεία του,
 καὶ μ' ἓναν φθόνον περισσὸν κομπαστικά τοῦ λέγει:
- 255 — «Ἄν θέλῃς δόξες καὶ τιμές κι' ἂν θέλῃς στραταρχίες,
 «πέρα στὸ Σούλι πήγαινε καὶ γένου ἐκεῖ στρατάρχης,
 «κι' ἐμεῖς τὸν Σκοντριὰν πασία νικοῦμε μοναχοί μας.» (97)
 Ἄναψε ὁ Μᾶρκος κι' ἔγεινε φωτιά ἀπὸ τὸν θυμὸ του,
 ἀστράφανε τὰ μάτια του κι' ἀντὶ νὰ τοῦ ἀπαντήσῃ
- 260 μὲ τὴν βροντὴ τοῦ πιστολιοῦ ἢ τὴν κλαγγὴ τοῦ ξίφους (98)
 ἔβγαλε ἀπὸ τὸν κόρφο του τῆς ἀρχιστρατηγίας
 τὸ δίπλωμα, τὸ φίλησε καὶ τῶκανε κομμάτια (99)
 καὶ τοῦ τὸ πέταξε ὡς βροσιὰ στὸ πρόσωπό του ἀπάνω
 λέγοντας πρὸς τοὺς ἀρχηγούς: — «Ὅποιος τὸ Μεσολόγγι
- 265 «ποθεὶ νὰ σώσῃ σήμερα, στὸ Καρπενήσι ἀπάνω
 «ἄς ἔρθῃ, ἂν θέλῃ, νὰ μὲ βρῇ, κι' ἐκεῖ νὰ πολεμήσῃ
 τὸν φοβερὸν Σκοντριὰν πασία καὶ τὴν Ἀρβανιτιά του,
 «κι' ἂν εἶναι ἄξιος νὰ φανῇ καλύτερός μου, τότε
 «ἄς γίνῃ ἀρχιστράτηγος αὐτὸς ἀντὶ γιὰ μένα!»
- 370 κι' εὐτὺς τὸν Κώστα (100) φώναξε, τὸν ἄξιον ἀδελφό του,
 — «Κώστα, γιὰ μᾶςε τὰ παιδιὰ, τὸν Τούσια (101) βᾶε πρώτον,
 «θὰ πᾶμε νὰ χτυπήσωμε ψηλὰ στὸ Καρπενήσι
 «τὸν Μουσταφὰ Σκοντριὰν πασία καὶ τὴν Ἀρβανιτιά του»
- Ὅταν κἀνένας ἦρως σκοτόνεται ἢ πεθαίνει (102)
- 275 Σβύεται ἓνα ἀστέρι ὑπὲρ κίμπρο στὸν οὐρανὸν ἀπάνω!
- Τ' ἀσκέρια τῆς Ἀρβανιτίας, τὰ γιλιопαινεμένα,
 ποῦ στάθηκαν περήφανα ψηλὰ στὸ Καρπενήσι
 πασιαδες τρεῖς τὰ ὀδήγαγαν, (103) κι' ὁ Καπετὰν Νιαγιάφας (104)
 τῶν ἀντιχρίστων χριστιανῶν Λατίνων Καπετᾶνος,
- 280 κι' ἀπάνω σ' ὅλους ἀρχηγός, κι' ἀπάνω σ' ὅλους πρώτος,
 ὁ Μουσταφὰ Σκοντριὰν πασίας, τῆς Σκόντριος τὸ καμάρι.
 Νύχτᾳ βαθεῖα, μεσάνυχτα, χωρὶς φεγγάρι νύχτα,
 ὅπου λαγιάζουν τὰ νερὰ καὶ πλένουν οἱ Νεράδες (105)

- τ' ἀσκήρια τῆς Ἀρβανιτιᾶς κοιμῶντανε μαῖαρια,
 285 γύρα στὸ Κεφαλόβρουσο κατ' ἀπ' τὸ Καρπενήσι,
 καὶ γλυκωνειρευόντανε ὅτι ἔκοφταν κεφάλια
 ἀντρειωμένων Χριστιανῶν, περιδοξῶν Ἑλλήνων,
 κι' ἀμέτρητα τὰ λάφυρα φορτόνανε κι' ἐφεῦγαν,⁽¹⁰⁶⁾
 καὶ γύριζαν στὰ σπίτια τους, στὴν μαύρη τους πατρίδα,
 290 κι' ἀπάνω στὲς ἐλπίδες τους, στὰ γλυκωνεῖρά τους,
 Ἀνάμεσα στ' ἀντίχριστο στρατόπεδο φυτρώνουν
 μαῦροι ἥσκιοι, σὰν φαντάσματα, ποὺ τρέχουν, πέρα δῶθε,
 σὰν νυχτερίδες γλίγωροι, καὶ τὴν σφαγὴν ἀρχίζουν.
 Σφάζουν δεξιά, σφάζουν ξερβά, σφάζουνε μπρὸς καὶ πίσω...
 295 Ποῦθ' ἦρθαν : Μήπως φύτρωσαν ἀπὸ τὴν Γῆ; Μὴν τάχα
 κι' ἀπὸ τ' ἀστέρια πέσανε, μὲ τὰ σπαθιὰ στὰ χέρια,
 φτεράνθρωποι ἐκδικητικοί, τοῦ δλέθρου ἀπεσταλμένοι,
 νὰ σφάξουν τοῦ Σκοντριᾶν πασια τὰ παινεμένα ἀσκήρια;
 Γαῦρος ὁ Φόνος προχωρεῖ μ' αἱματωμένα χέρια...
 300 Ὁ ὕπνος μὲ τὸν θάνατον ἀντάμα τρῶν καὶ πίνουν...
 Τρέχει τὸ αἷμα σὰν νερό, τὸ ἀντίχριστο τὸ αἷμα...
 Οἶκος γιὰ τοὺς Ἀγαρηνοὺς καθόλου δὲν ὑπάρχει,
 τ' ἀκατονόμαστα ὄργανα μεγάλης Τυραννίας..
 Μιὰ μαχαιριὰ καὶ θάνατος, μιὰ κίνηση καὶ Χᾶρος
 305 καὶ μέσ ἀπ' τὴν φοιχτὴ σφαγὴ καὶ μέσ ἀπὸ τὸ αἷμα,
 ποὺ χύνονταν ἀλύπητα καὶ γένονταν ποτάμι,
 ἀπὸ χιλιάδες στόματα, πικρὰ φαρμακωμένα,⁽¹⁰⁷⁾
 σηκώθηκε ἓνας στεναγμός, ἓνας μεγάλος βόγγος,
 σὰν μυριολόγι ἀφάντ αστο, σὰν θρῆνος ὑπερκόσμιος,
 310 ποὺ ἀνέβαινε ψηλὰ-ψηλὰ κι' ἔφτανεν ὥς τ' ἀστέρια,
 κι' ἄλ εγε καὶ ξανάλεγε : «Εὐπνᾶτε, μαῦρα ἀδέρφια!
 «Εὐπνᾶτε, ὁ Μᾶρκο Μπότσαρης ἀλύπητὰ μᾶς σφάζει !»
 τότε ὁ βουβὸς ὁ θάνατος τοῦ μαχαιριοῦ κοπάζει
 κι' ὁ θάνατος ὁ βροντερὸς τοῦ γτουφεκιοῦ ἀρχίζει.
 315 Τοῦρκος στὸν Τοῦρκον χύνεται, μέσ στ' ἄγρια τὰ σκοτάδια,
 καὶ σὰν ἐχθρόν του Ἕλληνα χαρούμενος σκοτόνει.
 Γκέγκας μὲ Γκέγκαν πιάνεται, Λατίνος μὲ Λατίνον,
 καὶ μ' ἄγρια ἀπάνω του ὁρμὴν ἀδειάζει τὸ ντουφέκι.
 Σκοτόνονται, σκοτόνονται οἱ Τοῦρκοι μεταξύ τους,
 320 Νομίζοντας πῶς πολεμοῦν μὲ τοὺς Κακοσουλιώτες⁽¹⁰⁸⁾,

καὶ γίνεται ἓνας σπαραγμὸς ἀδερφικός, ποῦ τέτοιον
 ὧς τότε δὲν ἀνέγραψε ποτὲ τῆς ἡ Ἱστορία⁽¹⁰⁹⁾!

- Τὴν ὥρα ἐκείνη ὁ Μπότσαρης, ὁ ἀντρειωμένος Μᾶρκος,
 μὲ γυμνωμένο τὸ σπαθί, πῶσταζε ἀπὸ τὸ αἷμα,
 325 μέσ στὴν σκιήν του Μουσταφᾶ πασια μ' ὁρμὴ χυμᾶει,
 γιὰ νὰ τὸν πιάσῃ ζωντανὸν ἢ καὶ νὰ τὸν σκοτώσῃ⁽¹¹⁰⁾
 ἀλλ' ὁ Πασιᾶς προβλεπτικός, σ' ἄλλη σκηνὴ εἶχε πάγει,
 κι' ἐκείνον ὁποῦ σκότωσε μέσ στὴν σκιήν του ὁ Μᾶρκος,
 εἶταν ὁ Κεχαγιᾶ μπης⁽¹¹¹⁾ ὁ πρῶτος ἀνεψιὸς του.
 330 Κι' ἐνῶ θριάμβειν ὁ Σταυρὸς καὶ χαίρονταν ἡ Νίκη,
 προβάλλε ἐκείνη τὴν στιγμὴ ἀπάνω στὸ Βελούχι⁽¹¹²⁾
 ὡσὰν δρεπάνι δλόχρυσο τὸ λαμπερὸ φεγγάρι...
 Τὴν ἴδια ἐκείνη τὴν στιγμὴν, σὸν οὐρανὸν ἀπάνω,
 ἐσβήστηκε ἓνα ὑπέρλαμπρο κατακαθάριο ἀστέρι
 335 κι' ἓνας Λατίνος⁽¹¹³⁾ τὸ σκυλὶ—νὰ τῶπερτε τὸ χέρι⁽¹¹⁴⁾—
 ἔχοντας μόνον ὁδηγὸν τοῦ φεγγαριοῦ τὴν λαμψήν,
 Ἐσκόπευσε τὸν ἥρωα. . Ἐσκότωσε τὸν Μᾶρκο !

Ὅταν κἀνένας ἥρωας σκοτόνεται ἢ πεθαίνει,
 σβένεται ἓνα ἀστέρι, ὑπέρλαμπρο στὸν οὐρανὸν ἀπάνω!

- 340 Νεκρὸν τὸν Μᾶρκον δέχτηκαν στὴν ἀγκαλιὰ οἱ Σουλιώτες,
 χωρὶς τὰ πέση κατὰ γῆς, κι' οὐδὲ νὰ γονατίσῃ⁽¹¹⁵⁾
 Κι' ἔξω ἀπ' τὸ στρατόπεδο τὸ τουρκικὸ τὸν πῆγαν...
 Κἀνένας δὲν ἐπίστευε ὅτι εἶταν πεθαμένος,
 κι' ὅτι θὰ βρῖσκονταν ποτὲ μολυβὶ σὲ ντουφέκι⁽¹¹⁶⁾
 345 τὸν Μᾶρκον τὸν ἀνίκητον, νεκρὸν νὰ εἶξῃ κάτω,
 καὶ ὅλοι τὸν ἐνομίζανε πῶς εἶταν βυθισμένος,
 σ' ὕπνον βαθὺν κι' ὄνειρα γλυκὰ ὀνειρευόνταν,
 καὶ μοναχὰ τὸ πιστάφεν ὁ Κῶστας, ὁ ἀδερφός του,⁽¹¹⁷⁾
 κι' ἔσυρε μιὰ στοιγγιὰ φωνή, μ' ὅλην τὴ δύναμή του,⁽¹¹⁸⁾
 350 καὶ τὸ εἶπε μυριολόγιστὰ, σὰν θλιβερὸ τραγούδι
 — Κλάψετε, κάμποι καὶ βουνά, χωριὰ καὶ πολιτεῖς!
 «Ὁ Μᾶρκος ἐσκοτώθηκεν ! Ἀπέθανεν ὁ Μᾶρκος!»
 κι' ὁ φοβερός ἀντίλαλος τοῦ τραγουδιοῦ τοῦ μαύρου,
 σὰν μυριολόγι γύθηκε σ' ἀκέρια τὴν Ἑλλάδα!
 355 Ἀπὸ ντουφέκια καὶ σπαθιὰ τοῦ κἀνουνε κρεββάτι,

κι' ἀπάνω τὸν ξαπλόνουνε ἄρματοφορεμένον.

Τοῦ σμίγουνε τὰ πόδια του, τὸ χέρια του σταυρόνουν,

καὶ σκύβουν τὰ κεφάλια τους στὸ τίμιον λείψανό του.

καὶ τὴν στιγμὴν, ὁπῶβγαινέν ἡ Ἡμέρα ἀπὸ τὴν Νύχτα,

360 γεροὶ λεβέντες τέσσερες, καθάρια παλληκάρια,

τὸν σκοτωμένον ἥρωα φορτόνουνται στὸν ὄμο

κι' ἀμέσως ἐξενίνησαν ὅλοι οἱ Σουλιῶτες τότε,

περίλυποι νὰ καταβαῦν κάτω στὸ Μεσολόγγι

κι' ἐκεῖ νὰ θάβουν τοῦ Σουλίου τὸν μέγαν κλιπεῖτο.

365 Ὅλη ἡ Ἑλλάδα ἔμαθε τὸν μαῦρον σκοτωμό του

καὶ σὺν μανούλα του γλυκεῖα τὸν κλαίει μὲ μαῦρα δάκρυα.

Σωσμένο ἀπ' τὴν ἐπιδρομὴ τοῦ Μουσταφᾶ τῆς Σκόντρας,

τὸ Μεσολόγγι ἔναν του στολίζει προμαχῶνα ⁽¹¹⁹⁾

μὲ τὸ μεγάλο καὶ σεμνὸν ἥρωϊκὸ ὄνομά του

370 καὶ ἡ Μοῦσα ἡ Ἑλληνικὴ ⁽¹²⁰⁾ καὶ ἡ Μοῦσα τῆς Γαλλίας ⁽¹²¹⁾

περίτρανα τὸν ὕμνησαν σ' Ἀνατολὴ καὶ Δύση.

Ἡ Δόξα τὸν στεφάνωσε μ' ἀμάραντο στεφάνι,

ἡ φήμη ἐδιασάλπισε στὸν Κόσμον τ' ὄνομά του,

καὶ ἡ Ἱστορία τῶγραφεν ἀθάνατη σελίδα.

375 μὲ γράμματα ἀνεξίτηλα σ' αἰῶνες τῶν αἰώνων.

Κι' ὁ Μουσταφᾶ Σκοντριὰν πασιας, βουβὸς καὶ νικημένος,

μετράει τοὺς σκοτωμένους του, τοὺς βρίσκει τρεῖς χιλιάδες,

τὰ σκορπισμένα λείψανα μαζεύει τοῦ στρατοῦ του,

ἀφίνει τοῦ Μεσολογγίου τὸν δρόμον ἀπ' τὴν τρομάρα,

380 καὶ πίσω στὴν πατρίδα του γυρίζει ντροπιασμέτος!

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ, ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ, ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΕΣ, ΚΑΙ ΗΘΟΓΡΑΦΙΚΕΣ

1 (1) Ὅταν γεννιέται ἥρωας, ἓνα μεγάλο ἀστέρ',
ἀχτιδωτὸ κι' ὑπέρολαμπρὸ, στὸν οὐρανὸ προβάλλει

Ὁ Ἡπειρωτικὸς λαὸς πιστεύει ὅτι κάθε φορὰ ποὺ γεννιέται κάποιος ἥρωας, ἢ ὁποσδήποτε σημαντικὸς ἄνθρωπος, βγαίνει στὸν οὐρανὸ ἓνα μεγάλο καὶ ὑπέρλαμπρο ἀστέρ', κι' ὅτι κάθε ἄνθρωπος, μικρὸς ἢ μεγάλος, βρίσκεται κάτω ἀπὸ ἓνα ἀνάλογο ἄστρο.

5 (2) Ποῦ πολεμοῦσε ὁ Ἀλῆ πασιας μὲ τ' ἀντρεωμένο Σούλι

Ὁ Μᾶρκος Μπότσαρης γενήθηκε στὰ 1790, ὅτε εἶχαν ἀρχίσει οἱ πόλεμοι τοῦ Ἀλῆ-πασια μὲ τοὺς Σουλιῶτες.

Πασίας, λέξη τουρκικὴ, τίτλος ὑπουργοῦ, στρατηγοῦ, πρωθυπουργοῦ, ἀντιβασιλεῖς, πρεσβευτῆ κι' ἄλλων ἀνωτάτων λειτουργῶν τοῦ τουρκικοῦ Κράτους,

6 (3) Κι' ἔπεφταν βόλια, σὺν βροχῇ καὶ μπόμπες σὺν χαλάζι

Στίχος ἀναφερόμενος σὲ πολλὰ δημοτικὰ τραγούδια, κι' σ' ἓνα τραγούδι ἀναφερόμενο στὸν ἴδιον Μᾶρκον Μπότσαρη. (Ἰδε 1ο τραγούδι, στίχ 2. σελ 56.)

8 (4) Ἀπάνω στὰ μεσάνυχτα καὶ στ' ἀκριτὰ τῆς νύχτας

Παραστατικώτερη ἐκφράση τοῦ μεσανυχτιοῦ.

Κατὰ τὴν ὥρα ἐκείνη, ὅσοι τύχη γὰναι σὲ δρόμον καὶ μάλιστα σὲ λίκκους δὲν ἐμιλοῦν ἀπὸ φόβον μὴν τοὺς πάρουν τὴν φωνὴν τὰ ἡσυχώματα.

11 (5) Ἄλλες ἐπρομαντεύανε λειοντάρι θὰ γεννοῦσε

12 Ἄλλες ἐβεβαίωνανε πῶς θὰ γεννοῦσε ὄρανον

13 Κι' ἄλλες καθάριον σταυραστὸν...

Ἰδέες παρμένες ἀπὸ τὰ Ἡπειρωτικὰ παραμῦθια.

«Ἡπειρωτικὰ παραμῦθια» Χ. Χρηστασάκης, Τοπογραφίον Μ. Σαλίδερου (Ἀθήνα 1906). καὶ τὰ δημοτικὰ ἐπὶ τοῦ Ἀκριτικοῦ Κόκλου, ἀναφερόμενα στὴν γέννηση τοῦ Βασιλείου Ἀγγελῆ Ἀκριτᾶ.

22 (6) Ὁ γυιὸς τοῦ Κήτσιου Μπότσαρη τοῦ πολυέκκουσμένου

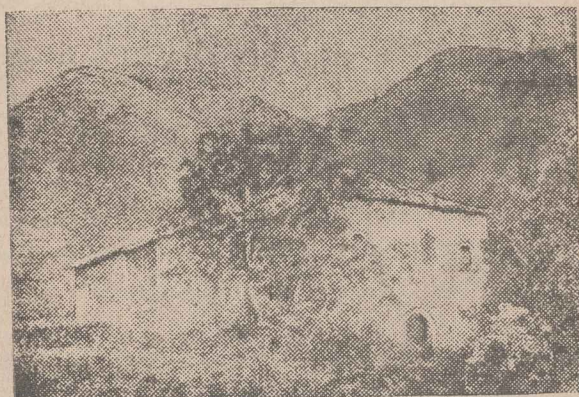
Ὁ Κήτσιος Μπότσαρης, πατέρας τοῦ Μᾶρκου, εἶταν ἓνας ἀπὸ τοὺς διασημότερους Σουλιῶτες, ἀρχηγὸς τῆς Μποτσαρικήας φάρας, πρωτοκαπετάνος καὶ πολλὰς φορὲς ἀρχηγὸς τοῦ Σουλίου. Ἐδολοφονήθηκε στὴν Ἄρτα, στὰ 1813 ἀπὸ τὸν ὀπλαρχηγὸν τοῦ Ραντοβυζιοῦ Γάγον Μπακόλαν, κατ' ἐντολὴν τοῦ Ἀλῆ-πασια, ὅπως ἀναφέρει καὶ τὸ σχετικὸ τραγούδι. (Ἰδε σελ. 46 στίχ. 3).

23 (7) Κι' όλα τὰ Σούλια τώμαθαν

Σούλια λέγονταν περιληπτικὰ τὰ τέσσαρα χωριά μαζί, τὰ λεγόμενα Τετραχώρι ποῦναι σήμερα ἔρημα ἀπὸ τὰ 1803.

1) τὸ Σούλι, 2) ἡ Σαμονίδα, 3) ἡ Κιάφα καὶ 4) ὁ Ἀδαρτικός. Ὁνομάσθησαν Σούλια ἀργότερα κι' ἄλλα ἑπτὰ χωριά, τὰ λεγόμενα Ἑπταχώρι.

1) τὸ Τσεκούρι, 2) τὸ Ἀπλοχώρι Μπότσαρη, 3) ἡ Γιόνιαλα, ποῦ ὑπάρχουν ὡς τὰ σήμερα καὶ 4) τὸ Περεχάτι, 5) ἡ Βιλλια, 6) οἱ Κοντάτες, καὶ 7) τὸ Τσιφλίκι, ποῦ δὲν ὑπάρχουν πλεῖα, ὡς κατεστραμμένα ἀπὸ τὰ 1803 μαζί μὲ τὸ

ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΠΟΤΣΑΡΗ ΣΤΟ ΠΑΛΗΟΧΩΡΙ

(Απὸ φωτογραφία τοῦ 1876)

Τετραχώρι. Τὸ Τετραχώρι πρῶτα καὶ τὸ Ἑπταχώρι ἀργότερα, ἀποτελέσαν πρῶτα τὸ ἓνα καὶ ὕστερα τὸ ἄλλο, τὸν πρῶτον πυρῆνα τοῦ Σουλιώτικου Κράτους.

23 (8)

κι' όλα τὰ Πορασούλια

Πορασούλια ὀνομάστηκαν, ἀπὸ λίγα λίγα, ἄλλα ἐδομηῖντα ἐννιά χωριά, ἐλευθερωμένα μὲ τὴν βοήθεια τῶν Σουλιωτῶν ἀπὸ τὰ χέρια τῶν Τουρκαλβανῶν, ὡς τσιφλίκια τους, κι' ἀπ' τὸ τουρκικὸ Κράτος, ποῦ ἀποτελέσαν μαζί μὲ τὸ Τετραχώρι καὶ τὸ Ἑπταχώρι, κατὰ τὴν μεγάλη δόξα τοῦ Σουλίου, τὴν Σουλιώτικη Ἑπικράτεια, εἶδος πρωτότυπης δημοκρατίας

25 (9) Νὰ ζήσῃ σὺν τὸν Ἑλυμπο, ν' ἀσπρίσῃ σὺν τὸν Πίντο

Στίχος ἀπὸ τὸ δημοτικὸ τραγούδι : «Χίλιος καλῶς τὸν ἡῡραμε τοῦτον τὸν νοικοκύρη», ποῦ ἀνοίγει ὅλα τὰ γαμήλια τραπέζια, καθὼς καὶ τὰ τραπέζια τῶν διαφόρων πανηγύρεων.

35 (10) Κίτρινες σκοῦτες μάλλινες γιὰ σπάργανά του εἶχε

Τὰ σπάργανα τῶν μικρῶν παιδιῶν κατὰ προτίμηση γέγονταν ὡς τὴν δική μου τὴν ἐποχὴ (1870) κίτρινα, εἴτε πρὸς ἀνάμνηση τῆς βυζαντινῆς σημαίας, ποῦ εἶχε ἐκλείψει, εἴτε γιατί τὸ χρῶμα αὐτὸ εἶταν προσφορώτερο γιὰ τὴν χρῆσιν τους.

36 (11) μ' ἓναν δικέφαλον ἀητὸν στὴν μέση κεντημένον

Ὡς τὴν ἐποχὴ, ποῦ εἶμουν ἐγὼ παιδάκι, κι' ἀργότερα ἀκόμα, τὰ σπάργανα εἶχαν κεντημένον στὴν μέση ἓναν κύκλο, μέσα στὸν κύκλο ἓναν σταυρὸν ποῦ ἔφτανε ὡς τὲς ἄκρες τοῦ κύκλου, κι' ἀπὸ τὴν μιὰ μεριά κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη τοῦ στύλου τοῦ σταυροῦ ἓνα δικέφαλο πουλλί (ἀητὸν βέβαια). Αὐτὸς κατήντησε νὰ γένεται συνήθεια, κι' ὄχι ἀπὸ ἐπίγνωση ὅτι συμβόλιζε τὸ βυζαντινὸ στέμμα.

Ὁ δικέφαλος ἀητὸς σκαλίζονταν καὶ σκαλίζεται ἀκόμα στὴν χριστιανικὴ Ἡπειρο σὲ μιὰ ἀγώνη ἐξωτερικὴ τῶν σπιτιῶν, ἢ ἀπάνω ἀπὸ τὴν μεγάλη θύρα τῆς οἰκοδομῆς, σὰν εἶδος οἰκόσημο

Ὁ δικέφαλος ἀητὸς φαίνεται ἀκόμα στὲς τοκάδες (ἀργυρὲς ἐπιστήθεις πόρπες) τῶν γυναικῶν καὶ στὰ ἐπανωκόσσια τους, εἶδος συνδέσμου ἀπὸ τρεῖς ἀργυρὲς πόρπες, συνεχόμενες ἀπὸ πεντέξη ἀργυρὰ ἀλύσεια, ποῦ στόλιζαν καὶ ἐξακολουθεῖν νὰ στολίζουν ἀκόμα οἱ γυναῖκες τὲς δικταυρωμένες κοσσίδες στὸ κεφάλι τους καθὼς καὶ στὲς ἀρχαῖες ἀργυρὲς πλάσκες (φυσίγγιοθῆκες). Ἀλλ' οἱ πλειότερες πλάσκες τῶν Ἀρματωλῶν καὶ Κλεφτῶν καὶ τῶν ἐπαναστατῶν τοῦ Εἰκοσιένου ἔφερον εἰκονισμένον τὸν Ἀη Γεώργη, καθάλλαρη, νὰ σκοτόνῃ μὲ τὸ κοντάρι του τὸν Δράκοντα.

Ἀκόμα ὁ δικέφαλος ἀητὸς σκαλίζονταν καὶ στὰς προτοφὰς κοσσίδων τῶν νυφάδων καὶ στοὺς στύλους τῶν κοιτῶν τῶν μικρῶν παιδιῶν.

40 (12) Λειανό, μακρὺ, περίφανο, καθάριο καρυοφύλλι

Τὸ λειανότερο, μακρύτερο, καὶ ἐλαφρότερο ἀπ' ὅλα τὰ εἶδη τῶν ντουφεκιῶν τοῦ Εἰκοσιένου. Δὲν μοῦ ἄρῃσαι νὰ συμφωνήσω μὲ τὸν Σάββα, ὅτι τὸ καρυοφύλλι χρεωστάει τὴν ὀνομασία του στὸ ὀπλοποστάσι τοῦ Κάρκου—Φίλιου, καὶ συμφωνῶ μὲ τὸν Βαλαωρίτη, ὅτι ἔλαβε αὐτὸ τὸ ὄνομα ἀπὸ τὰ κίτρινα φέλλα, ποῦ ὁμοιάζουν σὰν κιτρινωμένα καρυοφύλλα.

43 (13) τοῦ Ἀλῆ πασά τ' ἀσκήρια

Λέξη ἀραβικὴ, ποῦ σημαίνει στρατὸν. Μὲ αὐτὸ τὸ ὄνομα ἐξυπακούεται στὴν Ἡπειρο μόνον ὁ τουρκικὸς στρατὸς.

47 (14) Ἐξῆ μηνῶν περπάτησε καὶ μίλησε στὸν χρόνον.

Ἡ λατικὴ φαντασία θέλει πάντα τοὺς ἥρωες κι' ἐν γένει τοὺς μεγάλους καὶ σημαντικούς ἀνθρώπους μὲ πρόωρη καὶ ἔκτακτη σωματικὴ καὶ διανοητικὴ ἀνάπτυξη ἀπὸ τὴν νηπιότητά τους. Ἐστὶ στόλισε καὶ τὴν βρεφικὴ καὶ παιδικὴ ἡλικία τοῦ Διγενῆ Ἀκρίτα, ἀλλ' ἐγὼ, ἐξαίροντάς τὸν ἥρωά μου, ἀπέφυγα νὰ μεταχαι-

ριστώ μυθολογικά ενδύματα, γιατί γράφω αυστηρά ιστορικό έπος και όχι μυθολογικό.

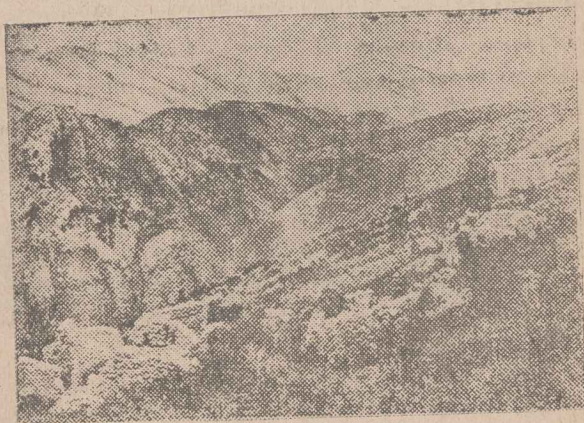
47 (15) Μπήκε μικρός στα Γράμματα

Ἀντί: πήγε) μικρός στο σχολείο. Γράμματα σημαίνει παιδεία.

47 (16) μικρός στα Πινακίδια

(Συνέχεια του προηγούμενου στίχου).

Πιν α κ ι δ ι α λέγονταν οι στίχοι του 103ου ψαλμού του Ψαλτηριού του Δαυτδ, που διδασκόνταν χειρόγραφα, ξεκίνησαν την εποχή από τους δασκάλους στα παιδιά των σχολιών. Όλος ο ψαλμός απαρτιζόταν από σαράντα «πινακίδια». Ας

ΤΟ ΚΙΟΓΚΙ

(Εκ φωτογραφίας του 1876)

σημειώσω, ότι γώ έδιδάχτηκα χειρόγραφα τα «Πινακίδια» από τον πρώτον δάσκαλό μου, τον μακαρίτην Παπ' Ἀντριάν.

Ο όλος 47ος στίχος, που αποτελούν τα δυο παραπάνω ήμιστιχα

«Μπήκε μικρός στα Γράμματα», μικρός στα «Πινακίδια», είναι παρμένος από το τραγούδι του καπετάν Παπᾶ Θύμου Μπαλαδά.

48 (Κι' έννια χρόνων έσκόλασε χτωνήχι

Ἡ Ὀχτώηχο του Ἰω. Δαμασκηνού εἶταν τὸ πρῶτο έντυπο εκπαιδευτικό βιβλίο ένκεινης τῆς εποχῆς, ύστερα από τήν εκμάθηση «ἀπ' ἔξω» των «Πινακιδίων». Τὸ βιβλίο αὐτὸ ἀντιπροσώπευε ὅλην τήν σημερινήν εκπαίδευση τοῦ Σχολάρχου.

48 καὶ Ψαλτήρι

(Συνέχεια τοῦ προηγούμενου στίχου).

Τὸ Ψαλτήρι τοῦ Δαυτδ ἐδιδάσκονταν ύστερα από τήν εκμάθηση τοῦ Ὀχτώηχου. Αὐτὸ ἀντιπροσώπευε ὅλην τήν σημερινήν γυμνασιακὴν εκπαίδευση, κι' εἶταν τὸ μεγαλύτερο προσόν κι' ὁ μεγαλύτερος τίτλος γιὰ τὰ γένη κἀνεις γραμματικός, ἡ ἄν α γ ν ὡ σ τ η ς (τῆς εκκλησιᾶς) κι' ύστερα παπᾶς, ἂν ἤθελε νὰ ἐρωθῇ.

Ὁ Μᾶρκος Μπότσαρης δὲν ἐξεῖχε μόνον στήν παλληκαριά. στήν φρονιμάδα καὶ στήν στρατηγική, ἀλλ' ἐξεῖχε καὶ στὰ γράμματα. Εἶταν ὁ πλεῖο γραμματισμένος Σουλιώτης τῆς εποχῆς του, μάλιστα ἐπεχείρησε νὰ συγγράψῃ κι' Ἑλληνοαλβανικό λεξικό. Εἶταν τόσο βαθὺς ὁ σεβασμὸς του πρὸς τήν παιδαία καὶ τόσο γνωστός, ὥστε φέρεται ἀπὸ τὴ δημοτικὴ Μούσα, ν' ἀρίνη ἀποθνήσκοντας διαθήκη στήν γυναῖκά του.

— «Νὰ μῶχι ἐγνοια τὸ παιδί, γράμματα νὰ τὸ μάθῃ».

(Ἰδὲ τραγούδι 60 σελ. 59).

49 (19) Στὰ δέκα πήρε τ' ἄρματα καὶ πάησιν πρώτη μάχη»

Τὰ καπετανόπουλα κι' ἐν γένει τὰ Σουλιωτόπουλα, όταν ἔφταναν στήν ἀπαιτούμενη ἡλικία καὶ σωματικὴν ἀνάπτυξη, γιὰ νὰ ὀπλοφορήσουν, ντύνονταν τὰ πασκαλιὰ τους φορέματα, ἔκαναν σιλλεϊτούργο μὲ δυὸ ἢ πλειστέρους παπᾶδες, καὶ πήγαιναν στήν εκκλησιὰ τ' ἄρματά τους, πατρικά ἢ λάφυρα, ἢ ἀγοραστά, γιὰ νὰ λειτουργηθοῦν, νὰ εὐλογηθοῦν καὶ νὰ λάβουν τήν ἀπαιτούμενη ἱερότητα, κι' ύστερα τὰ φοροῦσαν, ὑπὸ τῆς εὐχῆς, καὶ τῆς εὐλογίας των γονέων, των συγγενῶν, των φίλων καὶ ὅλου τοῦ εκκλησιασματος. Οἱ γονεῖς, καὶ μάλιστα, ἂν εἶταν ἀπὸ τὴ τάξη των καπετάνων, διωργάνονταν καὶ γιορτῇ, λεγόμενη «π ρ ὠ τ η χ α ρ ᾶ» (= πρῶτος γάμος), όταν ἀρμάτοσαν τὰ παιδιά τους.

50 (20) Κι' ἔνα κεφάλι τούρκικο, μὲ τὸ σκαδί του πήρε.

51 Κι' ὡς ἀπαρχὴ των ἄθλων του καὶ τῆς παλληκαριάς του.

52 (21) Τὸ πήγε στὸν πατέρα του νὰ πύρῃ τὴν εὐχή του.

Τὰ Σουλιωτόπουλα ἐπαιρχν τὸ κεφάλι τοῦ πρώτου Τούρκου, ποὺ θὰ σκότωναν καὶ τὸ πήγαιναν ἐπιδειχτικά στὸν πατέρα τους, ἢ στὸν ἀρχηγὸ τοῦ σπιτιοῦ τους, κι' αὐτὸς ἐπαιρνε τὸ τουρκοκέφαλο καὶ τὸ ἐνδοξο παιδί του καὶ τὸ πύρρ σίαζε χαροῦμενος καὶ περηφανευόμενος στήν Δωδεκάρη, ἥτοι στὸ Κωνσταντικὸ Συμβούλιο, ποὺ ἰσοδυναμοῦσε μὲ Κυβέρνηση, καὶ τότε ἡ Δωδεκάρη ἀνεγνώριζε αὐτὸ τὸ παιδί μεταξὺ των ἀντρείων τοῦ Σουλίου, κι' εἶτα ἀποχρῶσε καὶ τὰ προσόντα τοῦ υποψηφίου γαμπροῦ.

Οἱ πατερᾶδες των τέτοιων παιδιῶν, ὑποδεχόμενοι τα μὲ τὰ τουρκοκέφαλα τὰ φιλοῦσαν καὶ τ' ἀγκάλιαζαν, καὶ τοὺς εὐχόνταν νὰ φέρουν καὶ τὸ κεφάλι τοῦ Πασα (των Ἰωαννίνων, καὶ διωργάνονταν πανηγύρι γιὰ τὴν πρώτη μεγάλη πράξη των παιδιῶν τους.

71 (33) Καὶ τ' ὄνομά του γίνονταν δημοτικὰ τραγούδια.

Κάθε κατόρθωμα τοῦ Μάρκου Μπότσαρη γέγονταν καὶ τραγούδι ἀπὸ τὴν ἡπειρωτικὴ Μούσα. Ὅταν ἐγὼ ἤμουν παιδί, (1870) ἤκουα νὰ τραγουδιῶνται πολ-

λά τραγούδια, αναφερόμενα στα κατορθώματά του, ἐνῷ σήμερα τὰ λησμονήθησιν ὁ Λαός, ὅπως λησμονήθησιν καὶ χιλιῶδες ἄλλα δημοτικά μας τραγούδια, ἔχῃ μόνον ἡρωικά, ἀλλὰ καὶ ἐρωτικά καὶ ἄλλων εἰδῶν, καὶ ἂν δὲν βρίσκονταν ὁ Marcellus ὁ Fauriel. καὶ τελευταίος ὁ Passow θὰ χάνονταν τόσα ποιητικὰ ἀριστουργήματα τῆς δημοτικῆς μας Μουσικῆς. Καὶ δικοὶ μας μερικοὶ ἠκολούθησαν τὸ παράδειγμα τῶν ξένων, καὶ ἀνάμεσα σ' ἄλλους πολλοὺς μνημονεύοις τούτους Σπ. Ζαμπέλιον, «Δημοτικά Ἀσματα τῆς Ἑλλάδος» Ἀθῆναι 1852, Κωνστ. Κανελλάκη «Χιανὰ Ἀνάλεκτα» Ἀθῆναι 1890, Ἑμμ. Μανωλακάκη «Καρπαθιακά» Ἀθῆναι 1890) Ἀθ. Σακελλάριον «Κυπριακά» Ἀθῆναι 1890, Π. Αραβαντινόν «Συλλογὴ Ἠπειρωτικῶν Ἀσμάτων» Ἀθῆναι 1880, Γ. Χ. Χασιώτην «Συλλογὴ Ἠπειρωτικῶν Δημοτικῶν Ἀσμάτων. Π. Φρουτάτην «Συλλογὴ ἡρωϊκῶν Κρητικῶν Ἀσμάτων» Ἀθῆναι 1889, Π. Βλαστόν «Ὁ Γάμος ἐν Κρήτῃ» Ἀθῆναι 1893, Μιλτ. Λουλουδόπουλον «Δημοτικά Ἀσματα Καρυῶν» Βάρνα 1903, Σπ. Θεοδωρόπουλον, («Ἄγιν Θερον») «Δημοτικά Ἀσματα» Ἀθῆναι 1908, τὰ «Ἐθνικὰ Ἀσματα», Χ. Χρηστοδασίλη Ἀθῆναι 1902, καὶ τὴς «Ἐκλογές» τοῦ μακαρίτη Ν. Γ. Πολίτη παραλείποντας πολλοὺς ἄλλους.

72 (23) Δὲν εἶχεν ὦρα θηλυκὴ. . . .

Ἐπέρωχον σουλιώτικη ἐκφραση, ποῦ θέλει νὰ εἰπῇ ὅτι εἶταν ἀνέλλιπα ἀντρεῖος, γιατί ἡ θηλυκὴ ὦρα, συνώνυμη τῆς δειλίας, ἄρμοζε σ' ἐκείνους, ποῦ λησμονοῦσαν καμμιά φορά τὴν ἀντροσύνην τους, καὶ ἐπαφταν στὴν δειλίαν, ποῦ εἶταν ἰδιότητα γυναικεία.

74 (24) Κάθε ντουφέκι πῶροχεν, ἐσκότονε καὶ Τοῦρκο

Ὁ Μάρκος Μπότσαρης ἐφημιζονταν καὶ ὡς δεινὸς σκοπευτής. Λέγουν ὅτι «περνοῦσε τὸ μολύδι ἀπὸ τὸ δαχτυλίδι». Λέγουν ἀκόμη ὅτι πυροδόησε μιά φορά μὲ τὸ πιστόλι του καὶ ἐπειδὴ δὲν ἐπέτυχε τὸν σκοπὸν, τῶκανε κομμάτια.

75 (25) Καὶ σ' ὄσες μάχες πῆγαινεν ἀδιάκοπα νικοῦσε

Πραγματικῶς ὁ Μάρκος Μπότσαρης δὲν εἶχε νικηθῇ ποτέ. Ἐβγαίνει πάντα νικητὴς ἀπὸ κάθε μάχη, ποῦ ἐπιχειροῦσε, γι' αὐτὸ καὶ ὀνομάστηκε ἀνίκητος, καὶ κάθε παλληκάρι ἐπεδίωκε νὰ καταταχθῇ στὸ σῶμά του.

80 (26) Χιλιᾶδες Τοῦρκους σκότωσε.

Ἡμίστιχο δημοτικοῦ τραγουδιοῦ.

Κάθε μοχαμεθανὸς ὀνομάζονταν γενικῶς Τοῦρκος, γιατί εἶταν συμφυῆς Τουρκισμὸς καὶ Μωχαμεθανισμὸς. Σ' αὐτὸ χρεωστεῖται καὶ ὁ σχηματισμὸς τοῦ ρήματος τουρκεῖω = ἀρνοῦμαι τὸν χριστιανισμὸν καὶ συγχρόνως καὶ τὸν ἐθνισμὸν μου, ἀσπάζομενος τὸν Μωχαμεθανισμὸν.

80 (27) Κονιάρους

Πολλὰς φορές γέγονταν διάκρισις τῶν γενεῶν Τοῦρκων, τουρκικῆς καταγωγῆς, ἀπὸ τοὺς Μωχαμεθανοὺς Ἀλβανούς, ἤτοι τοὺς λεγομένους κοινότερα «Τουρκαρβανίτες» ἢ Τουρκαλβανούς. Οἱ γνήσιοι Τοῦρκοι ὀνομάζονταν Κονιᾶροι ἢ καὶ

Κονιᾶροι, ὡς προσερχόμενοι δηλαδὴ ἀπὸ τὴν Ἀνατολὴν καὶ εἰδικώτερα ἀπὸ τὰ μέρη τοῦ Ἰκονίου (Κόνια). Αὐτοὶ μόνοι εἶχαν τὴν τουρκικὴν μητρικὴν τοὺς γλῶσσα. Ἐν γένει κάθε τουρκόγλωσσος Τοῦρκος τῆς Θεσσαλίας, τῆς Μακεδονίας, τῆς Θράκης καὶ φυσικὰ καὶ τῆς Ἀνατολῆς ὀνομάζονταν «Κονιᾶρος».

80 (28) καὶ Ἀρβανίτες.

Ἀρβανίτες ὀνομάζονταν καὶ ὀνομάζονται στὴν Ἠπειρὸν μόνον οἱ Τουρκαρβανίτες, ἐνῷ οἱ Ἀλβανόγλωσσοι Χριστιανοὶ δὲν θέλουν νὰ ὀνομάζωνται Ἀρβανίτες ἀλλ' Ἑλληνες.

81 (29) Κι' ἔκανε τὴν Ἀρβανιτιὰ καὶ φόρεσε τὰ μαῦρα

Στίχος δημοτικοῦ τραγουδιοῦ.

Οἱ Ἀρβανίτες, ὅπως καὶ οἱ Ἑλληνες, ἐξόν ἀπὸ τὰ μυριολόγια, ποῦ ἐλεγχον καὶ λέγουν στοὺς πεθαμένους τους, μαυροφοροῦνται καὶ ὅλας. Λέγουν ὅτι τὸ μαῦρο ἐπιγνώτιστο, πῶχουν ἀναπόσπαστο ἀπὸ τὴν ἐθνικὴν τοὺς στολὴν οἱ δόραιοι Ἀλβανοὶ-Γκεγκηδες, ἔχει τὴν ἀρχὴν του ἀπὸ τὸν θάνατον τοῦ Σιεντέρμπη (Γεωρ. Καστριώτη).

86 (30) Νὰ τὸν πατάη, σὺν βραχνᾷ.

Βραχνᾷ λέγεται ὁ ἐφιαλτής, ἀπὸ τὸ «βράχνα» διότι ὁ ἐφιαλιζόμενος αἰσθάνεται ἕναν πνιγμὸν καὶ μίαν θράχνα στὸν λαιπὸν καὶ δὲν μπορεῖ νὰ μιλήσῃ. Λέγεται καὶ μόρα, ἴσως ἀπὸ τὸ λατινικὸν mors. Ἔτσι λέγεται καὶ Ἀρβανίτικα.

87 (31) Καὶ ζήταε βοήθεια καὶ ἔκραζε ἀπελπισμένα

Συχνὰ ὁ Ἀλῆ-πασα, καθὼς μολογοῦσαν οἱ παλαιοί, ποῦ εἶχαν ζήσει στέες ἡμέρες του, ἐλαφιάζονταν καὶ ἐβγάλε ἀπελπισμένους φωνὰς, ὀνειρευόμενος ἢ νομίζοντας ὅτι ἐμπαιναν οἱ Σουλιῶτες μὲ τὸν Μάρκον Μπότσαρη στὸ κάστρο γιὰ νὰ τὸν αἰχμαλωτίσουν ἢ γὰρ τὸν σκοτώσουν.

88 (32) Θανάση Βάγια πρόφτασε!

Ὁ Θανάσης-Βάγιας εἶταν ἕνας ἀπὸ τοὺς ὑπουργοὺς τοῦ Ἀλῆ-πασα χριστιανικώτατος καὶ ἐλληνικώτατος. Ὑπῆρξε ὁ μόνος αἷσιος καὶ ὑποκινητὴς τῆς σφαγῆς τοῦ τουρκαλβανικοῦ χωριοῦ Γαρδικίου, ποῦ ὁ Βλαχωρίτης ὁ μέγας μας ἐθνικὸς ποιητής, ἐνόμιζε ὡς ἐλληνικὸ χωριό, καὶ τοῦ ἐστῆσε ἐθνικὸ ἀντίθεμα μὲ τὸ ὑπέροχον ποίημά του τὸν «Βρυκόλλα». Καμμιά φορά ἀδυνατίζει καὶ ἡ ἐθνικὴ Μοῦσα.

88 (33) Ταῖο Ἀμπιάζην, τρέξε!

Ἄλλος καὶ αὐτὸς ὑπουργὸς τοῦ Ἀλῆ-πασα. Εἶταν πολὺ τιμῆς, πολὺ φρόνιμος καὶ πολὺ ἥπιος ἄνθρωπος καὶ ἀπὸ τοὺς πλείους πιστοὺς Ἀρβανίτες στὸν ἀνέναντον του. Εἶταν καὶ ὁ μόνος φιλοχριστιανὸς ἐπὶ τὴν αὐτὴν τοῦ αἰμοδοῦσαν Τυράντου.

90 (34) Ἔρχεται ὁ Μάρκος Μπότσαρης μὲ τὸ σπαθὶ βγαλμένο

91 Νὰ ἐκδικηθῇ τὸ Σούλι του καὶ σκλάβο νὰ μὲ πιάσῃ.

Ἡ αἰχμαλωσία θεωροῦνταν ὄχι μόνον χειρότερη ἀπὸ τὸν σκωτῶμόν, ἀλλὰ καὶ ἀτιμωτική, ὁ δὲ αἰχμάλωτος ἔχανε ὅλην τὴν δόξάν τῆς ἀνδρείας του, ἂν εἶταν ποτὲ ἀντρεπτός.

95 (35) Καὶ στ' ὄνομά του ὠρίζονταν, σὺν νὰ εἶτανε Βαγγέλιο.

Ὁ Μάρκος Μπότσαρης εἶχε ἀποκτήσει τὸν θαυμασμὸν καὶ τὴν λατρίαν ὧν

των σπουδαίων Ἑλλήνων τῆς ἐσχῆς του, στρατιωτικῶν καὶ πολιτικῶν, καὶ συν-
δέονταν μὲ δλαμιά (=ἀδερφοποίηση) μὲ δλους τοὺς μεγάλους ἄντρες τοῦ Εἰκο-
σιένου.

98 ⁽³⁶⁾ Ἄν σᾶν τὸν Μᾶρκο Μπότσαρη ἓνα παιδίμου εἶταν

Καὶ τὸν θαύμαζε ὁ Ἀλῆ πασις τὸν Μᾶρκο Μπότσαρη, καὶ τὸν φοβῶνταν,
καὶ λυπῶνταν κατὰ καρδίαν, ποῦ δὲν εἶχε ἓνα παιδί, σᾶν ἐκεῖνον, καὶ ἔλεγε συχνά,
ὅτι ἂν εἶχε ἓνα τοῦ παιδὶ τῆς ἀξίας τοῦ Μάρκου Μπότσαρη, θὰ μπορούσε ἀπὸ πασ-
σις νὰ γένῃ καὶ βασιλεὺς.

100 ⁽³⁷⁾ Ποτέ μου δὲν θὰ γέραζα. . .

Ἀφόντας εἶχε φτάσει ὁ Ἀλῆ πασις στὸ ἀπόγειο τῆς δόξας του καὶ ἔβλεπε νὰ
τὸν κυριεύουν τὰ γερᾶματα, ἄρχισε νὰ σκέφτεται, πῶς θὰ μπορούσε ν' ἀποφύγῃ
καὶ αὐτὰ καὶ τὸν θάνατο, γιὰ νὰ χαίρεται τὰ μεγαλεῖά του καὶ νὰ πραγματοποιή-
σῃ τὸ ἀπώτερο ὄνειρό του· νὰ φτάσῃ στὸ βασιλικὸ ἀξίωμα, καὶ ὥς ἄλλος Φαῦστος
τοῦ Γκαίτε, καταγέγονταν μὲ διαφόρους ἀγύρτες νὰ βρῇ τὸ φάρμακο τῆς ἀθανα-
σίας «τ' ἀθάνατο νερό». Ἡ ἀμάθειά του ἡ μεγάλη ἀπὸ τὴν μιὰ μεριά, καὶ ἀπὸ τὴν
ἄλλη ὁ περίφημος διδάσκαλος τῶν φυσικομαθηματικῶν τῆς Σχολῆς Ἰωαννίνων
Ἀθαν. Παλίδας, ποῦ εἶχε σπουδάσει στὴν Ἰταλία καὶ ἔκανε μπροστὰ του διάφορα
πειράματα φυσικῆς καὶ χημείας, ποῦ τὰ θεωροῦσαν τότε οἱ ἀγράμματοι ὡς ὑπερφυ-
σικὰ φαινόμενα, τὸν ὑποδοχοῦσαν πολὺ σ' αὐτὴν τὴν ιδέα. Σ' αὐτὸ χρεωστῆ καὶ
ὁ Παλίδας τὴν ζωὴ του, γιὰτις πολλὰς φορές εἶχε κατηγορηθῇ ὡς «φιλικός».

101 ⁽³⁸⁾ Καὶ βασιλεὺς θὰ γένομουν στὴν ξακουσμένη Πόλῃ

Ἀφόντας εἶχεν ἔρθῃ ὁ Ἀλῆ πασις σὲ σχέση μετὰ τὸν Μεγάλον Νεπολέοντα.
τὸν βασάνιζε πολὺ ἡ ιδέα νὰ γένῃ βασιλεὺς καὶ μάλιστα τῆς Πόλης.

— Τί εἶταν ὁ Μπανάπάρτης; (ἔλεγε) καὶ ὅμως ἔγινε αὐτοκράτορας ἀπὸ
στρατιώτης.

103 ⁽³⁹⁾ Κι' ἔμπρὸς στὸν νειὸν τὸν ἀρχηγό, στὸν νειὸν τὸν καπετᾶνο,

104 Ὅλοι οἱ Σουλῶτες ἔκλιναν τὰ γέροντα κεφάλια.

Κάνοντας Σουλῶτες δὲν εἶχε γένῃ καπετᾶνος καὶ ἀρχηγός στὴν ἡλικία ποῦ
εἶχε γένῃ ὁ Μᾶρκος Μπότσαρης, καὶ γι' αὐτὸ θαυμάζονταν ἀπ' ὅλους ὄχι μόνον
γιὰ τὴν παλληκαριά του καὶ τὴν φρονιμάδα του, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν καλὴν διοίκησι
τοῦ σώματός του.

105 ⁽⁴⁰⁾ Καὶ βασιλεὺς νὰ κηρυχθῇ, καὶ μες στὰ Γιάννινά μας

106 Τὸν ματωμένον θρόνον του περιέφανον νὰ στήσῃ.

Εἶναι πασίγνωστο, ὅπως ἀναφέραμε παραπάνω, στὴν σημείωση 38, ὅτι ὁ Ἀλῆ
πασις ὡς μόνον σκοπὸν ὄλων του τῶν ἐνεργειῶν καὶ τῆς φιλίας, ποῦ καλλιεργοῦσε
πρῶτα μετὰ τὴν Γαλλία καὶ ὕστερα μετὰ τὴν Ἀγγλία, εἶταν νὰ κηρυχθῇ βασιλεὺς
τῆς Ἑλλάδας καὶ τῆς Ἀλβανίας μετὰ τὴν Γιάννινά.

107 ⁽⁴¹⁾ Κι' Ἀλβανικὴ ἐπικράτεια νὰ κάνῃ τὴν Ἑλλάδα

Μετασχηματίζοντας ὁ Ἀλῆ πασις τὴν τουρκικὴ τοπαρχία ἢ σατραπία
σὲ βασίλειο. ὅπως τὸ διανοῶνταν, σατραπία ποῦ θὰ περιλάβαινε ὅλην τὴν Κόττω Ἀλ-

βανία (Τοσκανία) καὶ μικρὸ μέρος τῆς Ἄνω Ἀλβανίας, ἂν μὴ ὅλην (Γκεκαριὰς),
τὴν Νοτιοδυτικὴν Μακεδονία, τὴν Ἠπειρο, τὴν Θεσσαλία, τὴν Στερεὰ Ἑλλάδα, χω-
ρὶς τὴν Ἀττική καὶ τὴν Βοιωτία, τὴν Βόρειαν Εὐβοία, καὶ ὅλην τὴν Πελοπόννησο, χω-
ρὶς τὴν Μάνη, τί ἄλλο ἐπεδίωκε ὁ ἀπαίσιος Τύραννος, παρὰ νὰ ἰδρύσῃ στὰ ἐρείπια
τῆς Ἑλλάδας, μιὰ τουρκαλβανικὴ ἐπικράτεια;

122 ⁽⁴²⁾ Τὰ ἴδια τὰ κεφάλια τοὺς κοιμένα νὰ τοῦ στείλουν

Αὐτὸν τὸν αὐστηρὸν ὄρον τοῦ Σουλτὰν Μαχμούτη πρὸς τοὺς πασιᾶδες του, πῶς ται-

Η ΚΟΙΛΑΣ ΚΑΙ ΤΑ ΟΡΗ ΤΟΥ ΣΟΥΛΙΟΥ

Εἰκὼν τοῦ 1812)

λε νὰ πολεμήσουν τὸν Ἀλῆ πασις, τὸν πῆρα ἀπὸ τὴν ἐμπορία «Ποικιλία καὶ
θάνατος τοῦ Ἀλῆ πασις» ὀφειλομένη σ' ἄγνωστον ποιητὴν, πιθανώτερον Τουρκο-
γιαννιώτην, πολὺ ὀλιγώτερον στὸν Κοσμᾶν τὸν Θεσσαλόν, ὅπως φρονεῖ ὁ Σπ. Η.
Ἀραβαντινός, στὴν «Ἱστορία τοῦ Ἀλῆ πασις» καὶ ἀπιθαγώτατα στὸν διόν τοῦ Ἀ-
λῆ πασις, Σελὶκ πασιαν, ὅπως σημειώνει στὴν Συλλογὴν του «Τραγούδια Ρομάνικα
—Popularia Carmina Graeciae Recentioris» (εἰς xxv σελ. 166)
Lipsiae B. G. Teubneri M. D. CCCLX ὁ Passow, ποῦ υἱοθέτησε
δὲν ἔξρω πῶς καὶ ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου μακαρίτης Ν. Γ. Πολίτης.

«Σουλτὰν(α) Μαχμούτης πρὸς τὰς σεφέρ(β) στὸν βεζίρη(γ)

«Κράζει τοὺς σεζυράδες του, τοὺς ἐκνὲ χαζίρι(δ)

«καὶ τοὺς προτάζει αὐστηρὰ νὰ πᾶνε νὰ τὸν κλείσουν

«καὶ ἂν δὲν τοῦ κάνουν τίποτε, πίσω νὰ μὴ γυρίσουν».

(α) Λέξη ἀραβικὴ=αὐτοκράτορας (β) Λέξη ἀραβικὴ=πόλεμος, ἐκστρατεία
(γ) Λέξη ἀραβικὴ=πρωθυπουργός (δ) Λέξη ἀραβικὴ=ἐτοίμος.

123 ⁽¹³⁾ Σουλτανική διαταγή και τὰ κεφάλια κάτω

Πλειό συνειθισμένα λέγεται:

«Σουλτανική διαταγή και τὰ σκυλιά δεμένα»

Είναι είδος παροιμίας ή γνωμικού, και σημαίνει ότι, τι προτάζει ο Σουλτάνος είναι νόμος.

124 ⁽¹⁴⁾ — . . . **Γενίτσαροι**

Τουρκική λέξη σύνθετη από το γενί=νέος και τσερί=στρατός, ήτοι νέος στρατός, το γνωστόν περίφημον στρατιωτικόν σώμα, ο πρώτος ταχικός στρατός της Τουρκίας κι' όλου του κόσμου, κι' ο πρώτος ομοιόμορφα στρατιωτικά ντυμένος. Ίδρύθηκε ο στρατός αυτός κατά τὰ 1315—1320 από τον δεύτερον Σουλτάνον, τον Σουλτάν 'Ορχάν, υιόν του πρώτου Σουλτάνου, του Σουλτάν 'Οσμάν, που ίδρυσε την δυναστεία των Σουλτάνων της Προύσας της 'Αδριανούπολης και της Πόλης. Ο πυρήνας του σώματος αυτού του άπαρτίζονταν αρχικώς από χριστιανοπαίδια, που στρατολογούσε προνομιακώς ο εξωμότης Χατζή—Μιχάλης Αύγερινός, ο αναφερόμενος στην τουρκική ιστορία υπό το έκτουρισμένον όνομα 'Εθρενός. 'Αργότερα εξώμοσαν όλοι οι χριστιανοί Γενίτσαροι, κι' επικράτησε ύστερα για την συντήρηση του σώματος αυτού του να στρατολογούνται χριστιανοπαίδια — έλληνοπαίδια, που άρπαζαν μικρά-μικρά απ' όλες τές ελληνικές γωνιές, από 7—10 χρονών επίτηδες Τούρκοι στρατολόγοι και τὰ πήγαιναν στην Πόλη, όπου και τὰ κατάρταζαν και τὰ τούρκευαν. Αυτό το είδος της άρπαγής, είναι γνωστό στην 'Ελληνική 'Ιστορία υπό το φριχτό όνομα «Παιδομάζωμα». Το σώμα των Γενιτσαρών καταστράφηκε στα 1828 από τον Σουλτάν Μαχμούτ, για τον στασιαστικό του χαρακτήρα, που διατηρούσε σ' όλον του τον βίον.

124 ⁽¹⁵⁾ **Σπαχήδες (α)**

Στρατιωτικό σώμα ιππικού της παλαιάς Τουρκίας, που δηηρετούσαν οι στρατιώτες του ως που γέγονταν άνίκανοι από τὰ γηρατειά, ότε τους παραχωρούσε ή Κυβέρνηση ως τιμάρη την δεκατιά δλοκλήρου χωριού, ή όρισμένων σπιτιών αναλόγως προς τον βαθμό τους, γι' αυτό και στην Θεσσαλία ή δεκατιά λέγονταν σπαχιλιάκι.

125 ⁽¹⁶⁾ **Ντελιόδες (β)**

Κι' αυτοί είταν στρατιωτικό σώμα ιππικού, της παλαιάς Τουρκίας, προορισμένο για να κάνουν έφοδο στους έχτρους.

125 ⁽¹⁷⁾ **Κούρδοι (γ)**

Φυλή του Πόντου, οι αρχαίοι Κερδούχοι.

125 ⁽¹⁸⁾ **Αραβες (δ)**

Σύριοι, οι 'Αραβίδες των Βυζαντινών.

(α) Λέξη περσική=στρατιώτης του ιππικού, (β) Λέξη τουρκική = τρελλός, και μεταφορικώς τολμηρός, στρατιώτης του ιππικού, (γ) Τουρκικά Κιούρτ, (δ) Τούρκικα 'Αράπ,

«Κούρσεύουνε Σαρακηνοί, κούρσεύουν κι' 'Αραβίδες»

125 ⁽⁴⁹⁾ **Γιουρούκηδες (α)**

Νομάδες Τούρκοι της 'Ανατολής, ποιμνιοτρόφοι.

125 ⁽⁵⁰⁾ **Τσερνέζοι (β)**

Φυλή του Καυκάσου, ή λεγομένη Γκιρκίτζ

126 ⁽⁵¹⁾ **Κεζιλμπάσηδες (α)**

Οι 'Ερυθρίωνες των βυζαντινών, φυλή τουρκόγλωσση του Πόντου, διεσπαρμένη και σ' άλλες όμορες επαρχίες. Δέν είναι όμως Μωαμεθανοί άν και φέρουν μωαμεθανικά όνόματα, και στρατεύονταν. Η θρησκεία τους είναι μυστική. Λατρεύουν την 'Αστάρτη και κάνουν τὰ ανηθικώτερα όργια κατά τές έορτές τους, τές λεγόμενες «μούμ σουντεράν γκετζεσί», ήτοι «νύχτες που δύνουν τὰ κηριά». Τές νύχτες αυτές μαζεύονται στον γαό τους, που είναι κατάφωτος από κηριά, άντρες γυναίκες, κάθε ηλικίας, και κορίτσια και παιδιά, σβούν άμέσως τὰ φωτα όλα, και υπό το κράτος του πυκνού σκότους επιδίδονται σ' άκατανόμηστα όργια. που μπορεί να συνευρεθ ή άδερφός με την άδερφή, το παιδί με την μάνα, κι' ο πατέρας με την θυγατέρα.

126 ⁽⁵²⁾ **Νερούζοι (α)**

Φυλή αραβική, ή το σωστότερο συριακή του Λιδάνου, αραβόγλωσση, μη μωαμεθανική, άν και φέρη μωαμεθανικά όνόματα και στρατεύονταν. Λατρεύει και αυτή την 'Αστάρτη, και κάνει τὰ ίδια τρομερά όργια και κατά τον αὐτόν τρόπον, όπως και οι Κεζιλμπάσηδες, άλλ' άν και έμόθρησες αυτές οι δύο φυλές, δέν έχουν όμως μεταξύ τους κάμμία φυλετική συγγένεια.

126 ⁽⁵³⁾ **Τατάροι (β)**

'Ασιατική φυλή της Κεντρικής 'Ασίας, στενότερη συγγένισσα των αρχαίων Τούρκων κα' των Βουλγάρων. Κάτοικε σήμερα συμπαγώς την Κριμαία και κατά μήκος του Βόλγα, αλλά από τον κηρό, που κατάχτησε την Κριμαία ή Αικατερίνα, χιλιάδες και μυριάδες όλες απ' αυτούς τους Τατάρους μετανάστεψαν στην 'Ανατολή (Μικρασία).

126 ⁽⁵⁴⁾ **Μαύροι**

Οι λεγόμενοι Αθίοπες, που λέμε έμετζ κυρίως 'Αράπηδες.

127 ⁽⁵⁵⁾ **Χαλντούπιδες.**

'Ελληνικό παρακώμι για τους Τουρκανατολίτες. Χαλντούπης σημαίνει χοντροφισμένος Τούρκος, ντυμένος με χοντρά ύφασμα και ψηλά υποδήματα, και σερβέττα ποικιλόχρωμη στο κεφάλι. Που έφέρει πως κατασκευάστηκε και πως έμορφώθηκε έτσι αυτή ή λέξη.

(α) Τουρκικά Γιουρούκ.

(β) Τουρκικά Τσερνέζ, (γ) Κεζιλμπά=Κοκκινοκέφαλοι. Φηλέται θά φορούσαν κόκκινη σκούφια σ' αρχαίες εποχές.

(α) 'Αράπικα Νερούζ, (β) Τούρκικα Τατάρ.

127 ⁽⁵⁶⁾ **Νουντούμηδες**

Κι' αὐτὴ ἡ λέξη εἶναι ἄλλο ἐλληνικὸ παρτσούκι γιὰ τοὺς Τουρκαντολί-
τες. Προέρχεται ἀπὸ τὴ τουρκικὴ διάλεκτο τοῦ ὁμιλοῦν οἱ Τούρκοι τῆς Καρα-
μανίας, σχηματίζοντας τὸ πρῶτο πρόσωπο τοῦ ἀορίστου ὧν τῶν ρημάτων εἰς
«ν τ ο ύ μ», ἐνῶ κατὰ τὴν κανονικὴν φθογγολογίαν τῆς τουρκικῆς γλώσσας, μόνον
τὰ ρήματα, ποὺ ἔχουν χαρακτῆρα ο ύ, σχηματίζουν εἰς «ντούμ» τὸν ἀόριστο π. χ.
ὁκουντούμ (=ἀνέγνωσα) βουρντούμ (=ἐκτύπησα) κτλ. τὰ δὲ ρήματα ποὺ ἔχουν
ἄλλον ρηματικὸν χαρακτῆρα, σχηματίζουν τὸν ἀόριστον εἰς «ντίμ» π. χ. βερντίμ
(=ἔδωκα), γιαζντίμ (=ἔγραψα). Αὐτοὶ ὅμως, οἱ Ντοντούμηδες, σχηματίζουν κι'
αὐτὰ εἰς «ντούμ» βερντούμ, γιαζντούμ κτλ.

127 ⁽⁵⁷⁾ **Πομάκοι (α)**

Βούλγαροι ἐκτουρκισμένοι τῆς Θράκης. Ὑπάρχουν μερικοὶ ἀστεῖοι, ποὺ ἐτυμο-
λογοῦν αὐτὴν τὴν λέξιν ἀπὸ τὸ «ἀπόμαχοι!» καὶ συμπεραίνουν ὅτι οἱ Πομάκοι αὐτοί,
οἱ Βουλγαρότουρκοι, κατὰγονται ἀπὸ Βυζαντινοὺς ἀπομάχους ποὺ ἐγκαταστάινον
ταν, ἀποστρατευόμενοι, σ' ἐκεῖνο τὸ μέρος τῆς Θράκης, ὅπου οἱ Βυζαντινοὶ αὐτοκρά-
τορες τοὺς παραχωροῦσιν ὀθρεν θωρεάν, ὡς σύνταξη, εὐφορὰ χωράφια γιὰ νὰ ζή-
σουν.

127 ⁽⁵⁸⁾ **κι' Ἀρναούτες (β)**

Ἀλβανοὶ τῆς Βορειοαλβανίας. Εἶχε κι' ὁ Σουλτᾶνος Ἀλβανικὰ σῶματα ἐναν-
τίον τοῦ Ἀλῆ πασῶ, ἀπὸ τὴν βόρειαν Ἀλβανίαν, τὴν λεγόμενὴν Γκεγκκαριά. Μετα-
χειρίστηκα ἐπιτήδες αὐτὴν τὴν λέξιν, «Ἀρναούτες», κι' ὅχι «Ἀρβανίτες», γιὰ νὰ
μὴν τοὺς συγχύσω μὲ τοὺς Ἀρβανίτες τοῦ Ἀλῆ πασῶ στὸ πνεῦμα τοῦ ἀναγνώστη.

128 ⁽⁵⁹⁾ **Συγκροτημένα κίνησαν μὲ δώδεκα πασιᾶδες**

Τόσους φέρει ἡ ζωντανὴ παράδοση τοὺς πασιᾶδες (στρατηγούς), ποὺ ἔστειλε
ὁ Σουλτᾶνος νὰ πολεμήσῃ τὸν Ἀλῆ πασιᾶ.

130 ⁽⁶⁰⁾ **Καὶ σὲ τρεῖς μῆνες ἔφτασαν στὰ Γιάννινα τριγύρω**

Φέρεται ὅτι τόσο, τρεῖς μῆνες, ἔκαναν ἀπὸ τὴν Πόλιν ὡς στὰ Γιάννινα.

136 ⁽⁶¹⁾ **Πόρχονταν κατεπάνω του χιλιάδες ὀγδοῆντα**

Ὁ ἀριθμὸς εἶναι ἱστορικός.

144 ⁽⁶²⁾ **Τὸν Μᾶρκον ἐπροσκάλεσε**

Εἶταν τόσο μεγάλη ἡ φήμη τοῦ Μάρκου ὡς ἀρχηγοῦ, ὥστε, καὶ πρὶν ἀκόμῃ
ἀρχίσῃ τὰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις ὁ Τούρκος ἀρχιστράτηγος Ἰσμαήλ πασιᾶς τοῦ
Πασόμπη, ἐναντίον τοῦ Ἀλῆ πασῶ, τὸν προσκάλεσε ἀμέσως ὡς σύμμαχόν του
γνωρίζοντας, αὐτὸς ὡς Γιαννιώτης, τὸ μῖσος, ποὺ ἔτρεφαν οἱ Σουλῶτες ἐναντίον τοῦ

148 ⁽⁶³⁾ **Ποῦ φώλιαζε στὰ Γιάννινα τριάντα τρία χρόνια**

(α) Τουρκικὰ: Πομάκ, (β) Τουρκικὰ: Ἀρναούτ κατὰ παραμόρφωσιν τῆς λέ-
ξεως Ἀρβανίτης.

Τόσα χρόνια εἶναι ἀκριβῶς ἀπὸ τὰ 1788, ποὺ μῆλκε ὡς σκτράπης ὁ Ἀλῆ
πασῶς στὰ Γιάννινα, ὡς τὰ 1820, ποὺ ἐκηρύχθηκε ἀντάρτης.

157 ⁽⁶⁴⁾ **Χρόνια τριακόσια ἐξήντα ὀχτώ...**

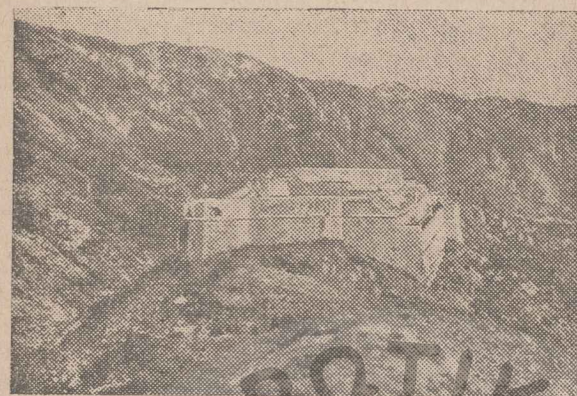
Τόσα χρόνια εἶναι πάλι ἀκριβῶς ἀπὸ τὰ 1453, ποὺ πᾶρθης ἡ Πόλις ἀπὸ τοὺς
Τούρκους, ὡς τὰ 1821, ποὺ σηκώθηκε ἡ μεγάλη ἐλληνικὴ Ἐπανάστασις 1453-1821

171 ⁽⁶⁵⁾ **Προπύργιο τῆς ἐλληνικῆς Ἐλευτεριάς νὰ κἀνῃ.**

Δὲν εἶταν μόνον γνώμη τοῦ Μάρκου Μπότσαρη αὐτό, ἀλλὰ κι' ὧν τῶν ἄλ-
λων μεγάλων Ἑλλήνων, ποὺ παρεκινούσαν τὴν μεγάλη Ἐπανάστασις.

174 ⁽⁶⁶⁾ **Ὡσότου ἡ Ἐπανάστασις βαθεῖς νὰ βάλλῃ ρίζες.**

Καὶ ποῖός μπορεῖ ν' ἀρνηθῇ ὅτι ἡ ἀντίστασις τοῦ Ἀλῆ πασῶ στὰ Γιάννινα δὲν

Η ΚΙΑΦΑ

(Ἐκ φωτογραφίας τοῦ 1876)

ὠφέλησε τὴν ἐλληνικὴ Ἐπανάστασις. Μπορεῖ νὰ εἰπῇ κάποιος, ὅτι ἡ ἀντάρτια τοῦ
Ἀλῆ πασῶ εἶταν ἔργο τῆς θείας Προνοίας, γιατί δὲν θὰ μπορούσε νὰ εὐδοκίμησῃ
ποτέ ἡ Ἐπανάστασις στὴν Πελοπόννησο, ἂν σκτράπης ὁ Ἀλῆ πασῶς στὰ Γιάν-
νινα. Προχωρῶ ἀκόμα παραπέρα καὶ λέγω ὅτι δὲν θ' ἀποτολμούσαν οἱ Φιλικοί νὰ
σηκώσουν ἐπανάστασις, ἂν βρισκόνταν ὁ Ἀλῆ πασιᾶς, ἐπὶ τῶν ὀρεγμάτων τοῦ
Σουλτᾶνου!

175 ⁽⁶⁷⁾ **Λησμόνησε τὸν ρημαγὴν τοῦ ἡρωικοῦ Σουλίου**

Ὁ Ἀλῆ πασιᾶς ἐξεπρόρθησε καὶ κατέστρεψε τὸ ἡρωικὸν Σούλι στὰς 18 Σε-
πτεμβρίου τοῦ 1803.

176 ⁽⁶⁸⁾ **Τὸν φόνον τοῦ πατέρα του, τοῦ ἀντρεπωμένου Κήτσιου.**

Τὸν Κήτσιο Μπότσαρη, πατέρα τοῦ Μάρκου, ἐδολεφόνησε ὁ Γάγος Μπακδῆας
ἀρματωλὸς τοῦ Ραντοβυζιοῦ στὰ 1813, κατὰ διαταγὴν τοῦ Ἀλῆ πασῶ. Τὴν ἀπαι-

σια αυτή δολοφονία μαρτυρούν και περιγράφουν τ' ακόλουθα δύο σωζόμενα δημο-
τικά τραγούδια:

1

Ὁ ἥλιος ἐσκοτείνισσε καὶ τὸ φεγγάρι ἐχάθη
ποῦ βάρεσαν τὸν Μπότσαρη, τ' ἄξιο τὸ παλληκάρι,
ποῦ στὸν ντουλιά(α) δὲν βρίσκεται καὶ δὲν καταγεννιέται
ὁ Γύφτο Γῶγος τὸ σκυλί μετ' τὸν Νουρήν ἀντάμα,
βαλμένοι ἀπ' τὸν Ἀλῆ πασια καὶ ἀπὸ τὸν Σιλιχτάρη,
στὸν τόπο, ποῦ κοιμώντανε, τὸν ἔφαγαν μετ' μπέσσα (β)
Τρία ντουφέκια τῶρριζαν, ὅλο μετ' μπαλλαρμῆδες(γ),
φιλή φωνίτσαν ἔσυρεν ὡς ποῦ νὰ ξεφυχήση:
«Ποῦ εἶστε μπρὲ Νώτη μου, ἀδερφέ καὶ σὺ παιδίμου Μᾶρκο
Δὲν τῶχω πῶς μετ' βάρεσαν, κι' οὐδὲ πῶς ἀπεθαίνω,
μόν τῶχω πῶς δὲν ἔζησα σ' ἕνα μεγάλο τζέγγι (δ)
ν' ἀδειάσω τὸ ντουφέκι μου, νὰ παίξω τὸ σπαθί μου.
στεῖλτε μαντάτα στοὺς Κορφοῦς, στοὺς μαύρους μου συντρόφους
Τούρκους νὰ μὴν μπιστεύωνται, δὲν ἔχει ὁ Τούρκος μπέσσα».

(Συλλογὴ Passow CCXV σελ. 157).

2

Τρία πουλάκια κάθονταν στῆς Ἀρτας τὸ Γεφύρι,
τῶνα τηράει τὰ Γιάννινα, τ' ἄλλο τὸ Κακοσούλι
τὸ τρίτο τὸ καλύτερο μυριολογάει καὶ λέγει:
— «Ὁ Μπότσαρης ἐκίνησε, στὰ Γιάννινα νὰ πάγῃ,
γιὰ νὰ βουλώσῃ μπουγιουρντί(α) νὰ βγῇ στὸ Βουργαρέλι(β)
καὶ νὰ μαζώσῃ τ' ἄσπρα του, ὅπου εἶχε θανεισμένα,
κι' ἀπὸ τὴν Ἀρτα πέρασε νὰ κοιμηθῇ τὴν νύχτα
κι' ἐκεῖ κονάκι τῶκιναν στοῦ Παπουτσῆ τοῦ Ρίζου
κι' ἐκεῖ τραπέζι τῶδαλαν νὰ φάγῃ νὰ δειπνήσῃ,
κι' ἀπάνω πῶτρως κι' ἔπινε, κι' ὅπου γλυκομιλοῦσε,
τρία ντουφέκια τῶρριζαν, τὰ τρία ἀράδα ἀράδα,
τῶνα τὸν πῆρε στὰ πλευρά, καὶ τ' ἄλλο μέσ στὰ στήθα,
τὸ τρίτο τὸ φαρμακερὸ τοῦ μπήκε μέσ στὸ στόμα,
τὸ στόμα γαῖμα γέμισε καὶ κελαῖδε καὶ λέγει:
«Καθῆστε παλληκάρια μου κι' ἐσὺ, μπρὲ ψυχογιέ μου,
τί τοῦτο δὲν εἶναι γιὰ σὰς, πᾶρτέ μου τὸ κεφάλι,
μὴν μοῦ τὸ πάγῃ ἢ Τούρκια πεσκέσι στὸν Βεζύρη,
τὸ ἰδοὺν οἱ ὄχτροι νὰ χαίρουνται κι' οἱ φίλοι νὰ λυποῦνται»

(Συλλογὴ Passow CCXVI σελ. 158—159)

(α) Λέξη ἀραβικὴ=κόσμος, (β) Λέξη ἀλβανικὴ=πίστη, (γ) Λέξη τούρκικη
=μολύδια συνδεμένα, (δ) Λέξη παρισκὴ=πόλεμος.

(α) Λέξη τούρκικη=διαταγή, (β) Χωρὶς τῶν Τζουμέρκων.

Κι' ὅμως εἶχε τέτοια μεγάλη ψυχὴ ὁ Μᾶρκος Μπότσαρης, ποῦ δὲν ἐδίετασε
νὰ συμφιλιωθῇ μετ' τὸν Γῶγο Μπακλόλα, τὸν δολοφόνον τοῦ πατέρα του, γιὰ νὰ τὸν
καταπείσῃ νὰ ἐπαναστατήσῃ κι' αὐτὸς, ὡς μεγάλος καπετάνος τῶν ἐπαρχιῶν Ἀρ-
τας καὶ Τζουμέρκων, ποῦ εἶταν. Ὁ ἐπόμενος διάλογος μεταξὺ Μᾶρκου καὶ Γῶγου
ἔμεινε ἱστορικός, ὡς πρᾶξιμα μεγαλοφυΐας.

Μᾶρκος

— «Ἐλα, Γῶγο, νὰ θάψωμε κάτω ἀπ' αὐτὴν τὴν πέτρα (κι' ἐκύλησε ἕναν με-
γάλον ὀγκόλιον) τὴν μεγάλην μαζὴν ἔχτρα κι' ὑστερα, ἂν βγοῦμε ζωντανοὶ ἀπ' αὐ-
τὸν τὸν μεγάλον πόλεμον, ἐρχομέστε πάλι ἐδῶ κι' οἱ δύο μαζί, τὴν ξεθάψομε καὶ
γενόμεστε πάλι θανάσιμοι ἐχτροί, ὅπως εἴμαστεν ὡς τὰ σήμερα. Δέχεσαι:

Γῶγος

= Δέχομαι.

Οἱ δύο ἐχτροὶ ἔδωκαν τὰ χεῖρια καὶ φιλήθηκαν.

Ἀλλ' ὁ Γῶγος δὲν ἐτήρησε τὸν λόγον του!

176 (69) Τοῦ ὑπερηρώϊκου Κουγγιοῦ τὴν ἄφθαρτη θυσία

Ὅταν οἱ Σουλῳῆτες, βιασμένοι ἀπὸ τὴν πείνα καὶ τὴν ἔλλειψη τῶν πυρομα-
χικῶν, ἀναγκάστηκαν νὰ συνθηκολογήσουν μετ' τὸν Ἀλῆ πασια καὶ νὰ φύγουν ἀπὸ
τὸ Σούλι, ὁ πολέμαρχος Σιμουήλης, ὁ ἡγούμενος τοῦ Μοναστηριοῦ τοῦ Κουγγι-
οῦ, δὲν θέλησε νὰ φύγῃ μαζί τους, φοβούμενος τὴν κακοπιστίαν τοῦ Τυράννου, καὶ
γιὰ νὰ προπαρασκευάσῃ ἐνδοξότερον καὶ τιμιώτερον τὸν θάνατόν του, κλείστηκε
στὸ Μοναστήριον του, κι' ὅταν εἶδε χιλιάδες τοὺς Ἀρβανίτες νὰ τὸν πολιορκοῦν,
τὲς θύρες τοῦ κάστρου του καὶ τῆς ἐκκλησίας του νὰ τὸν κίττονται καὶ τοὺς ἐχτροὺς
τῆς Πίστης καὶ τῆς Πατρίδας νὰ πλημυροῦν τὴν μοναστηριακὴν αὐλήν, μετέλαβε
τ' ἄχραντα μυστήρια μετ' τοὺς πέντε συντρόφους του, καὶ λέγοντας, σὰν τὸν Σαμ-
ψών:

— «Καὶ σὺ ψυχὴ μετὰ τῶν ἀλλοφύλων!» ἔθηκε φωτιά στὴν πυρτιδοποθήκην
κι' ἀντιπάρε στὸν ἄερα τὸ Μοναστήριον μαζί μετ' τὸν ἑαυτὸν του, τοὺς ἡρώϊκους συν-
τρόφους του, κι' ὅλους τοὺς Τούρκο-θανάτες, ποῦ προσπέσθηκαν γιὰ τὸν σκλαβώ-
σουν καὶ νὰ τὸν πᾶν ζωντανόν στὸν Ἀλῆ πασια, κατὰ τὴν διαταγὴν ποῦ εἶχαν! Λί-
ωνία του ἡ μνήμη τοῦ μεγάλου Ἐθνολογιστοῦ καὶ Ἱερομάρτυρα.

178 (70) Καὶ τὸν χορὸν τὸν τραγικὸν τοῦ ἀθάνατου Ζαλόγγου.

Ἐξήντα τρεῖς Σουλῳῆτες, ἄλλες μετ' παιδιὰ μικρὰ στὴν ἀγκαλιὰ ἢ ζαλω-
μένες, φεύγοντας τὴν νύχτα τῆς 18ης Δεκεμβρίου 1803 γιὰ πάντα ἀπὸ τὸ Σούλι,
μετ' τὸ σῶμα τοῦ Κήτιου Μπότσαρη, ἐξορμήσαν ἐξ αἰτίας τοῦ βαθυοῦ σκοταδιοῦ,
κι' ὅταν ἐφεῖε, εἶδαν ὅτι εἶταν μόνες ἀπὸ τὴν λοιπὴν συνοδείαν τῶν ἀντρῶν καὶ γυ-
ναικῶν καὶ τὸ χειρότερον, ὅτι ἀκολουθιοῦνταν ἀπὸ τοὺς Ἀρβανίτες τοῦ Ἀλῆ πασια.
Ἔτσι, γιὰ νὰ γλυτώσουν ἀπὸ τὴν ἀτιμία, ποῦ τὲς περίμενε καὶ τὴν σκλαβιά ἂν ἐ-
πεφταν στὰ χεῖριά τους, κατέφυγαν στὸ παρακείμενον βουνὸν τοῦ Ζαλόγγου, γιὰ νὰ

χουν τους Τουρκαρβανίτες πύς τὰ κάτω καὶ ν' ἀμυνθοῦν μὲ τὰς πέτρες, ἂν τὰς κυνηγοῦσαν ὡς ἐκεῖ. Οἱ Τουρκαρβανίτες τὰς κυνήγησαν πραγματικῶς ὡς ἐκεῖ, ἐκείνες ἀρχισαν τὸν πετροπόλεμο καὶ κυνήγωντας τοὺτοι καὶ πετροβολῶντας ἐκείνες, ἔφτασαν ὡς ἓνα μέρος τοῦ βουνοῦ, ἀπ' ὅπου ἔκαινε μεγάλο βάραθρο διακόσια τριακόσια μέτρα βαθύ. Βλέποντας οἱ υπερηρωϊκῆς γυναῖκες ὅτι δὲν ὑπῆρχε ἄλλος τρόπος νὰ γλυτώσουν ἀπὸ τὴν ἀτιμία καὶ τὴν αἰχμαλωσία, πέταξαν πρῶτα τὰ παιδιὰ τους στὸ βάραθρο, καὶ ὕστερα ἔστησαν τὸν τρομερότερον χορὸν, ποῦ εἶδε ποτὲ ὁ Κόσμος, καὶ ἀναφέρει ἡ ἱστορία, τὴ στιγμή, ποῦ ἔφτασαν οἱ διωχτές τους σὲ βολὴ ντουφεκιοῦ, (βολὴ ἐκείνου τοῦ καιροῦ) ρίχτηκαν ὅλες στὸ ἀγριο βάραθρο γιὰ νὰ σώσῃ τὴν τιμὴ τους καὶ τὴν τιμὴ τοῦ παγένδοξου Σουλτοῦ!

180 (71) καὶ ἀπ' τὸ βουνὸ ψηλὰ τῆς Σαντοβίτσας

Σαντοβίτσα, χωριό, μὴ ὥρα πίσω ἀπὸ τὰ Γιάννινα, στὸ κατακόρυφο μῆκος βουνοσειρᾶς.

182 (72) «Τοῦρκε σὲ πολεμάω».

Εἶναι ἱστορικό. Δὲν ἄρμοζε στὸν ἱπποτικὸν χαρακτήρα τοῦ Μάρκου, νὰ φύγῃ σὺν κλέφτης, ἀπὸ τὸ Τούρκικο στρατόπεδο, καὶ ἐκήρυξε τὸν πόλεμο ἐναντίον τοῦ Σουλτάνου μ' ἐκείνες τὰς τρεῖς μόνον λέξεις! Τί μεγάλη ὑψηλοφροσύνη!

191 (73) Προστάζει ἀμέσως νὰ δοθῇ τὸ Σούλι στοὺς Σουλιωτῆς.

Ὁ Ἀλῆ πασας κατεῖχε τὸ Σούλι ἀπὸ τὰς 19 Δεκεμβρίου 1803 ὡς τὴν ὥρα ἐκείνη, ποῦ ἔγινε σύμμαχος τοῦ ὁ Μάρκος Μπότσαρης (1821), μὲ τοὺς Σουλιωτῆς, δεκοχτὼ ἀκέρια χρόνια.

192 (73) Καὶ λέγει:— Τώρα, πῶγεινεν ὁ Μάρκος σύμμαχος μου καὶ δυὸ Σουλτάνων ἡμπορῶν ἄσκέρια νὰ νικήσω.

Εἶταν (λέγουν) τέτοια ἡ χάρὰ τοῦ Ἀλῆ πασια καὶ τέτοιο τὸ θάρρος, ποῦ πῆρε ἀπὸ τὴν συμμαχία τοῦ Μάρκου Μπότσαρη καὶ τῶν ἄλλων Σουλιωτῶν, ὥστε ἀνεφώνησε:

«—Τώρα δὲν ἔχω ἀνάγκη καὶ δυὸ Σουλτάν Μαχμούτηδες ἂν ἔρθουν νὰ μὲ πολεμήσουν!»

Ὁ Ἀλῆ πασιὰς πῆγε μὲ τὴν ιδέα ὅτι θὰ μιμῶνταν τὸν Μάρκο, καὶ ὅλοι-οἱ Ἕλληνας ἀρχηγοί, καὶ θὰ γέγονταν ἓνα μαζὶ τοῦ ὅλη ἡ ἐλληνικὴ Ἐπανάστασι.

198 (74) Τέλος σκοτώθηκεν ὁ Ἀλῆς καὶ τ' ἄθλιο του κεφάλι

199 (75) Μπαλσαμωμένο στάλθηκε στὴν Πόλιν στὸν Σουλτάνο.

Ὁ Ἀλῆ πασιὰς ἐδολοφονήθηκε στὰς 25 Γεναριοῦ 1822, στὸ Νησί τῆς Λιμνῆς, μέσα στὸ μοναστήρι τοῦ Ἀγ. Παντελεήμονα, καὶ τὸ κεφάλι του στάλθηκε στὴν Πόλιν στὸν Σουλτάνο, καὶ θάφτηκε ἔξω ἀπὸ τὴν Πόλιν τοῦ Ἀδριανοῦ, ὅπου θάφτηκαν καὶ τὰ κεφάλια τῶν αἰχμαλωτισμένων παιδιῶν του καὶ ἐγγονῶν του. Στὸν μαρμαρίνον στύλο τοῦ τάφου του εἶναι ἀκαλισμένη ἡ καταδίκη του (γιαφτὰ), ποῦ τελειώνει ὡς ἑξῆς:

«Αὐτὸ εἶναι τὸ κεφάλι τοῦ προειρημένου φανερωτάτου προδότη Ἀλῆ πασια Τεπελενιώτη».

201 (76) Μαζὶ μὲ τ' Ἀρβανίτικα (τ' ἀσκέρια), ποῦ εἶχανε προσκυνήσει.

Τὰ στρατεύματα τοῦ Ἀλῆ πασια, ἀποτελούμενα ἀπὸ Ἀρβανίτες, Τόσκηδες, ἦτοι (Νοτιοαλβανούς), καὶ μερικοὺς Γκέγκηδες (Βορειοαλβανούς), ὑπὸ διαφόρους Ἀλβανούς ἀρχηγούς, τοὺς υἱοὺς τοῦ Μουχτάρ πασιαν καὶ Σαλήχ πασιαν, καὶ τοὺς ἐγγόνους τοῦ Μεχμέτ πασιαν, γιόν τοῦ Βελῆ πασιαν, καὶ Μαχμούτ μὲ τὴν, παιδί ὀχτὼ χρόνων γιόν τοῦ Μουχτάρ πασιαν, εἶχαν ἀρχίσει λίγα-λίγα ν' αὐτομολοῦν πρὸς τὰ σουλτανικά. Τὴν ἀρχὴν τὴν εἶχαν κάνει πρῶτα-πρῶτα οἱ τρεῖς γιοῖ τοῦ, τὰ δυὸ ἐγγόνια τοῦ καὶ ὁ Ὁμέρ μπης Βρυόνης, καὶ ἐκείνοι μὲν αἰχμαλωτίστηκαν ἀμέσως καὶ στάλθηκαν στὴν Πόλιν στὸν Σουλτάνο, καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἄλλοι στὴν Κιουτάχια καὶ ἄλλοι στὴν Ἀγκυρα, ὁ δὲ Ὁμέρ Βρυόνης ἀνυψώθηκε σὲ πασιᾶν (= στρατηγόν) μὲ τρία τούγια (α). Ὡστε, ὅταν ἐδολοφονήθηκε ὁ Ἀλῆ πασιὰς στὸ Νησί τῆς Λιμνῆς, ἀφοῦ καταπετίστηκε νὰ πάη, ἐκεῖ, διὰ τὰ ὑποδεχτῇ τὸ δῆθεν φερμάν (α) τῆς ἀμνηστείας του, δὲν τοῦ εἶχαν μείνει παρὰ οἱ δυὸ πιστότατοι τοῦ Τσιάμινδης σωματαφύλακες· ὁ Φεῖμης καὶ ὁ ἀδελφός του Σελίμης, ποῦ ἔμεινε στὸ κάστρο φύλακας τῶν θησαυρῶν τοῦ καὶ τῆς πυριτιδαποθήκης του, γιὰ νὰ τῆς δώσῃ φωτιά, ἔταν θῶδλεπε τὸ σύνθημα τοῦ ἀφέντη του, ἀπὸ τὸ Νησί, ἡ τὸ δαχτυλίδι τοῦ μπροστὰ στά μᾶτια του, καὶ ἄλλοι πέντε ἀρματωμένοι, ἡ γυναῖκα τοῦ Κυρά Βασιλικῆ, ὁ ὁμηρος Κώστας Μπότσαρης, ἀδελφός τοῦ Μάρκου, ὁ Θανάσης Βάγιας, καὶ ὁ μικρὸς Μανθᾶκης Οἰκονόμος, γιατί ὁ μεγάλος Μάνθος Οἰκονόμος, εἶχε φονεῦτῇ στὸ Μέτσοβο, πρὶν ἀρχίσῃ ἀκόμη ὁ πόλεμος μὲ τὸν Σουλτάνο, ἐνὸς πῆγαινε στὴν Θεσσαλία γιὰ ν' ἀνταμώσῃ τὸν ἀρχιστράτηγον τοῦ Σουλτάνου Γιαννιώτην Ἰσμαήλ πασιαν τοῦ Πασόμπη, τὸν κύριον ὑποκινητὴν τοῦ πολέμου μεταξὺ Σουλτάνου καὶ Ἀλῆ πασια.

208 (77) Πιάνει τῶν Πέντε Πηγαδιῶν τὴν στενωπὴν κλεισοῦρα

209 (78) Κι' ἐξολοθρεύει ἀλύπητα χίλιους διακόσιους Τούρκους

Ἡ μάχη τῶν Πέντε Πηγαδιῶν εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους θριάμβους ὡς τότε τῆς ἀγωνιζομένης Ἑλλάδος τοῦ 1821.

209 (79) Στὴν Πλάκα στήναι πόλεμο, λαβόντες στὰ πόδι

Πλάκα χωριουδάκι τῶν Τζουμέρων, διπλὰ στ' ὁμώνυμο φεῦδι τοῦ Ἀράχθου.

210 (80) λαβόνεται στὰ πόδι

Ὁ λαθωμός τοῦ αὐτοῦ εἶναι ἱστορικός.

212 (81) Διώχνει τὴν τουρκικὴ φρουρὰ πὸ μὲς ἀπ' τὴν Ρινιάσα

Ἡ Ρινιάσα εἶναι Σουλιωτοχώρι. Εἶχε μικρὴ φρουρὰ στὴν κατοχὴ τῶν Τούρκων καὶ ἐδέσποζε τῶν Στενῶν τοῦ Σουλτοῦ, καὶ ὅλων τῶν Σουλιωτοχωρίων. Ὁ Μάρκος πολιορκήσε τὴν φρουρὰ τῆς Ρινιάσας καὶ λίγο ἔλειψε νὰ τὴν αἰχμαλωτίσῃ, μὲ τὴν φυγὴν ὅμως αὐτῆς τῆς φρουρᾶς ἐλευτερώθηκαν ὅλα τὰ Σουλιωτοχώρια.

212 (82) Κι' ἐλευτερώνει στὴν στιγμὴν ὅλα τὰ Λακκοχώρια

(α) Λέξη περσικὴ=λοφί ἀπὸ ἀλογευρά, ἐμβλημα τοῦ βαθμοῦ τοῦ στρατηγοῦ. (β) Λέξη περσικὴ=Αὐτοκρατορικὸν διάταγμα.

Λακκοχώρια ονομάζονται τὰ χωριά τῆς ἐπαρχίας, τῆς λεγομένης Λάκκας τοῦ Μπότσαρη, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἄλλη Λάκκα, ποὺ ὀνομάζεται Λάκκα τοῦ Μουχτάρ πασια.

213 ⁽⁸³⁾ Ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὰ Γιάννινα, στὴν ἀκρὴ τῆς Ραφίστας

214 Νικαίει τὸν ἀρχιστράτηγον τὸν φοβερὸ Χουρσίτη.

Ἡ Ραφίστα εἶναι ἓνα χωριουδάκι στὴν ἀκρὴ τοῦ μεσημβρινοῦ Κάμπου τῶν Ἰωαννίνων μιά ὥρα μακριὰ καὶ συνορεύει πρὸς τὰ Σουλιωτοχώρια, ὅπου ἐπολέμησε ὁ Μάρκος Μπότσαρης μὲ τὸν ἴδιον ἀρχιστράτηγον τοῦ Σουλτάνου, τὸν νικητὴν τοῦ Ἀλῆ πασια Χουρσίτ πασιαν, καὶ μὲ μικρὴ δύναμιν τὸν ἀνάγκασε νὰ φύγῃ καὶ νὰ καταφύγῃ καταισχυμένος στὰ Γιάννινα.

215 ⁽⁸⁴⁾ Παραμονεύει νὰ διαβοῦν οἱ Τούρκοι στοὺς Κουμτζάδες

Οἱ Κουμτζάδες εἶναι μιὰ κλεισούρα μὲ ὁμώνυμο χωριό, ἀντίκρου στὴν Ἄρτα, ὅπουθε περνάει ὁ μουλαρόδρομος γιὰ τὰ Πέντε Πηγάδια καὶ τὰ Γιάννινα. Ἡ μάχη ποὺ ἐγένετο σ' αὐτὸ τὸ μέρος, εἶναι ἓνα ἀπὸ τ' ἀξιοθαύμαστα τολμήματα τοῦ Μάρκου Μπότσαρη, ὅπου ὄχι μόνον ἐνίκησε καὶ ἐφθίρε τοὺς Τούρκους, ἀλλὰ τοὺς ἐπῆρε καὶ πεντακόσια καὶ πλείοτε φορτώματα πυρομαχικὰ καὶ ζωτροφίες.

218 ⁽⁸⁵⁾ Κι' ἀπέκει πέρα πέρασε καὶ πάει κατὰ τὸ Βάλτο

Στίχος ἀπὸ τὸ δημοτικὸ τραγούδι.

220 ⁽⁸⁶⁾ Ποὺ τῶκανε καὶ γένηκε καινούργιο Κακοσοῦλι

Τὸ Σοῦλι ἐπωνομάστηκε Κακοσοῦλι ἀπὸ τὴν ἀντρεία του καὶ τὲς καταστροφές, ποὺ εἶχε ἐπιφέρει στοὺς Τουρκαρβανίτες. Δὲν μπορεῖ νὰ νερηθῇ κανεὶς ὅτι ἡ πλείοτερὴ δόξα τοῦ Μεσολογγίου εἶναι ἔργο τοῦ Μάρκου Μπότσαρη καὶ ἐν γένει τῶν Σουλιωτῶν.

222 ⁽⁸⁷⁾ Τοῦ Κιουταχῆ καὶ τοῦ Ἰμπραήμ τ' ἀντίχριστα τ' ἀσκέρια

Εἶναι γνωστὸν ἀπὸ τὴν Ἱστορίαν ὅτι πολιορκοῦσαν τὸ Μεσολόγγι ὁ Κιουταχῆς ἀπὸ τὴν ξηρὰ καὶ ὁ Ἰμπραχίμ πασιας μὲ τὸν Αἰγυπτιακὸν σπόλον καὶ τὸν Αἰγυπτιακὸν στρατὸν ἀπὸ τὴν θάλασσα.

225 ⁽⁸⁸⁾ Καὶ στ' ὄνομά του Ἀράπηδες

Ἀράπηδες ὀνομάζονταν οἱ στρατοὶ τῆς ξηρᾶς καὶ τοῦ ναυτικοῦ τοῦ Ἰμπραχίμ πασια, καθὼ Αἰγύπτιοι.

227 ⁽⁸⁹⁾ Τότε ἡ Ἐθνοσυνέλευση

229 τὸν ἔκανε ἀρχιστράτηγον τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδας

Ὁ διορισμὸς τοῦ Μάρκου Μπότσαρη, ὡς ἀρχιστράτηγου τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδας ἀπὸ τὴν Ἐθνοσυνέλευση εἶναι μία τρανὴ ἀπόδειξις ὅτι αὐτὸς εἶταν τότε ἡ πλεῖο μεγάλη στρατιωτικὴ διάνοια κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα.

230 ⁽⁹⁰⁾ Σύννεφο μαῦρο πλάκωσε στὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα

Ὅλοι οἱ στίχοι ἀπὸ τὸν 229ον ὥς τὸν 244ον εἶναι ἀπήχηση ἀπὸ τὰ δημοτικὰ τραγούδια, ποὺ ἀναφέρονται στὴν μεγάλη μάχη τοῦ Κεφαλόβρυσου τοῦ Καρπενησιοῦ καὶ τὸν θάνατον τοῦ Μάρκου Μπότσαρη.

335 ⁽⁹¹⁾ Ὅλο καθάριους Γκέγκηδες

Οἱ Βορειοαλβανοὶ λέγονται εἰδικώτερα Γκέγκηδες, ὅπως οἱ Νοτιοαλβανοὶ λέγονται Τόσκηδες καὶ Τσιάμηδες.

236 ⁽⁹²⁾ Λατίνους

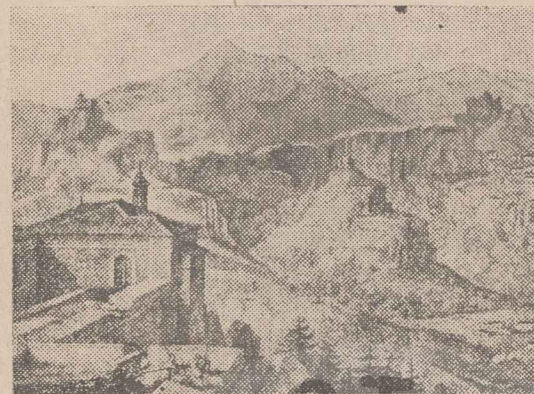
Λατῖνοι λέγονται ὁδοὶ οἱ Καθολικοὶ Ἀλβανοί, ἐξαιτίας τοῦ ἀνήκοῦν στὴν Λατινικὴν Ἐκκλησίαν.

236 ⁽⁹³⁾ ἀπ' τὴν Μιρδιτιά

Μιρδιτιά, ἡ χώρα τῶν Μιρδιτῶν, στὴν Ἄνω Ἀλβανίαν

236 ⁽⁹⁴⁾ συμμάχους τοῦ Σουλτάνου

Οἱ Μιρδίτες εἶταν ἀσίδετοι ἀπὸ τὸν Σουλτάνον καὶ σχεδὸν ἀνεξάρτητοι. Σ' ἀν-

ΑΠΟΨΙΣ ΤΩΝ ΣΟΥΛΙΩΤΙΚΩΝ ΟΡΕΩΝ ΑΠΟ ΤΟΥ ΦΡΟΝΤΙΟΥ ΤΗΣ ΚΙΑΦΑΣ
(Εἰκὼν τοῦ 1812)

τάλλαγμα τῆς αὐτοσύνης τους καὶ τῆς ἀνεξαρτησίας τους, ὅπως οἱ δικοὶ μας οἱ Χιμαριῶτες ἔδιναν στρατὸ στὸν Σουλτάνον, ὀρισμένου ἀριθμοῦ μὲ δικὰ τους ἀρχηγὸν «Πρέγγ» τιτοφορούμενον «Πέγκητα».

237 ⁽⁹⁵⁾ Πῶχουν στὰ δόντια τὰ σπαθιά, στὰ χέρια τὰ ντουφέκια

Στίχος ἀπὸ δημοτικὸ τραγούδι ἀναφερόμενος πρὸς διαλεχτὰ παλιολόγους.

244 ⁽⁹⁶⁾ Θὰ σπείρῃ αἰὲτι ἀπάνω του...

Ἐνδεικτικὸ μεγάλης καταστροφῆς, «γῆ Μαδιάμ».

252 ⁽⁹⁷⁾ Κι' ἀπάνω στὴν συζήτηση, τοῦ ἀντιλογιέται κάποιος

254 «Ἄν θέλῃς δόξες καὶ τιμὲς, καὶ ἂν θέλῃς στραταρχίαις,

255 Στὸ Σοῦλι πέρα πηγάνει καὶ γένου ἐκεῖ στρατάρχης,

256 Κι' ἐμεῖς τὸν Σλοστοιάν πασια νικοῦμε μοναχοὶ μᾶς».

Ὁ ἐθνικὸς ποιητὴς καὶ ἀγωνιστὴς τοῦ Μεσολογγίου Γεώργ. Χ. Ζαλοκώστας περιγράφει ὡς ἑξῆς αὐτὴν τὴν ἱστορικὴν σκηνὴν στὸ ποίημά του ὁ «ΒΟΤΣΑΡΗΣ».

«Μὴν κυνηγῆς ὦ Βότσαρη,
εἶπε μὲ ὀργίλον στόμα
«Μὴν κυνηγῆς ἀδύνατα
«φαντάσματα τιμῆς

«Ὑποκλινεῖς εἴμεθα
«ἐδῶ βεζύρου δούλοι,
«τιμᾶς ἂν θέλῃς ὕπαγε
«νὰ κυβερνᾷς τὸ Σούλι,
«μὲ μόνον κυβερνώμεθα
«τὸ ξίφος μας ἡμεῖς.

«Ἄλλων ν' ἀκούω σχέδια
«ἐγὼ δὲν συνειθίζω,
«οὔτε τῆς ἀρχηγίας σου
«τὸ δίπλωμα γνωρίζω,
«ἀλλὰ μὲ τὸ ντουφέκι μου
«ὑπάγω τὸ στιλπνόν.

«Εἰς τῶν βουνῶν τὰ χάσματα
«τοὺς Τούρκους νὰ προσμείνω
«καὶ στρατηγῶν διπλώματα
«νὰ γράφωσιν ἀφίνω
«ὅσοι τῆς μάχης πώποτε
«δὲν εἶδον τὸν καπνόν.

«Καὶ τὸ βαρὺ ντουφέκι του
«κρατῶν ἐπὶ τῆς πλάτης,
«ἐμπήξας εἰς τὴν ζώνην του
τὴν ἄκραν τῆς φλοκάτης,
«ἀπῆλθε κι' εἰς τὸ φύλλωμα
«ἐκρύβη τὸ δασύ.

260 ⁽⁹⁸⁾ Μὲ τὴν βροντὴ τοῦ πιστολιοῦ ἢ τὴν κλαγγὴν τοῦ ξίφους
Σ' ἐκείνην τὴν στιγμήν οἱ τέτοιες αὐθάδειες ἐτιμωρῶνταν μὲ θάνατον.

261 ⁽⁹⁹⁾ Ἐβγαλε ἀπὸ τὸν κόρφο του τῆς ἀρχιστρατηγίας

262 Τὸ δίπλωμα τὸ φίλησε καὶ τῶκανε κομμάτια

Ὁ ἴδιος ποιητὴς Ζαλοκώστας στὸ ἴδιο αὐτὸ ποίημα ὡς ἐξῆς πάλε περιγράφει κι' αὐτὴν τὴν σκηνήν.

«Ὁ Μᾶρκος μὲ κατάνυξιν
«
«
«Εὐθὺς τὸν χάρτην ἔφερε

«μὲ σέβας εἰς τὰ χεῖλη,
«Καὶ τὸν ἡσπᾶσθ' ἡ κι' ἔπειτα,
«Σχίσας αὐτόν:— «ὦ φίλοι,
«φίλοι! τοὺς εἶπε «πρόθυμος
«τὸν τίτλον παραιτῶ...

271 ⁽¹⁰⁰⁾ Κι' εὐθὺς τὸν Κώστα φώναξε, τὸ ἄξιον ἀδερφό του

Ὁ Κώστας εἶταν ὁ μικρότερος ἀδερφὸς τοῦ Μάρκου, βράχος ἀν-
τρείας κι' αὐτός. ἀλλὰ κατώτερος ἀπὸ ἐκεῖνον στὴν διανοητικότητα.

Ἵστερα ἀπὸ τὸν θάνατον τοῦ Μάρκου, τὴν ἀρχηγίαν τῶν Σουλι-
ωτῶν ἀνέλαβε ὁ θεῖος του (ἀδερφὸς τοῦ πατρὸς του) Νῶτης Μπότσαρης
ὄντας γεροντότερος ἀπ' ὅλους τοὺς Μποτσαράιους.

273 ⁽¹⁰¹⁾ Κώστα γιὰ μᾶσε τὰ παιδιὰ, βάλε τὸν Τούσια πρῶτον

Ὁ Τούσιας, ἐξ ἀδερφῶν πρῶτος τοῦ Μάρκου Μπότσαρη εἶταν τὸ
ἰδανικώτερο παλληκάρι τοῦ Σουλίου. Σκοτώθηκε στὴν καταστρεπτικὴ
μάχη τοῦ Φαλήρου, τὴν ἡμέρα, ποῦ σκοτώθηκε ὁ Κοραϊσκάκης, ὁ Δρα-
κος, ὁ Λάμπρος Μπέκος κι' ἄλλοι, ποῦ ἀποτελοῦσαν τὸ ἄνθος τῶν
Σουλιωτῶν. Ὅταν ὁ Τούσιας βρισκόμενος, σ' ἄλλο μέτωπο, ἔμαθε τὸν
θάνατον τῶσων ἐνδόξων Σουλιωτῶν, ἔβγαλε τὸ σπαθί του καὶ ρίχτηκε ἀ-
πάνω στοὺς Τούρκους, λέγοντας:

— Τί; θὰ μείνω ἐγὼ ζωντανὸς γιὰ νὰ πάγω τὰ μαντᾶτα (α) στὲς
Σουλιώτισσες;

Τότε πρόντησαν ἀπὸ μπροστά του οἱ Τούρκοι, ὀπισθοχωρῶντας
πρὸς τὴν Ἀθήνα. κι' αὐτὸς τοὺς πῆρε κυνηγῶντας, ἄλλους σφάζοντας
κι' ἄλλους σκορπίζοντας, κι' ἔφτασε κυνηγῶντας καὶ σφάζοντας ὡς ἕναν
στενὸν δρόμον τῆς Πλάκας, ἔπου, κρυμμένοι Τούρκοι, τὸν ἐπυροδόλησαν
καὶ τὸν σκότωσαν.

274 ⁽¹⁰²⁾ Ὅταν κανένας ἥρωας σκοτώνεται ἢ πεθαίνει,

275 Σβύεται ἐν' ἀστέρι ὑπέροχῳ στὸν οὐρανὸν ἐπάνω.

Ἴδὲ τὴν πρώτην σημείωσιν.

278 ⁽¹⁰³⁾ Πασιᾶδες τοῖς τὰ ὠδήγαγαν

Τρεῖς εἶταν οἱ Ἀλβανοὶ ἀρχηγοὶ τῆς μωαμεθανικῆς στρατίας τοῦ
Μουσταφᾶ πασῆ τοῦ Σκόντρας:

1) Αὐτὸς ὁ Μουσταφᾶ πασῆς, 2) ὁ ἀρχηγὸς τῶν Ντιμπράνων
Τζαφέρ πασῆς 3) ὁ ἀρχηγὸς τῶν Μαλισιῶρων Τζελαλεττίν μπᾶσης.

279 ⁽¹⁰⁴⁾ κι' ὁ καπετὸν Νιαγάφας
τῶν ἀντιχριστῶν Χριστιανῶν Λατίνος καπετᾶνος.

Τ' ὄνομα τοῦ Νιαγάφα, τὸ πῆρα ἀπὸ τὸ σχετικὸ δημοτικὸ τραγού-
δι τοῦ θανάτου τοῦ Μάρκου Μπότσαρη.

283 ⁽¹⁰⁵⁾ Ὅπου γαγιάζουν τὰ νερά καὶ πλένουν οἱ Νεράιδες

Στίχος ἀπὸ τὸ δημοτικὸ τραγούδι.

Κατὰ τὴν λαϊκὴ δοξασία, οἱ Νεράιδες (Νηρηίδες) πλένουν τὸ μόνον

(α) = Ἀναγγελία θανάτου.

πουκάμισο πῶχουν, τὴν νύχτα, τὰ μεσάνυχτα, γιὰ νὰ μὴν τὲς ἰδῇ γυμνὲς μᾶτι ἀνθρώπου.

288 ⁽¹⁰⁶⁾ Κι' ἀμέτρητα τὰ λάφυρα φορτόνανε καὶ φεύγαν

289 Καὶ γυρίζαν στὰ σπίτια τους, στὴν μαύρη τους πατρίδα.

Τὰ λάφυρα, τὰ πλιάτσκα, εἶναι τ' ὄνειρο κι' ἡ κινήτηρια δύναμι τοῦ κάθε Ἀρβανίτη, ὅταν πηγαίνει στὸν πόλεμο.

307 ⁽¹⁰⁷⁾ Ἀπὸ χιλιάδες στόματα, πικρὰ-φαρμακωμένα

Τὸ δεύτερο ἡμίστιχο εἶναι ἀπὸ δημοτικὸ τραγούδι,

310 ⁽¹⁰⁸⁾ Νομίζοντας πῶς πολεμοῦν μὲ τοὺς Κακοσουλῶτες

Οἱ Σουλῶτες ὅπως καὶ τὸ Σούλι, ἀξιώθηκαν νὰ ὀνομάζονται Κακοσουλῶτες. Αὐτὸς ὁ μεγάλος τίτλος τῆς τιμῆς παραμένει ἀκόμα στὸ στόμα τοῦ Ἡπειρωτικοῦ λαοῦ. Κι' αὐτοὶ ἀκόμα οἱ Ἡπειρῶτες Ἀλβανοὶ ἐξακολουθοῦν νὰ ὀνομάζουν τὸ Σούλι Κακοσούλι καὶ τοὺς Σουλῶτες Κακοσουλῶτες.

312 ⁽¹⁰⁹⁾ Ὡς τότε δὲν ἀνέγραψε ποτέ της ἡ Ἱστορία

Πραγματικῶς ἡ Ἱστορία δὲν ἀναφέρει παρόμοιο στρατηγικὸ τόλμημα μὲ παρόμοιον ἐμφύλιον σπαραγμὸν.

326 ⁽¹¹⁰⁾ Γιὰ νὰ τὸν πιάσῃ ζωντανὸν ἢ καὶ νὰ τὸν σκοτώσῃ,

Ἡ προσπάθεια ὅλων τῶν τυραννοκτόνων ἡρώων τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἶταν νὰ μπορέσουν «νὰ πιάσουν ζωντανὸν» τὸν ἐχτρικὸν ἀρχηγὸν καὶ τότε μόνον τὸν σκότοναν, ὅταν δὲν μπορούσαν νὰ τὸν αἰχμαλωτίσουν, γιὰτὶ ἡ σύλληψις ἐνὸς ἀρχηγοῦ, ἐθεωρῶνταν ἀτιμωτική γι' αὐτόν, ἐνῶ ὁ σκοτωμὸς ἐθεωρῶνταν ὁπωσδήποτε δόξα, ἔστω κι' ἂν σκοτόνονταν κἀνὲς νικημένος.

Ἡ σύλληψις ἐνὸς ἀρχηγοῦ εἶταν καὶ προσοδοφόρα, διότι ἐξαγοράζονταν μὲ βαρὺ λύτρα ἢ μὲ παραχωρήσεις ἐπικερδές.

329 ⁽¹¹¹⁾ Εἶταν ὁ Κεχαγιαῖ μπεης ὁ πρῶτος ἀνεψιὸς του.

Πραγματικῶς, ὁ Κεχαγιαῖ μπεης εἶταν ἀνεψιὸς τοῦ Μουσταφᾶ πασια. Κεχαγιαῖς (α) λέγονταν τότε ὁ ὑπασπιστὴς ἐνὸς ἀρχηγοῦ, ἢ ὁ τυχὼν δογθὸς του.

331 ⁽¹¹²⁾ Πρόβαλε ἐκεῖνην τὴν στιγμὴν ἀπάνω στὸ Βελούχι

Βελούχι ὀνομάζεται ἡ ὑψηλότερα κορυφή τοῦ Τυμφρηστοῦ. φαινόμενη ἀπὸ τὸ Κεφαλόδουσο.

335 ⁽¹¹³⁾ Κι' ἓνας Λατίνος τὸ σκυλὶ — νὰ τῷ πεφτε τὸ χέρι !

Ὁ στίχος αὐτὸς εἶναι παρμένος ἀπὸ τὸ σχετικὸ δημοτικὸ τραγούδι. (Ἰδὲ στίχον 21ον τοῦ 4ου τραγουδιοῦ, ποῦ ἀκολουθεῖ τὴν σημείωσιν).

341 ⁽¹¹⁴⁾ Χωρὶς νὰ πέσῃ κατὰ γῆς, χωρὶς νὰ γονατίσῃ

(Δέξῃ παρεφθαρμένη ἀραβικὴ = ἀντιπρόσωπος)

Αἱ ἄνδρες τοῦ Εἰκοσιένα καὶ οἱ μεγάλοι τοὺς πρόδρομοι Ἀρματοῖλοι καὶ Κλέφτες, ἤθελαν ἀξιοπρεπὸν τὸν θάνατον καὶ τῶν ἀρχηγῶν καὶ τῶν παλληκαριῶν ἀκόμα.

344 ⁽¹¹⁶⁾ Κι' ὅτι θὰ βρίσκονταν ποτὲ μολύβι σὲ ντουφέκι

345 Τὸν Μάρκον, τὸν ἀνίκητον, νεκρὸν νὰ ρίξῃ κάτω

Ὅσοι ὑπηρετοῦσαν μὲ τὸν Μάρκο Μπότσαρη καὶ τὸν ἔδλεπαν νὰ περὶφρονῇ τὰ μαλῦδια τῶν Τούρκων, πίστευαν στὰ σωστά τους δ.ι. «δὲν τὸν καλλοῦσε μολύβι», ὅτι εἶταν ἄτρωτος Ἀχιλλέας.

Ὁ Μάρκος εἶταν ὁ μόνος ἀρχηγός, ποῦ δὲν εἶχε νικητὴ ποτέ του, καὶ γι' αὐτὸ ὀνομάζονταν ἀνίκητος. Κι' ὅταν σκοτώθηκε ἀκόμα, σκοτώθηκε νικητής!

349 ⁽¹¹⁷⁾ Κι' ἔσυρε μιὰ στριγγιά φωνὴ μ' ὅλη τὴ δύναμί του

Στίχος, βρισκόμενος σὲ πολλὰ δημοτικὰ τραγούδια, ποῦ διηγούνται σκοτωμοὺς ἀνδρείων.

356 ⁽¹¹⁸⁾ Καὶ τὸ εἶπε μυριολογιστά, σὰν θλιβερὸ τραγούδι.

Οἱ Σουλῶτες, σὰν ἄλλοι Σπαρτιάτες, ὑπέφεραν γενναίᾳ κάθε θλίψη καὶ κάθε σωματικὸν πόνον, ὅσο μεγάλοι κι' ἂν εἶταν, καὶ δὲν ἐκλαίγαν καθόλου τοὺς νεκροὺς τους, κι' ὅσοι εἶχαν φαντασία, τοὺς τραγουδοῦσαν αὐτοσχέδια τραγούδια. Πολλὰ δημοτικὰ τραγούδια ἔτσι ἔγειναν.

368 ⁽¹¹⁹⁾ Τὸ Μεσολόγγι ἔνα του στολίζει προμαχῶνα

369 Μὲ τὸ μεγάλο καὶ σεμνὸν ἡρωϊκὸ ὄνομά του.

Οἱ Μεσολογγίτες, τιμῶντας τὴ μεγάλη αὐτοθυσίαν καὶ τὴν δαιμονίαν στρατηγικὴν εὐφυίαν τοῦ Μάρκου Μπότσαρη, ἔδωκαν τ' ὄνομά του σ' ἓναν προμαχῶνα (ντάπια) τοῦ ἀθάνατου φρουρίου τους — «Ντάπια τοῦ Μάρκου Μπότσαρη».

Ὁ θάνατος τοῦ μεγάλου Σουλῶτη ἥρωα ὠφέλησε τόσο τὸν ἐθνικὸν ἀγῶνα, ὅσο κι' οἱ πολλές του νίκες. Ὁ θάνατός του ἐξήψε τὸν φιλελληνισμόν τῆς Γαλλίας κι' ἰδίως τῶν Παρισίων. Ἡ γαλλικὴ Δύναμις τόνιζε τραγούδια, κι' ἡ δημοτικὴ Ἀρχὴ ὠνόμασε μιὰ πλατεῖαν τῶν Παρισίων «Πλατεῖα Μπότσαρη» (Place Botzaris).

Τί τεράστια διαφορά μεταξὺ τῶν Γάλλων ἐκεῖνης τῆς ἐποχῆς καὶ τῶν σημερινῶν τουρκοφίλων, κεμαλιστῶν Γάλλων!

370 ⁽¹²⁰⁾ Κι' ἡ Μοῦσα ἡ Ἑλληνική

Ἀπὸ ὅλους τοὺς ἥρωας τοῦ Εἰκοσιένα, ὁ Μάρκος Μπότσαρης εἶχε κι' ἔχει ἀκόμα τὰ πλεονέστερα τραγούδια. Καταχωρίζω σ' αὐτὴν τὴν σημείωσιν ὅσα εἶναι δημοσιευμένα στὴν Συλλογὴ τοῦ Passow κι' ἓνα ἀνέκδοτο ποῦ εἶχε μείνει στὴν μνήμη μου ἀπὸ τὰ μικρὰ μου χρόνια. Ἡ ἔρα κι' ἄλλα πολλά, ὅταν ἤμουν παιδί, ἀλλὰ τὰ ἔχασα τώρα.

Νὰ εἰμουν πουλλὶ νὰ πέταγα, νὰ πῆγαίνα τ' ἀφῆλου
ν' ἀγνάντευα καὶ νάβλεπα τὸ δόλιο Μεσολόγγι,

πῶς πολεμοῦν οἱ Ἕλληνες μὲ Τούρκους κί' Ἀραπαῖδες(α)
πέφτουν κανόνια, σὺν βροχή, καὶ μπόμπες σὺν χαλάζι
κί' αὐτὰ τὰ λειανοντούφεκα, σὺν ἄμμος τοῖ θαλάσσου·
Ἦ Ὁμὲρ πασίας(β) ἐφώνησε τοῦ Μάρκου καὶ τοῦ λέγει·
— «Μάρκο νὰ φέρῃς τὰ κλειδιά τοῦ κάστρου σὲ μίαν ὥρα,
«κί' ἔλα μ' ἐμὲ στὴν Ρούμελη(γ) νὰ γένῃς καπετάνος»·
Κί' ὁ Μάρκος τοῦ ἀποκρίθηκε μὲ τὸ σπαθί στοῦ χέρι(δ)
— «Στὴν θύρα τᾶχω τὰ κλειδιά τοῦ κάστρου κρεμασμένα,
«κί' ἂν εἶσαι ἄξιος κί' ἱκανὸς ἔλα ξεκρέμασέ τα!»

(Συλλογὴ Passow)

2.

Ἐνα πουλλίροβόλαγεν ἀπὸ τὸ Καρπενήσι
ἐλάλαγε βραχνά-βραχνά κί' ἔσκουζε ἀπὸ τὸν πόνο
κί' ὅσα πουλλιά κί' ἂν τᾶκουσαν, ὅλα τους πικραθῆκαν
κί' ὅσα δεντριά κί' ἂν τᾶκουσαν, ὅλα τους ξεραθῆκαν.
κί' ὅσα λουλούδια τᾶκουσαν ὅλα τους μαρδιοχτύπι·
— «Πουλλί, γιατίλαλῆς βραχνά καὶ χύνεις μαῦρα δάκρυα;
— «Τί νὰ σᾶς πῶ τὸ ἔρημο, τί νὰ σᾶς μολογήσω;
«Ἐφῆς τὴν νύχτα πέραγα ψηλά ἀπ' τὸ Καρπενήσι,
«καὶ στάθηκα γιὰ μιὰ στιγμή, στοῦ Σκόντριά(α) τὰ τσαντήρια(β)
«κί' ἄκουσα τὸν μουςιαβερέ(γ) τὴν μαύρη τὴν κουβέντα
«τὸν Μάρκο τὸν ἐσκότωσαν οἱ ἄπιστοι Λατῖνοι(δ)
«ἀφοῦ Ἀρβανίτες σκότωσε τρεῖς τέσσερες χιλιάδες».

(Συλλογὴ Passow CXCI σ. 140)

3.

Καλὰ εἰσουν, Μάρκο στὸν γιαιλό, καλὰ στοῦ Μεσολόγγι,
καλὰ ἔτρωγες, καλὰ ἔπινες, καλὰ ἔχτιζες τὸ κάστρο,
σιὸ Καρπενήσι τί ἤθελες νὰ πᾶς νὰ πολεμήσῃς;
Μαῦρα χαμπέρια(ε) σοῦ ἤφεραν ἀπὸ τὸ Καρπενήσι·
— «Μάρκο μου, νάβγῃς γλήγορα μ' ὅσους ἂν ἠμπορέσῃς
«καὶ τὸ γεφύρι τὸ ψηλὸ νὰ πιάσῃς τῆς Τατάρνας»

(α) Αἰγυπτίους τῆς στρατιάς τοῦ Ἱμπραχὴμ πασια. (β) Ὁ Ὁμὲρ Βρυόνης. (γ) Γῆ—Ἑλληνική, ἢ Εὐρωπαϊκή Τουρκία. (δ) Ἱστορικό.

(α) Στοῦ Μουσταφᾶ πασια τῆς Σκόντρας. (β) Λέξη τουρκική=στρατιωτικὴς σκηνές. (γ) Λέξη ἀραβική=συνομιλία. (δ) Καθολικοὶ Ἀλβανοί, Μιρδίτες, φυλὴ ἀγρία καὶ μισοανεξαρτητοί, ποὺ στρατεύονταν μὲ τοὺς Τούρκους, ἔχοντας ὡς μόνον ἀμοιβὴ τοὺς τὰ λαφυρά (πλιάτσκα).

(ε) Λέξη ἀραβική=εἰδήσεις.

κί' ὁ Μάρκος ἐξεκίνησε μὲ χίλιους πεντακόσιους
καὶ βγῆκε ἀπάνω κί' ἔπιασε γεφύρι καὶ Τατάρνα,
πιάνει κί' ἀλλάζει γράμματα μὲ τοὺς καπιταναίους
— «Οἱ Τούρκοι κατὰ τοῦ ἔκαναν, αὐτοῖν οἱ Σκονταλῆδες;
κί' ὁ Καραϊσκάκης τῶγραψε καὶ τότε χαιρετάει;
— «Σὲ χαιρετῶ Μάρκο μου, καὶ σοῦ φιλοῦ τὰ μάτια,
«κί' ἂν μὲ ρωτᾷς γιὰ τὴν Τουρκία, νὰ σοῦ τὸ φανερώσω.
«στὸν Μαραθιὰν ἔχουν τ' ὀρδί(α) κί' ἐκεῖ καὶ τὰ τσαντήρια(β)
καὶ τὸν τσαούση(γ) φώναξε καὶ τοὺς μπουλουμεπασιάδες(δ)
— «Τσιαούση, μέρασε ψωμί, μέρασε καὶ φουσιέκια,
«γιατὶ θὰ κάνω πόλεμο, τ' ἀντέτι(α) τῶν Σουλιῶτων,
«στὲς πέντε ὅρες τῆς νυχτός(β) θ' ἀνοίξω τὸ ντουφέκι(γ)
«θῆλω πασιᾶδες ζωντανούς καὶ μπέικα κεφάλια,
«κί' αὐτὸν τὸν Σκοντριά(α) πασιαν ἀτός μου θὰ τὸν πιάσω»
Νύχτα γιουρδύσιν(δ) ἔκαμε καὶ μπῆκε στὰ τσαντήρια
καὶ τούρκικαν(ε) ἐφώνησε καὶ τῶν συντροφῶν εἶπε;
— «Ντουφέκι νὰ μὴν οἷζετε, ντουφέκι νὰ μὴν πέσῃ,
«τ' ἀκονισμένα σας σπαθιά νὰ τᾶχετε βγαλμένα,
«μὲ μῖσος κί' ἀνελεημονία νὰ σφάξωμε τοὺς Τούρκους»·
Κί' ὄρχιστε τότες ἡ σφαγὴ καὶ τὸ πολὺ τὸ αἶμα
σκούζουν οἱ Τούρκοι σκούζουνε κί' ὦνας στὸν ἄλλον λέγει·
— «Γιαγίνι(ε) γένεται, παιδιά, τὴν νύχτα αὐτὴν τὴν μαύρη»·
Κί' ἀπάνω στ' ἀγριοπάλεμα, στὴν βράση τοῦ πολέμου,
Ὁπῶτρεχε τὸ τούρκικο τὸ αἶμα, σὺν ποτάμῳ,
Ὁ Μάρκος ἐσκοτώθηκε τ' ἀντρέιο πάλληκαρι,
κί' ἡ συντροφία τὸν ἀρπάξε, τὸν ἐβγάλε στὴν μάχη.

(Συλλογὴ Passow CCXLIX σ. 185)

4.

— «Τί νᾶν αὐτὰ τὰ κλάματα; κί' αὐτὰ τὰ μυσιολόγια;
κύριέ μου: τί νὰ γένῃς στοῦ μαῦρο Μεσολόγγι;
— «Γι' αὐτὰ τὰ κλάματα ρωτᾷς; κί' αὐτὰ τὰ μυσιολόγια.
Γι' αὐτὸν τὸν Μάρκο γένονται, τὸν ἐλευτεροστή μας.
Ὅσοι Ρωμαιοὶ κί' ἂν τ' ἄκουσαν, ὅλοι τ' ἀφαιροσθήκαν,
ὅλοι στὰ μαῦρα μπήκανα καὶ μελανά φρέσαν·
Κίτσιο Τζαβέλλας φώναξε καὶ τοὺς παρηγοροῦσι;
— «Παιδιά μου, μὴν περαινέστε καὶ σᾶς πλάκωσῃ ἀρρώστια
«ὁ Μάρκος ἐσκοτώθηκε, ὁ Μάρκος δὲν γυρίζει.

(α) Λέξη μογγολική=στρατοπέδον, μεγάλο στρατιωτικὸν σῶμα (β) Λέξη τούρκικη=στρατιωτικὴς σκηνές. (γ) Λέξη τουρκική=στιστής λογίας, ἐπιμελητής. (δ) Λέξης τουρκική=ἀρχηγὸς μικροῦ σώματος.

(α) Λέξη ἀραβική=συνήθεια. (β) Μεσολόγγι. (γ) Ὁ ἀρχιστὸν τὸν πόλεμο. (δ) Λέξη τουρκική=ἔφοδος (ε) Ἀρβανίτικα. Καὶ τ' Ἀρβανίτικα τότε λεγόνταν τούρκικα. (ε) Λέξη τουρκική=φωτιά, πυρκαϊά.

«Νὰ ζήση ὁ Κώστας του ἀδερφός νὰ ζήση τὸ παιδί του(α)
«πρῶτον θὰ τότε κάνωμε τὸν Κώστα καπετάνο,
«καὶ πάντα θὰ τὸν ἔχωμε, σὰν ποὺ εἶχαμε τὸν Μᾶρκο.
«Ἔτσι τῶχει ἡ Πατριδα μας, ἔτσι τὸ Σουλὶ τῶχει,
«ἀπὸ ντουφέκι καὶ σπαθὶ κανεὶς νὰ μὴν γλυτώσῃ,
«ὅπως κι' οἱ παιερᾶδες μας, ἔτσι κι' ἐμεῖς θὰ πᾶμε.

(Συλλογὴ Passow cclI σελ. 186)

5.

Τὸν θάνατον τοῦ Μπότσαρη, τοῦ ἀντρεωμένου Μάρκου,
τὸν ἄκουσεν ἡ μαύρη Γῆ, δὲν χόρτασε τρεῖς χρόνους,
τὸν ἄκουσαν καὶ τὰ βουνὰ κι' ὅλα τους ραγιστήκαν,
τὸν ἄκουσαν καὶ οἱ οὐρανοί· δὲν ἔβρεξαν τρεῖς χρόνους.
Ὁ Μᾶρκος ἐσκοτώθηκε, ἐσκοτώσε ὅμως χίλιους.

(Συλλογὴ Passow cclII σελ. 187)

6.

Τρεῖς πουλλάκια κάθονταν ψηλὰ στὰ Λιβαδάκια.
ἀπὸ βραδῆς μυριολογοῦν καὶ τὸ ταχὺ τὸ λένουν
— «Παιδιά μου ὁ Σκόντρας (α) πλάκωσε μὲ δύναμι μεγάλη,
«φέρει τὸν Τσελεντίν μπη(β) φέρει καὶ τὸν Νιαγιάφα,
«τὸν Νικοθέο (δ) τὸ σκυλί, ποὺναι χριστιανομάχος,
«πιάνει καὶ γράφει γράμματα στοὺς καπιταναίους :
«εὐτὺς νὰ προσκυνήσετε γιὰ νὰ σᾶς συμπαθήσω.
«θέλω τὸν Μᾶρκο Μπότσαρη δεμένον ἔμπροστά μου,
«γιὰ νὰ τὸν στείλω ζωντανὸν στὴν Πόλη στὸν Σουλτάνο!
Κι' ὁ Μᾶρκος, ὅταν τ' ἄκουσεν, ἔστριψε τὸ μουστάκι
Τὸν Λάμπρο Μπέικο φώναξε, κρυφὰ τὸν κουβεντιάζει :
— «Μάζεψε, Λάμπρο τὰ παιδιά, τ' ἀντρεία πάλληκάρια,
«γιατὶ τὸ βράδυ φεύγομε, πᾶμε στὸ Καρπενήσι».
Στὸ Καρπενήσι πῆζεψε, ψηλὰ στὰ Λιβαδάκια,
τὰ παλληκάρια φώναξε, κρυφὰ τὰ κουβεντιάζει :
— «Παιδιά νὰ πολεμήσωμε τὸν Σκόντρα δὲν μπορούμε,
«μόνον ὁρμὴ (ε) νὰ κάνωμε, κι' ὅς εἰμάστε καὶ λίγοι»,
Διακόσιοι διάλεχτήκανε μὲ τὰ σπαθιά βγαλμένα.
πικρὴν ὁρμὴν ἔκάνανε τοῦ Σκόντρα τὰ τσιαντήρια. (ς)
Σίλιους διακόσιους ἔκοψαν ἔξον τοὺς λαβωμένους,

(α) Ὁ Δημήτριος Μπότσαρης, ποὺ βρίσκονταν τότε μικρὸ παιδί μὲ τὴν μητέρα του στὴν Ἀγκώνα τῆς Ἰταλίας.

(α) Ὁ Μουσταφᾶ πασικὸς τῆς Σκόντρας, (β) Ὑπαρχηγὸς τοῦ Μουσταφᾶ πασικ, ὁρθότερον Τσελεντίν. (γ) Ὁ ἄρχηγὸς τῶν Μιρλιτῶν (Λατίνων). (δ) Κατάγονταν ἀπ' τ' Ἀγραφα. Ὑπηρέτησε τὸν Ἀλῆ πασιὰ κι' ἀνεδείχθηκε Χριστιανομάχος. Καὶ ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Ἑλλάδας, ἀν' κι' ἡ πατριδα του τ' Ἀγραφα ἐλευθερώθηκαν, αὐτὸς ἔμεινε στὴν τούρκικη ὑπηρεσία, ὡς ποὺ πέθανε. Αὐτὸς σκότωσε τοῦ Φουρνὰ μὲ δόλο τὸν Λεπενιώτη. (ε) Ἐφοδός. (ς) Δέξη τουρκικὴ = στρατιωτικὸς σκηνές.

κι' ἓνας Λατίνος τὸ σκυλί— νὰ τὴν περτε τὸ χέρι!—
κακὸ ντουφέκιν ἔρριξε στοῦ Μάρκου τὸ κεφάλι.
Ψιλὴ φωνίτσαν ἔσυρε ὅσο κι' ἂν ἤμπορούσε :
«Ποῦ εἴστε, μπρὲ Κώστα μου, ἀδελφέ, καὶ ξάδελφέ μου Γούσια,
«τὸν πόλεμο μὴν πάψετε ὥς ποῦ στὸν Κόσμο ζῆτε.
«Σουλιῶτες μὴν μὲ κλάψετε, μὴν μαυροφορεθῆτε,
«γιατὶ με κλαίει τὸ Γένος μας, με κλαίει ὅλη ἡ Ἑλλάδα.
«Γράψετε στὴν γυναῖκα μου στὴν μαύρη μου τὴν χίμα,
«ποῦ βρίσκεται μέσ στὴν Φραγκιά, (α) μακρυνὰ μέσ στὴν Ἀγκώνα
«νὰ μῶχει ἔγνοια τὸ παιδί, τὸν μαῦρο Δημητράκη,
«νὰ μοῦ τὸ στείλῃ στὸ σχολεὶδ γράμματα γιὰ νὰ μάθῃ».

(Συλλογὴ Passow CCLI σελ. 186—187)

ΑΝΕΚΔΟΤΟ

Ὁ Νώτης μυριολόγαγε τοῦ Μάρκου τὸ κυδούρι :
—Γιὰ σῆκου ἀπάνω, Μᾶρκό μου, καὶ μὴ θαυροκοιμᾶσαι.
Στεριάς μᾶς δέρεῖ ὁ Κιουταχῆς, πελάου ὁ Ἰμπραήμης,
κι' οὐδ' ὁ Μιαούλης φαίνεται, κι' οὐδ' ὁ Καραϊσκάκης.
— Τί νὰ σοῦ πῶ, μπρὲ μπάμπη μου, καὶ τί νὰ σοῦ ἀπαντήσω.
Δὲν ἔχω χέρι γιὰ σπαθὶ καὶ μάτι γιὰ ντουφέκι,
μοῦ ἔφαγεν ἡ μαύρη Γῆ, τὸ σκοτεινὸ τὸ μῆμα !
370 (121) κι' ἡ Μοῦσα τῆς Γαλλίας

Ὁ Μᾶρκο Μπότσαρης κι' ὁ Κανάρης, οἱ δύο μεγάλοι ἥρωες, ὁ ἓνας τῆς θάλασσας κι' ὁ ἄλλος τῆς ξηρᾶς, ἠλέκτρισαν πλειότερο ἀπ' ἄλλους τοὺς ἄλλους τουρκομάχους καὶ τουρκοφάγους ἄνδρες τοῦ Εἰκοσιένα τὴν θεσπέσια λύρα τοῦ μεγάλου ποιητῆ τῆς Γαλλίας Βιχτώρ-Οὐγγού. Ἐνα ἀπὸ τὰ πολλὰ ποιήματα τοῦ θαυνοσέφανου τοῦτου φιλέλληνα ποιητῆ, ποὺ ἀναφέρονται στὸν ἱερόν μας ἀγῶνα τοῦ 1821 εἶναι καὶ τὰ «Κεφάλια τοῦ Σαραγιού» «Les têtes du Sereil» τῶν «Ἀνατολικῶν» του. (Les Orientales) διηγημένα σὲ τρεῖς μέρη ἢ φωνές (voix). Ἡ δευτέρα Φωνὴ (La deuxième voix) τοῦτου τοῦ ποιητικοῦ ἀριστουργήματος εἶναι ἡ φωνὴ τοῦ κοινέμου κεφαλίου τοῦ Μάρκου Μπότσαρη, ποὺ μιλεῖ μὲ τὸ κεφάλι τοῦ Κανάρη. Παραθέτω ὁλόκληρο τὸ μέρος τοῦτου στὸ πρωτότυπο καὶ μεταφρασμένο :

(α) Ἡ οἰκογένεια τοῦ Μάρκου Μπότσαρη, εὐτὺς ποὺ ἐλευθερώθηκε ἀπὸ τὸν Χουρνή πασιὰ, ποὺ ἦταν ὀμηρὴ (ρεχέμι), στάλθηκε στὴν Ἀγκώνα μὲ τὰ παιδιά της γι' ἀσφάλεια.

LA TÊTE DU SÉRAÏ LA DEUXIÈME VOIX

IV

*Oui, Canaris, tu vois le sérail et ma tête
Arrachée au cercueil, pour orner cette fête
les Turcs m'ont poursuivi sous mon tombeau glacé.
Vois ces os desséchés sont leur dépouille opime
Voilà de Botzaris ce qui au Sultan sublime,
le ver du se pulcre a laissé.*

*Ecoute, je dormais dans le fond de ma tombe,
Quand un cri m'éveilla : « Missolonghi succombé »
Je me lève à demi dans la nuit du trépas,
j'entends des canons sourds dans les tonnantes volées,
les clameurs aux clameurs mêlées,*

*les choes fréquents du fer, le bruit pressé des pas.
J'entends dans le combat, qui remplissent la ville,
Des voix crier : — « Défends d'une horde servile
Ombre de Botzaris, les Grecs infortunés ! »
et moi, pour m'échapper, luttent dans le ténèbres
j'achevais de briser sur les marbres funèbres
tous mes ossements décharnés.*

*Soudain, comme un volcan le sol s'embrase et gronde
tout se tout ; — et mon œil ouvert pour l'autre monde
vois ce que nul vivant n'eût pu voir de ses yeux.
De la terre, des flots, du sein profond des flammes,
s'échappait des tourbillons d'âmes,*

*qui tombaient dans l'abîme, ou s'envolaient aux cieux
Les Musulmans vainqueurs, dans ma tombe fouillè
rent,*

*ils mêlent ma tête aux vôtres, qu'ils souillèrent
dans le sac du Tartar ou les jeta sans choix.
Mon corps décapité tressaillit d'allégresse ;
il me semblait ami, pour la Croix de la Grèce,
mourir une seconde fois.*

*Sur la terre aujourd'hui notre destin s'achève.
Stamboul, pour contempler cette moisson de glaive,
vil esclave s'élève du Fanar aux Sept-Tours,
et nos têtes, qu'on livre aux publiques risées,
sur l'impur sérail exposées,*

*Repaissent le Sultan, couvive des vautours !
Voilà tous nos héros ! Costas le pallicare
Christo, du mont Olympe ; Hellas des mers d'Icure
Kitzo, qu'aimait Byron, le poète immortel,
et cet enfant des monts, notre ami notre emule,
Mayer, qui rapportait aux fils de Thrasybule,
la flèche du Guillaume Tell !*

*Mais ces morts inconnus, qui dans nos rangs stoïques
Confondent leurs fronts vils à des fronts héroïques,
ce sont des fils maudits d'Ellis et du Satan,
des Turcs, obscure troupeau foule au sabre asservie,
esclaves, dont on prend la vie,*

*Quand il manque une tête au compte du Sultan.
Semblable au Minotaure, inventé par nos pères,
un homme est seul vivant dans ce labyrinthe repaires.
qui montrent nos larmes aux peuples à genoux.
Car les autres témoins de ces fêtes férides,
les ennuques impurs, ses muets hominisides,
Amis, sont aussi morts que nous.*

*Quel sont ces cris ?... C'est l'heure, où ses plaisirs la
fâmes
ont réclamé nos sœurs, nos filles et nos femmes.
Ces fleurs vont se flétrir à son souffle inhumain.
Le tigre impérial, rougissant dans sa joie,
tour à tour compte chaque proie,
Nos vierges cette nuit, et nos têtes demain !*

Η ΔΕΥΤΕΡΗ ΦΩΝΗ (Μετάφραση)

«Ἀλήθεια, Κανάρη, βλέπεις τὸ Σεράγι καὶ τὸ κεφάλι μου
παρμένο ἀπὸ τοῦ τάφου μου τὸ στρώμα γιὰ νὰ στολίσῃ αὐτὴν τὴν γιορτὴν
οἱ Τοῦρκοι μὲ καταδίωξαν ὥς τὸ παγωμένο μνημῆμά μου.
«Ἰδέ! αὐτὰ τ' ἀποξηραμένα κόκκαλα εἶναι τ' ἀρπαγμένα λάφυρά τους,
γνᾶ, τί ἀπὸ τὸν Μπότσαρη πρὸς τὸν ὑψηλὸν Σουλτάνον
ἔχει ἀφίσει τὸ σκουλήκι τοῦ τάφου!

» Ἄκουσε; Κοιμώμουν στὸ βάθος τοῦ τάφου μου,
ἔταν μ' ἐξύπνησε μιὰ κραυγὴ;—«Πέφτει τὸ Μεσολόγγι»,
«Μισοσηκρόνομαι στὴν νύχτα τοῦ θανάτου,
ἀκούω τὲς τρανυχτὲς ριζιὲς τῶν κούφιων κανονιῶν,
τὲς κραυγὲς ἀνακατωμένες μὲ τὲς κραυγές,
τὲς πυκνὲς συγκροῦσες τῶν σπαθιῶν καὶ τὸν ἐσπευσμένον θόρυβον τῶν
βημάτων.

«Ἀκούω στὴν μάχῃ ποῦ γέμιζε τὴν πόλιν,
«φωνὲς νὰ κραυγάζουν: —«Ὑπεράσπισε ἀπὸ μιὰ δουλικὴ ὁρδὴ,
«σκιὰ τοῦ Μπότσαρη, τοὺς δυστυχισμένους Ἕλληνές σου!»
«κι' ἐγὼ, γιὰ νὰ ξεφύγω, ἀγωνιζόμενος μὲς στὰ σκοτάδια,
«ἀποτελειόνα τὸ σπάσιμο ἀπάνω στὰ ἐπιτάφια μάρμαρα,
«ὄλων μου τῶν ἀποσπαρτωμένων κοινάλων!

«Ἀξαφνα, σὰν ἡφαιστιο τὸ ἔδαφος ἀνάπτει καὶ βροντᾷ.
«Σωπαίνουν ὅλα—καὶ τ' ἀνοιχτό μου μάτι, γιὰ τὸν ἄλλον Κόσμον,
«βλέπει ὅτι κἀνεὶς ζωντανὸς δὲν μπόρεσε νὰ ἰδῇ με τὰ ἴδια μάτια του,
«ἀπὸ τὴν γῆ, ἀπὸ τὰ κύματα, ἀπὸ τὸ βαθὺ στήθος τῶν φλογῶν,
«ξεβγαίνουν δίνες ψυχῶν
«πῶπεφταν στὴν ἄβυσσο, ἢ πετοῦσαν στὰ οὐράνια.

«Νικῶντας οἱ Μουσουλμᾶνοι, πάτησαν μὲς στὸν τάφον μου,
«Ἐσμιζαν τὸ κεφάλι μου μὲ τὰ δικά σας, ποῦ ἐμόλυναν,
«στὸν σῆκκο τοῦ Ταρτάρου τᾶρριζαν ἀνακατωμένα,
«τ' ἀποκεφαλισμένο σῶμά μου ἀνασκήρτισε ἀπὸ χαρὰ,
«μοῦ φαίνονταν, φίλε μου, ὅτι γιὰ τὸν Σταυρὸν τῆς Ἑλλάδος,
«ἀπέθνησκα καὶ δεύτερη φορὰ!

«Σήμερα τελειώνει ἡ τύχη μας στὴν γῆ.
«Ἡ Σταμπολὶ, γιὰ νὰ θανατώσῃ τὴν σπαθικὴ συγκομιδὴ,
«δούλη πόλιν, συνταράζεται ἀπὸ τὸ Φανάρι ὡς τὸ Ἐφταπύργιο,
«καὶ τὰ κεφάλια μας, ποῦ ἀφίνουν στὸ δημόσιο περιγέλοιο,
«ἐκθεμένα στὸ αἰσχρὸ Σεράγι,
«θρέφουν τὸν συνδατημένον τῶν ὄρνειων Σουλτάνον.

«Νὰ ὅλοι οἱ ἥρωές μας! Ὁ Κώστας τὸ παλληκάρι,
«ὁ Χρῆστος ὁ Ὀλύμπιος, ὁ Χελλᾶς ἀπὸ τῆς θάλασσης τῆς Ἰκαρίας.
«Ὁ Κίτσιος, ποῦ ἀγαποῦσε ὁ ἀθάνατος ποιητὴς Βύρωνας,
«κι' αὐτὸ τὸ παιδί τῶν βουνῶν, ὁ φίλος μας, ὁ σύντροφός μας,
«ὁ Μάγερς, ποῦ ἔφερε στὰ παιδιά τοῦ Θρασυδούλου,
«τὴν σκίτα τοῦ Γουλιέλμου Τέλλου.

«Ἄλλ' αὐτοὶ οἱ ἄγνωστοι νεκροὶ, ποῦ στὲς στοϊκὲς τάξεις μας,
«συγγέουν τὰ οὐτιδανὰ μέτωπά τους μὲ τὰ ἡρωϊκὰ τὰ δικά μας,
«εἶνε καταραμένα παιδιά τοῦ Διαβόλου καὶ τοῦ Σατανᾶ.
«Τοῦρκοι, ἀπαίσιο κοπάδι, πλῆθος μὲ σπαθί, δουλωμένο,
«δοῦλοι, ποῦ τοὺς παίρουν τὴν ζωὴ,
«ὅταν λείπῃ ἓνα κεφάλι ἀπὸ τὸν λογαριασμὸν τοῦ Σουλτάνου.

«Ὅμοιος μὲ τὸν Μινώταυρο, ποῦ ἐφεύραν οἱ πατέρες μας,
«ἔνας ἄνθρωπος εἶνε ζωντανὸς στὲς ἀποτρόπαιες φωλιές,
«ποῦ δείχνουν τ' ἀπομεινάρια μας στοὺς γονατισμένους λαοὺς,
«γιατί οἱ ἄλλοι μαρτύροι τῶν βρωμερῶν αὐτῶν πανηγυριῶν,
«οἱ ἀκάθαρτοι εὐνοῦχοί του, οἱ φονιάδες κωφάλαοί του,
«Φίλε μου, εἶνε τόσο νεκροὶ, ὅσο κι' ἐμεῖς.

«Τί εἶνε αὐτὲς οἱ κραυγὲς; εἶνε ἡ ὥρα, ποῦ οἱ ἀνθήκες ἡδονές του,
«ἀρπάζουν τὲς ἀδελφές μας, τὲς θυγατέρες μας, τὲς γυναῖκές μας,
«αὐτὰ τὰ λουλούδια θὰ μαρθοῦν σὲ λίγο στὴν ἀπάνθρωπη πνοή του,
«ὁ αὐτοκρατορικὸς τίγρης, κοκκινίζοντας στὴν χαρὰ του,
«μὲ τὴν ἀράδα μετράει κάθε θῦμα,
«αὐτὴν τὴν νύχτα τὲς παρθένες μας, κι' αὐριο τὰ κεφάλια μας.»

(B. Οὔγγας)

ΤΟ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ ΕΠΙ ΤΗ ΕΚΑΤΟΝΤΑΕΤΗΡΙΔΙ

Ιωάννινα, 13/26 Αυγούστου 1923

Πρωτοβουλία τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ἰωαννίνων κ. Γερμανοῦ καὶ τοῦ δημάρχου Ἰωαννιτῶν κ. Γ. Σταυρίδου ἐτελέσθη σήμερον πάνδημον ἐθνικὸν μνημόσυνον ἐν τῷ ἐνταῦθα Μητροπολιτικῷ ναῷ, ἐπὶ τῇ ἐκατονταετηρίδι τοῦ θανάτου τοῦ μεγάλου Ἡπειρώτου ἥρωος Μάρκου Μπότσαρη εἰς τὸ ἱερούργουντος τοῦ Μητροπολίτου παρέστησαν ὁ δήμαρχος μετὰ τοῦ Δ. Συμβουλίου, ὁ Γενικὸς Διοικητὴς Ἡπείρου κ. Μίνως Πετυχάκης, ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Κυβερνήσεως, ὁ Διοικητὴς τοῦ Ε' Σώματος Στρατοῦ στρατηγὸς κ. Γ. Λεοναρδόπουλος μετὰ τοῦ ἐπιτελείου του καὶ ἐλοκλήρου τοῦ Σώματος τῶν ἀξιωματικῶν τῆς φρουρᾶς τῶν Ἰωαννίνων, ὁ Νομαρχὼν κ. Β. Σβωλόπουλος, οἱ ἀνώτεροι καὶ κατώτεροι δημόσιοι ὑπάλληλοι, οἱ διευθύνται τῶν ἐνταῦθα ὑποκαταστημάτων τῶν Τραπεζῶν, ὁ Σουλτανικὸς Σύλλογος «Κούγγι» ὁ Σύλλογος τῶν Βερεσισηπειρωτῶν, ἄπαντες τὰ ἐπαγγελματικά καὶ εὐσεβητικά Σωματεία τῆς πόλεως μετὰ τῶν σημαιῶν των, οἱ πρόξενοι τῶν Κρατῶν Ρουμανίας, Ὁλλανδίας, Ἰταλίας καὶ Γαλλίας, ἡ Διεθνὴς Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῇ διαχαράξεως τῶν Ἑλληναλβανικῶν συνόρων ὑπὸ τὸν Ἰταλὸν στρατηγὸν κ. Τελλίνι, ὁ ἐγγονὸς τοῦ ἥρωος Μάρκου Μπότσαρη μετὰ τῆς συζύγου του κ. Σοφίας καὶ τῆς δίδος θυγατρὸς των Πισροέττας, ὁ ἐγγονὸς τοῦ ἥρωος Νώτη Μπότσαρη κ. Τιμολέων Μπότσαρης μετὰ τῆς δεσποινίδος θυγατρὸς του Δεσπούλας καὶ τοῦ υἱοῦ του κ. Μημητρίου Μπότσαρη, ἀντισυνταγματάρχου τοῦ μηχανικοῦ, ἀντιπροσώπου τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως παρὰ τῇ ρηθείσῃ Διεθνεί Ἐπι-

τροπῇ τῆς διαχαράξεως τῶν Ἑλληναλβανικῶν συνόρων, ἡ παρὰ τῇ Ἐπιτροπῇ ταύτῃ Ἀλβανικῇ ἐπιτροπῇ, τὸ ἄνθος τῆς κοινωνίας τῶν Ἰωαννίνων καὶ ἄπειρον πλῆθος λαοῦ πάσης τάξεως. Ἐπιμνημόσυνον λόγον ἐξεφώνησεν ὁ Μητροπολίτης καὶ ἐμπνευσμένον ἐπικὸν ποίημα ὁ Σουλῶτης ποιητὴς κ. Χ. Χρηστοδασίλης, ἀμφότεροι ἐνθουσιωδῶς καὶ μετὰ μεγάλης ψυχικῆς δυνάμεως ἐξάρχοντες τὸ ἔργον τοῦ ἥρωος καὶ τὴν μεγάλην αὐτοῦ ἐπίδρασιν ἐφ' ὅλης τῆς πανελληνίου ἐξεγέρσεως τοῦ 1821.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς τελετῆς ἐγένετο δεξίωσις παρὰ τοῦ Μητροπολίτου ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ μεγάρῳ πάντων τῶν ἐπισήμων, ἡμετέρων τε καὶ ξένων, τῶν Σωματείων καὶ τῶν ἐκλεκτῶν τέρων μελῶν τῆς κοινωνίας τῆς Ἡπειρωτικῆς πρωτεύουσας, ὑπὸ δὲ τὸ κράτος τοῦ ἀκρατήτου ἐνθουσιασμοῦ συνέστη ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ἰωαννίνων κ. Γερμανοῦ μεγάλη ἐπιτροπὴ πρὸς συλλογὴν πανηπειρωτικῶν ἐράνων διὰ τὴν ἐντὸς τῆς περιόδου τοῦ ἐορτασμοῦ τῆς Ἐκατονταετηρίδος τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, ἥτοι, πρὸ τοῦ 1928, ἀνέγερσιν ἐν Ἰωαννίνοις μεγάλου ἥρωος περιλαμβάνοντος ἅπασαν τὴν ἐθνικὴν συμβολὴν τῶν Ἡπειρωτῶν πρὸς κατὰ καὶ μετὰ τὴν μεγάλην ἰσρὰν ἐθνεγερσίαν τοῦ 1821 καὶ τὴν τοποθέτησιν ἀναθηματικῶν στηλῶν καὶ πλακῶν εἰς διάφορα μέρη, ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἡπείρου, ἔνθα ἔρρευσεν ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος τὸ τίμιον Ἡπειρωτικὸν αἷμα.

Β. Χ.

Α Π Ε Ρ Γ Ι Α Ι

Τοῦ τακτικοῦ μας συνεργάτου κ. Γρηγ. Ξενοπούλου.

Ἐξῆλθοντες λιγὰρ δούδνημος Ἐσυλλογίζετο τὴν μελαλίδικη ἐργασία τοῦ τὸν ἐπεριμενε, ἐκείνο τὸ πρῶτ', σὺν γραφεῖο του.

«Νῦν ἀπεργήσω καὶ ἐγὼ τὰ τέλει-ώνουμ» ἔσυλλογίσθη.

Ἀλλὰ μὴ τέτοια ἀπεργία σὺν κεφάλῳ του μόνον θὰ ἔσοποιε. Κι' ἀφοῦ ἐπρογευμάτισε γὰρ ν' ἀρχίσῃ τ' ἀτελείωτα τοιγαρόντα, ἐπέ-ρασε σὺν γραφεῖο του καὶ ἐκάθησε νὰ γράψῃ.

Ὁ μανάδης πρῶτος ἔβγαλε ἀπὸ κάτω μὴ στρογγυλὰ:

— Ροδίτες!

«Ἀχ, ὡς ἀπεργούσαν καὶ οἱ μα-νάδες!» ἔσυλλογίσθη. «Θάχαε περισσότερη ἡσυχία...»

Σὲ λίγο ἀρχισε νὰ κυτᾷ τὸν τενεκὸν τοῦ ὁ διπλανὸς φαναριῆς. Τί κρότος, τί κρότοι! Ἐκκοιμή-σαν ὅλη τὴν γειτονεία.

— Θέ μου, δὲν θ' ἀπεργήσουν ποτὲ καὶ οἱ φαναριῆδες!»

Δὲν ἐπρόβλεψε νὰ τὸ συλλογι-σθῇ, διὰν ἐτρανιάξῃ ὁλοκληρῶς σὺν καρέκλῃ του σὰν ἀπὸ σεισμοῦ. Συγχρόνως ἔνας συνεχὴς κρότος σὰ βροντὴ καὶ νατινιὰ καὶ κρότοι-ματὰ: Ἐπερνοῦσε τὸ II.

«Σὺν διδύβολο! ἐθδύωσε. Ἀκούη δὲν ἀπήγγησαν τὰ τραῦ: Τί εἶ-παν λοιπὸν;»

Ἀλλὰ νὰ, ἕνας φοβερὸς μυκηθ-μὸς καταπνίγει σὲ λίγο ὅλους τοὺς κρότους τοῦ δρόμου. Εἶνε τὸ κλα-

ξὸν ἐνὸς αὐτοκινήτου.

«Θέ μου! ρὲ θ' ἀπεργήσουνε καὶ οἱ σωφὲρ;.. Τί δυστυχία!»

Καπνίζει, σκέπτεται, σφίγγει τὴν πένη, δοκιμάζει νὰ γράψῃ. Καμμιὰ ἰδέα. Τοῦ τῆς διώχνουν οἱ κρότοι καὶ οἱ φωνές. Δὲν ἔξορει οὔτε αὐτὸς γιατί προσέχει τόσο σήμερα σὺν θόρυβο τοῦ δρόμου. Ἰ-σως γιατί εἶχε κοιμηθῇ μετὰ τὴν ἰ-δέα μὴς γενικῆς ἀπεργίας καὶ εἶχε ὄνειρευνθῇ μίαν ἀπόλυτη ἡσυχία, μίαν ἄκρα σιγὴ, μὴ μεγάλην εὐτυχία...

Ἀξαφά βγάζει ἀπ' ἀντίκρου τῆς φωνῆς ἡ κυρὰ Χοϊσάινα. Τάχει πάλι μετὰ τὴν νύκτα τοῦ καὶ πάντα τὰ σιροῦκα καρδέλια. Καὶ ἔξαφνίζει, στρογγυλίζει, μαι-νεται.

«Ἀχ, ὡς ἀπεργούσαν καὶ οἱ πε-θεροὶ!»

Ἀλλὰ σὲ λίγο ἀρχίζουν καὶ οἱ σέλλοι, ἀμυλλάσονται πρὸς τὴν κυ-ρὰ Χοϊσάινα ἡ παιδείας τὸ μέρος τῆς νύκτας. Γάδ! ἀπὸ τὸ δρόμο. Γάδ! ἀπὸ μὴ τὰς πόδας. Γάδ! ἀπὸ ἑνα υπαλκόνι. Ἐνα ποντῖν, μὴ λαγονίτσα, ἕνα λου-λοῦ συνοδεύον τὴν πεθερά. Κι' ἡ στανιλία ἐξακολουθεῖ.

«Μὰ δὲ θ' ἀπεργήσουν ἐπὶ τέ-λους καὶ οἱ σέλλοι!»

— Ντοῦ! ντοῦ!

— Ποιός;

— Ὁ ταχυδρόμος!

— Σιγώτερά και σύ! Τί θές;
Κανένα σουτημένο;

— "Οχι, ένα γραμμα με ανε-
παρκές γραμματίσμο. Θα πληρω-
σετε δυο δραχμές για να το πά-
ρετε.

— "Αί στο διάβολο! Γιατί δεν
απεργείτε πια και σεις οι ταχυ-
δρομικοί; Τί περιμένετε;

"Ετσι όλο το πρωί. "Ολα τὸν
ἐνοχλοῦν και για δια εὔχεται ν' ἀ-
περγοῦσαν... "Επιτέλους τελειώνει
ὅπως ὅπως τὴν ἐργασία του. Καί
σὴς δυο κἀνδεται σὺν τραπεζί.

Θὰ φάη, θὰ πλαγιάσῃ λίγο, θὰ
ντυθῇ και θὰ βγῇ ἔξω...

— Καλὲ, τί ψοῦμι εἶν' αὐτό;
βρωμαίει μυῖχλα!

— "Η ἀπεργία, κύριε!..

— "Νὰ χαθῶν οἱ παληάνθρω-
ποι! Ποῦ βροῖκαν τώρα ν' ἀπεργή-
σουν!.. Φέρε μου ἀπὸ τὰ παξιμά-
δια ποῦ μοῦδωσες τὸ πρωί.

— Τελείωσαν, κύριε. Καί δὲ
βροῖκαμε ἄλλα. Μὲ τὴν ἀπεργία
βλέπετε, ἔπεσε ὁ κόσμος και τ' ἄρ-
παξε.

— Σὺν διάβολο ἡ ἀπεργία!..
"Αναψε τὸ καμινέτο νὰ κάνω αὐ-
τὴν τὴν καρέμα καραμελέ...

— Κόπηκε τὸ γκάζι, κύριε.

— Γιατί;

— Μὰ ἐνεκα ἡ ἀπεργία.

— Πῶς; ἀπήργησε καὶ τὸ γκά-
ζι; Μὰ δὲ γίνεται αὐτό! Εἶπαν
πῶς τὸ ἐξασφάλισαν...

— Δὲν ἔξερω... "Ισως ἔρθη τὸ
βράδυ.

— Καλά. Κατέβα νὰ μοῦ πάσης
μὰ μεσημεριανὴ ἐφημερίδα.

— Δὲν ἐβγήκε, κύριε, καμμιά.

— Τί; καὶ οἱ τυπογράφοι;...

"Α, μ' αὐτὸ δὲν ὑποφέρεται! Εἶ-
νε πολὺ, πάρα πολὺ... Κι ἡ κυρία;

Τί ὥρα εἶπε πῶς θὰ γυρίσῃ ἀπὸ
τὰ Πατήσια, ἡ κυρία;

— "Ἐπρεπε νᾶταν ἐδῶ... μὰ δὲ
θὰ βροῖκε τράμ.

— Τί; Δὲν ἔχουμε πια οὔτε
τράμ;.. Μὰ τὸ πρωὶ πέρασε ἓνα...
Κι ἴσα-ἴσα τὸ τράμ τῶν Πατησίων
εἶπαν πῶς θὰ τὸ διατηρήσουν...

— Μάλιστα. Μὰ τώρα μαθαί-
ρουν οἱ καινούργιοι ποῦ ἔβαλαν.
Ὡς τὸ βράδυ θὰ λειτουργῇ.

— Μὰ εἶν' ἀπελπισία!.. "Ολοι
ὅλοι πια θ' ἀπεργήσουν; Τί θὰ
γίνουμε λοιπὸν;..

Κι εἶσι ὅλο τ' ἀπόγευμα. "Ο, τι
ἤθελε, ὅ, τι ζ(τοῦσε τοῦ ἀπαντοῦ-
σαν «ἀπεργία!» Κι ἐνῶ τὸ πρωὶ
εὐχόταν ν' ἀπεργήσουν ὥς καὶ οἱ
σκύλοι, τώρα δὲν θὰ ἤθελε ν' ἀ-
περγήσῃ οὔτε γάτα...

Τὸ πρωὶ δὲν τὸν ἄφησε νὰ ἐργα-
σθῇ... ἡ ἐργασία. Τ' ἀπόγευμα δὲν
τὸν ἄφινε νὰ ζήσῃ ἡ ἀπεργία. "Η-
ταν ἀνυπόφορο, ἀπελπιστικό! Κι
ἡ δυσθυμία τῶν ἐξακολουθοῦσε...

"Αἷσπρα μὰ κραυγὴ ἀπὸ τὸ
δρόμο!

— "Ο «Γιάννης ὁ Περιδρόμος»
καὶ ἡ ἀπεργία τῶν κορβιτσιῶν!
Πάρτε, κύριοι, τὸ «Γιάννη» νὰ
γελάσετε!

«Αὐτὸ μάλιστα!» συλλογίσθηκε.
Κι ὁ δύσθυμος ἐγέλασε.

ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

D. ZIRUS & Cie

5 Rue de l'Archevêque 5
Alexandrie (Egypte)

Τραπεζιτικαὶ ἐργασίαι

Κλάδοι ἀντιπροσωπειῶν

Εἰσαγωγῆς και Εἰξαγωγῆς

ΤΑ ΠΑΡΑΣΚΗΝΙΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

Ο ΓΑΜΟΣ

(Τοῦ τακτικοῦ μας συνεργάτου κ. Καλογεροπούλου)

Τὸ ἀνάστημά του λιγυρόν, ἡ πε-
ριβολὴ του ιδιότροπος, τὰ αἰσθή-
ματά του φλογερὰ. αἱ σκέψεις του
ἀτίθαστοι, τὰ ποιήματά του μέ-
τρια.

Μὲ πλησιάζει, ἐνῶ ἔπερα τὸ
παγοτό μου, μὲ τὴν συνήθη ἐλευ-
θερία, ἥτις τὸν διακρίνει και ἥτις
φθάνει μέχρι ἀδιακρισίας και ἐ-
κδήσε διπλά μου.

— Σὲ πολὺ καλὴ στιγμή σ' εὐρί-
σκω, μοῦ λέγει.

— "Οχι δὰ και τόσον ἔχω ἓνα
πονόδοτο...

— Ψυχικόν;

— Παθολογικώτατον.

— "Αδιάφορον, ἡ στιγμή ἂν δὲν
εἶνε κατάλληλος διὰ σέ, εἶνε ἐπεί-
γουσα δι' ἐμέ... Λοιπὸν ἀπεφάσι-
σα και θέλω νὰ μοῦ πῆς τὴ γνώ-
μη σου.

— Μὰ, ἀφοῦ ἀπεφάσισες, ἡ
γνώμη μου θὰ εἶνε καὶ περιττή,
ὑποθέτω.

— "Οχι. Ποῦ ξέρεις!.. Ἀπὸ
τὴν συζήτησιν βγαίνει ὁ σπινθὴρ
τῆς ἀληθείας.

— "Ο πονόδοτος ὅμως αὐτὸς
ναι.

— Σὲ παρακαλῶ, ἤλθα διὰ νὰ
μὲ σώσης.

— "Ὡςτε πρόκειται περὶ σοβα-
ροῦ γεγονότος; καμμιά αὐτοκτο-
νία ἴσως...

— "Οχι δὰ, χαμηλότερα.

— Καμμιά ἐρωτικὴ ἀποτυχία;

— Πεῖδ ὑψηλότερα.

— Φίλε μου, μιλεῖς συμβολι-
κῶς και ἐγὼ οὔτε μηχανικῶς, οὔτε
φακίρης εἶμαι. Δὲν εἶμαι ὁ ἀρμό-

διος νὰ σὲ συμβουλευθῶ ἂν και ἀ-
ριστογείτων εἶμαι ἄφοῦ κἀνθῶμαι
κοντὰ σου...

— "Αφῆσε τὰ καλαμπούρια, δὲν
συμβιβάζονται οὔτε μὲ τὴν τρικν-
μίαν ποῦ μὲ δέρνει...

— Οὔτε μὲ τὸν πονόδοτό μου.

— Πόρκειται λοιπὸν νὰ παν-
τρευνθῶ...

— Χὰ, χά! Σύ;

— Ἐγὼ ὁλόκληρος.

— Μὰ δὲν εἶσαι παντρεμμέ-
νος;

— Σὲ καλὸ σου, μὲ ποιά;

— Μὲ πολλές... Δὲν σοῦ φθά-
νουν;

— Ἐπὶ τέλους αὐτὰ τὰ ἀσιεῖά
σου...

— Ἐννέα, ἀθεόφοβε, γυναῖκες
ἔχεις γύρω σου και χοροπηδοῦν
καὶ σὲ χαϊδεύουν και σὲ ἀγκαλιά-
ζουν...

— Για ἕνα τοῦ Θεοῦ, καὶ σὲ
ἀκούσῃ κανεὶς και τὸ πιστέψει.

— Μὰ νομίζεις πῶς ὅλος ὁ κό-
σμος δὲν ξέρει δι' ἐννέα;

— Ἡ γυναῖκές μου... Μὰ τρεῖς
λάτρηκες;

— Καλὲ καὶ Μοῦσαι, μὲ πὰς ὁ-
ποίας ἔχεις σφεαλωπῇ... εἰς τὸν
ποιητικὸν διαγωνισμόν δὲν θυσά-
ται, τοῦ μαθητικοφιλολογικοῦ συλ-
λόγου αἱ «Ελληνομάδες».

— Ἀφῆσε τὰς εἰσωνείας, μοῦ
λέγει σχεδὸν ἐξηγειωμένος, και
πὲς μου τὴ γνώμη σου. Θέλω νὰ
παντρευνθῶ, τὸ ἐσκέφην, τὸ ἐμε-
λέησα και εἶδα δι' ἐννέα ἀνάγκη...

— Δὲν ἀμφιβάλλω δι' ἐννέα
ἐτοιμὴ και ἡ γύφη.

— Ἄ, τί χορίζοι! Ἀφροδίτη καὶ Ἀθηνᾶ καὶ Ἀρτεμις...

— Ἐξακολουθεῖ ἔχει ὁ Ὀλυμπος καὶ ἄλλας θεάς.

— Δάουρα, Βεατρίκη, Μαργαρίτα, Ἐλεονώρα...

— Ἐμπρός, ὑπάρχουν καὶ ἄλλαι ποιητικαὶ ἡρώδεις...

— Τί κεφαλάνι, τί μάτια—ὦ τί μάτια!— τί χεῖλάκια.

— Παρακάτω...

— Τί στήθος!

— Σιαμάησε ἐδῶ, σὲ παρακαλῶ...

— Ἔνα πλάσμα, γεννημένο ἀπὸ κοῖνα, ἀπὸ ἀκτίνας...

— Ἀπὸ αὐραν...

— Ἀπὸ ἀφρόν, ἀπὸ ἄρωμα...

— Ὑποθέτω ὅτι ἡ συνταγὴ τῆς κατσκευῆς τῆς καλλονῆς σου θὰ πάσης εἶνε πλήρης. Ἄς ἔλθωμεν τώρα καὶ εἰς τὴν σάλτσα, μετὰ τὴν ὁποίαν θὰ φαγωθῇ τὸ ψητό.

— Τὴν προίκα θέλεις νὰ πῆς; Τζέντζεζιμο, φίλε μου.

— Μὰ τότε σὲ συγγαίρω διὰ τὸ θάρρος σου. κ' ἐγὼ νόμιζα ὅτι ὑπανδρευόμενος θὰ ἄνοιγες τράπεζαν.

— Σκέπτομαι πῶς θὰ ζήσω.

— Μὲ τὴ γυναικά σου θὰ ζήσης, τί διάβολο!

— Καὶ ἡ γυναικά μου;

— Μὲ σένα.

— Καλὰ ἀλλ' ὁ μπακάλης, ὁ μανάβης, ὁ χασάτης, ὁ φωμᾶς... Καὶ εἶνε τόσοι αὐτοὶ οἱ διαδῶλοι—αὐτε νὰ τοὺς θυμηθῶ δὲν μπορῶ—πολὺν περισσώτερον νὰ τοὺς πληρώσω.

— Ἐπειτα ἂν ἡ γυναικά μου μ' ἀπατήσῃ; Ἄν τὰ παιδιά δὲν δοῦν καλά;

— Νὰ λάβῃς τὰ μέτρα σου ἐγκαίρως...

— Πρὸ πολλοῦ τὰ ἔχω λάβῃ,

μαζὶ μετὰ τὰς ἀπαρατήτους ὁμοιοκαταληξίας... Ἐδῶ λοιπὸν ἀκριβῶς θέλω...

— Τὴν σοφίαν τοῦ Σολομῶντος...

— Ποῦ φθάνει ἡ ἰδική σου.

— Δοιπὸν, φίλε μου, δύο κακῶν προσκειμένων...

— Ἔξρω, ἔξρω· ἀλλὰ ποῦ εἶνε τὸ μὴ χεῖρον...

— Μία ἄλλη παροιμία τὸ λέγει: «Στέργε τὰ παρόντα».

— Μὰ τί, μετὰ θέλεις λοιπὸν διαρκῶς ἐρωτευμένον; Καὶ μπορῶ νὰ ἀνδῶ;

— Τώρα ὅπως εἶσαι, εἶσαι διασπληνῆς.

— Χωρὶς στέμμα...

— Εὐτύχημα γιὰ σένα· τὰ στέμματα τῶν βασιλέων εἶνε ἀπὸ ἀγκάθια.

— Ἐνῶ τὸ ἰδικό μου εἶνε πλεγμένο...

— Μὲ σονέτα... Δοιπὸν, νὰ παντρευθῇς...

— Ὡστε ἀναιρεῖς ὅ,τι εἶπες;

— Μὰ ἄφησέ με νὰ τελειώσω, διότι μ' ἐτελείωσεν ὁ ποινόδοτος καὶ πρέπει νὰ φύγω.

— Ἀκούω.

— Νὰ παντρευθῇς.

— Ἀπὸ λέω κ' ἐγὼ...

— ...μετὰ τριάκοντα πέντε χρόνια. Τότε δὲν θὰ γράφῃς ποιήματα, θὰ ἔχῃς ρευματισμούς, σχεδὸν βέβαιον ὅτι δὲν θὰ κάνῃς παιδιά· ἀλλὰ τώρα στὸ ἄνθος τῆς νεότητός σου, πανδρεῖα θὰ εἰπῇ...

— Κόλασις.

— Καταστροφή...

— Πλήξις.

— Ἡλιθιότης...

Καὶ εὐρέθημεν—πρῶτην φορὰν συνέβη αὐτὸ—καὶ οἱ δύο τελείως σύμφωνοι.

Δ. Ι. ΚΑΔΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΕΛΙΔΕΣ ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΦΙΛΑΘΛΟΥΣ

Ο ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ ΜΑΣ

(Τοῦ τακτικοῦ μας συνεργάτου κ. Δημ. Δάλλα).

Θεωροῦμεν ἀπολύτως δικαιολογημένον ὅτι τὰς ἀθλητικὰς σελίδας τοῦ παρόντος τεύχους θὰ ἀπασχολήσουν κυριώτερον τ' ἀποτελέσματα τῶν ὥραιων ἀγώνων μεταξὺ σιρατοῦ καὶ σιόλου, οὓς ὁργανώνει καὶ μετὰ τέλους τελειότητος ἐτέλεσεν ἡ ὑπερφίλαθλος διεύθυνσις τοῦ Προγυμναστηρίου Πόρου τὸ παρελθὸν Σάββατον καὶ τὴν Κυριακὴν 18 καὶ 19 Αὐγούστου.

Ὁ ἀρχηγὸς ναυτικῆς ἐκπαίδευσεως τοῦ Προγυμναστηρίου Πόρου ὑποναύαρχος κ. Α. Κριεζῆς, ὁ διεθυντὴς τοῦ Προγυμναστηρίου ἀντιπλοίαρχος κ. Δ. Δούντρας πρέπει νὰ εἶνε ὑπερήφανοι διὰ τὴν ὥραιαν πρωτοβουλίαν ἣν συνέλαβον καὶ εἰς τὴν ἐπέτελσαν τῆς ὁποίας κατέγειναν μετ' ἐνδοσυμμοχῶν καὶ ἀποφασιστικότητος κατανικήσαντες πᾶσαν δυσκολίαν μέχρι τῆς θριαμβευτικῆς ἐπιτυχίας ἥτις ἐστειρεν εἰς ὅλην τὴν γραμμὴν τὰς ὑπερανδρῶνους προσπάθειάς των.

Ἐνα θεομὸ εἶχε καὶ ἕνα ἐπιφάνημα θαυμασμοῦ πρὸς τὸν ἀκατάβλητον διεθυντὴν τοῦ Προγυμναστηρίου Πόρου κ. Δούντραν ἐκ μέρους ὅλων τοῦ ἀθλητικοῦ κόσμου ὅστις παρακολούθησε τὸ ἔργον του καὶ δίκαιος ἔπαινος πρὸς τοὺς πολυμήκτους συνεργάτας του καὶ συνιδέλφους του ἀξιοματιζομένους τοῦ ναυτικοῦ τοῦ Προγυμναστηρίου κ. κ. Μανουσάκη ἀντιπλοίαρχον, Στ. Κασιόλην πλωτάρχην, Ἀνδρ. Μι-

αυλὴν καὶ Γ. Παγκάρον ὑποπλοῦ ἀρχους καὶ εἰς τὸν ἀνθυπλοῦ κ. Γ. Καλαφάτην.

Εὐτυχήσαντες νὰ παραυρεθῶμεν καὶ νὰ παρακολουθήσωμεν μετὰ ζωηρὸν ἐνδιαφέρον ὅλην τὴν ἐξέλιξιν τῆς διημέρου διασκεύης τῶν ἀγώνων τούτων δὲν ἠξέυρομεν τί πρῶτον καὶ τί τελευταῖον νὰ ἐξάσκημεν ἐκ τῆς ἀληθομονήτου ταύτης ἀθλητικῆς συγκυριότητος. Τὴν κρατήσαντες ἀπαράμιλλον τάξιν τὴν ἀκριβείαν περὶ τὴν ἐπέτελσαν ἐκάστον ἀγωνίσματος, τὸ τελειὸν τοῦ Σταδίου τῶν ἐν αὐτῷ ἐγκαταστάσεων καὶ τῶν γυμναστικῶν ὁργανῶν μέχρι καὶ τῶν ἐλαχίστων λεπτομερειῶν ἢ τὴν εὐγένειαν τοῦ χαρακτῆρος καὶ τὰς περικοπτοῦσας ἐπεδαψίλευσε πρὸς πάντας τοὺς προσκεκλημένους τὸν ὁ διευθυντὴς τοῦ Προγυμναστηρίου κ. Δούντρας, ὅστις ἀπετέλει τὴν ἡγετὴν καὶ κινήτριον δύναμιν τῆς εὐκόσμου διεξαγωγῆς τῆς ἐορτικῆς πανηγύρος ταύτης καὶ τὰ πάντα ἐπιβλέπων.

Ὅ,τι δὲ ἰδιαίτερον προῖξεν ἐν τῇ πόσει ὑπὲρ τοῦ κ. Δούντρας τὴν στοργικὴν ἐνδιαφέρον, μετὰ τὸ ὅποιον παρακολούθει ἀδιακρίτως ὅλους τοὺς ἀγωνιζομένους ἀθλητὰς θεωρῶν αὐτοὺς ὡς ἰδικὰ του τέκνα καὶ ἐνθαρρύνων αὐτοὺς πατρικῶς.

—Η ΕΝΑΡΞΙΣ ΤΩΝ ΑΓΩΝΩΝ

“Ολη ἡ ἐκλεκτὴ κοινωρία τοῦ Πόρου καὶ αἱ παρεπιδημοῦσαι λόγῳ τοῦ θέρους εἰς τὴν ὥραίαν νῆσον ἀθηναϊκὰ οἰκογένηται συνεκεντρώθησαν ὑπὸ τὴν ἀπέραντον καὶ καλλιτεχνικῶς ἐστολισμένην ἰδιαιτέραν σκηνὴν διὰ τοὺς ἐπισήμους ὁπόθεν παρηκολούθησαν τὰ τελούμενα ἐν τῷ στίβῳ ἀγωνίσματα, ἐνῶ ὁ πέρυς αὐτοῦ χῶρος ἦτο κατειλημμένος πυκνότατα ἀπὸ τοὺς ναύτας τοῦ προγυμναστηρίου καὶ ἄλλους πολίτας τοῦ Πόρου.

Ἐκ τῶν ἀγωνισμάτων τῆς πρώτης ἡμέρας ὁ κόσμος παρακολουθεῖ με ἰδιαιτέρον ἐνδιαφέρον τοὺς διαφόρους δρόμους καὶ περισσότερον τὸν ἀγῶνα τοῦ ποδοσφαίρου, δι’ οὗ ἐκρηγύθη καὶ ἡ λήξις τῶν ἀγῶνων τῆς πρώτης ἡμέρας. Ἡ σπορτικὴ ὁμάς ἀναμνηστικῶς ἀνωτέρα εἰς σύνθεσιν τῆς ναυτικῆς τοιαύτης προσεβλέπετο, ὅτι θὰ ἐξήρχετο νικητήρια με ἀφρονίαν τεράτων, παρὰ τὰς προσβλέψεις ὅμως ταύτας ἡ τοῦ ναυτικοῦ ὁμάς ἐκράτησε μία νύπεροχον ἀντίστασιν καὶ ἐξηνάγκασε τὴν ἀντίπαλον νὰ καταβάλῃ μεγάλης προσπάθειας ἕως οὗ ἐξασφαλίσῃ τὴν νίκην. Πάντως ὁ ποδοσφαιρικὸς ἀγὼν ἦτο ζωηρὸς ἐκατέρωθεν καὶ ἐκράτησε ἐνδιαφέρον τοῦ κόσμου μέχρι τέλους. Διαιτητὴς ὁ κ. Δεμερτζής.

Ἡ Κυριακὴ δευτέρα ἡμέρα τῶν ἀγῶνων, εὐρῆκεν εἰς τὴν θάλασσαν τὴν 7ην πρωτὴν ὥραν εἰσίμους τὰς 2 ὁμάδας διὰ τὸν ἀγῶνα τοῦ Ὀστέρο Μπῶλ. Ὑπὸ τὴν ἀκριβοδικαίαν κρίσιν τοῦ διαιτητοῦ τοῦ ἀγῶνος κ. Χριστοποριουμτζάκη αἱ δύο ὁμάδες ἀγωνίζονται πεισματωδῶς ἀλλὰ καὶ με χαρακτηριστι-

κὴν εὐγένειαν.

Συναδελφωμένος καὶ ἐν τῇ ιδέᾳ τοῦ ἀθλητισμοῦ ὁ σπορτὸς μετὰ τοῦ ναυτικοῦ συναγωνίζεται διὰ μίαν ἐκπολιτιστικὴν ιδέαν τῆς ἀποκτιθεσῶς τῆς πολυποθήτου δάφνης τῆς νίκης τοῦ εἰρηρικοῦ ἀγῶνος καὶ τέλος ἰσοπαλοὶ ἐν τῇ δυνάμει ἐξέρχονται αὐτοῦ ἀμφοτέρω αἱ ὁμάδες διατηρήσασα ἐκάστη παρθένον τὸ τίμα τῆς.

Ἐπακολουθοῦν τὰ εἰς τὸ πρόγραμμα τῆς πρώτης τῆς Κυριακῆς ἀναφερόμενα ἀγωνίσματα ἐν τῷ Σταδίῳ, ἐνῶ εἰς τὰ ὑψώματα αὐτοῦ ἐμποδρὸν ἰ. πυρὼν ἀτελείετος μᾶς δίδει τὴν εἰκόνα μάχης διεξαγομένης ἐκεῖ ποῦ εἰς τὸ ὕψωμα.

Εἶνε οἱ σκοπευταὶ οἱ ἀγωνιζόμενοι καθ’ ὁμάδας τῶρα προηγηδόν, ἔπειτα εἰς ὁρθίαν στάσιν καὶ κατ’ ἄτομον. Οἱ σῆχοι μετὰ τὴν λήξιν ἐκάστου ἀγωνίσματος μεταφέρονται καὶ ὑπολογίζονται αἱ ἐπιτυχαὶ ἐκάστου τῶν σκοπευτῶν με ζωηρὸν ἐνδιαφέρον ἀπὸ τοὺς παρακολουθοῦντας τὸν ἀγῶνα βολῆς ναύτας. Ἡ σκοποβολὴ πολὺν δικαίως προκαλεῖ τὸ ἰδιαιτέρον ἐνδιαφέρον τοῦ κ. Λούντρα, διότι ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτοῦ θὰ καταφανῇ ἡ ἐπιτελουμένη ἐκ τῶ προγυμναστηρίῳ ἐργασία ἐπὶ τῶν προπαιδευμένων καὶ δυνάμεθα με χαρὰν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἡ ἐργασία αὐτὴ ἀπεδείχθη θετική.

—ΑΙ ΑΦΙΞΕΙΣ ΤΩΝ ΕΠΙΣΗΜΩΝ

Οἱ ἀγῶνες συνεχίζονται τὸ ἀπὸ γεγενη. Τὴν 4ην μ.μ. ἀκριβῶς τὸ τορπιλλοδόλον «Νίκη» ἀποβιβάζει τοὺς ἐξ Ἀθηνῶν ἀφικθέντας γὰρ τῶν ἀγῶνων ἐπισήμους. Ἡ

—Η ΑΠΟΝΟΜΗ ΤΩΝ ΒΡΑΒΕΙΩΝ

Ἦδη ὁ ὑποναύαρχος κ. Κριεζῆς καταλαμβάνει τὴν θέσιν τοῦ πρὸ τῆς τραπέζης, ἐφ’ ἧς τὰ μετάλλια καὶ τὰ διπλώματα ἀναμένουν τοὺς νικητὰς τῶν ἀγῶνων νὰ τὰ παραλάβουν.

Ἡ σπορτικὴ ὁμάς προσέρχεται πρώτη, ταύτην δὲ ἀκολουθεῖ ἡ τοῦ ναυτικοῦ.

Ἐκφωνοῦνται τὰ ὀνόματα τῶν νικητῶν τῶν κατ’ ἄτομον ἀγωνισμάτων καὶ ἕκαστος τούτων προσέρχεται καὶ παραλαμβάνει τὰ ἐπαθλὰ τῆς νίκης τοῦ ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ ναύαρχου μετὰ τῶν συγχαρητηρίων αὐτοῦ καὶ τῶν λοιπῶν ἐπισήμων, ἐνῶ οἱ συνάδελφοι τῶν καὶ ὅλος ὁ ἄλλος κόσμος χειροκροτεῖ ἕνα ἕκαστον θερμῶς.

Εἰς τὰ ὁμαδικὰ ἀγωνίσματα προσέρχονται οἱ ἀρχηγοὶ καὶ παραλαμβάνουν τὰ βραβεῖα τῶν μελῶν τῆς ὁμάδος.

Εἰς τὴν ποδοσφαίρσιν ὁ ὑπολοχαγὸς Γεωργιανίδης σπορτοῦ καὶ ἀντιπρίτσος Καλαφάτης ναυτικοῦ.

Εἰς τὴν Διεκτυτίνδαν ὁ λοχαγὸς Θεοδοσοπούλος τοῦ σπορτοῦ καὶ Καλαφάτης τοῦ ναυτικοῦ.

Εἰς τὸ Ὀστέρο Μπῶλ ὁ ἀνθυπολοχαγὸς Καλοῦνης τοῦ σπορτοῦ καὶ Πεσματιόγλου τοῦ ναυτικοῦ.

Τὰ μετάλλια ἐκείτως καλλιτεχνικὰ παρηκολούθησαν εἰς Ἑλβετίαν, ἐστολίσαν δὲ ἄνω τῶν 8000 δραχ.

Ἐπίσης καὶ τὰ διπλώματα καλλιτεχνικώτατα με μίαν ὥραίαν εἰκόνα τῆς νίκης τοῦ Γκρόζη ἐξετυπώθησαν εἰς τὰ καταστήματα Ζέο.

— ΕΝΑΡΞΙΣ ΝΕΩΝ ΑΓΩΝΩΝ

Μετά τὴν λήξιν τῶν ἀθλητικῶν ἀγώνων ἦλθεν ἡ σειρά ὃν ἀγωνισθῶσι καὶ οἱ ἐπισήμως προσκεκλημένοι πρὸ τῶν μεγάλων τραπεζῶν τοῦ πλουσιωτάτου κυληκίου, τὸ ὁποῖον ἐπὶ τούτῳ προπαρεσκεύασε τὸ κατάστημα Νιορέ. Ὁ ἀγὼν ὑπῆρξε καρτερός καὶ εἰς ἄκρον ἀποφασιστικός, εἶχε δὲ τοῦτο τὸ ἐξαιρετικὸς εὐχάριστον διὰ μετέωρον τοῦτον γενναίως καὶ αἰ κυρία. Οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ Προγυμναστηρίου κατέβαλον πᾶσαν δυνατὴν προσπάθειαν καὶ ἐπλειοδύνησαν εἰς τὰς περιποιήσεις τῶν φιλοξενουμένων των. Δυνάμεθα γὰρ εἰπωμεν ὅτι καὶ τοῦ πλουτοῦ τὸ γάλα εὐρίσκειτο ἐκεῖ εἰς τὴν διάθεσιν τῆς ὁρέξεως τῶν ξενοφειμένων, ὁρέξεως ἣν ἐληύθησεν ἡ μαγευτικὴ φύσις τοῦ Πόρου, τὸ χωνευτικὸν νερὸν καὶ τὸ ἰωδὶον τῆς θαλάσσης, τὸ ὁποῖον ἐπὶ ὥρας ἀνεπνεύσαμεν.

Όταν δὲ οἱ ἐπίσημοι ἐπέβησαν τῆς αἰμακάτου βίβης διαπεραιωθῶσιν ἐπὶ τῆς «Νίκης» ὅλοι οἱ ἀπομείναντες καὶ ἐμμεῖναντες εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ λουκούλου κυληκίου, ὑψωσαν τὰ ποτήρια τοῦ χαμπανίτου ζητωκραυγάζοντες ὑπὲρ τοῦ ἀρχηγοῦ Πλαστήρα καὶ τῆς Ἐπαναστάσεως, ἐνῶ οἱ ναῦται καὶ οἱ ναυαῖπαιδες ἰδίᾳ παρατεταγμένοι καθ' ὅλον τὸ μήκος τῆς πρὸ τῆς Σχολῆς προκυμαίας ἐν ἐξάλλῳ ἐνθουσιασμῷ προέπεμψαν ἀποθεώσαντες τὸν ἀρχηγὸν καὶ τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς ἐπαναστατικῆς Κυβερνήσεως.

Ἡ «Νίκη» μετὰ ὀλιγόωρον μαγευτικῶν πλοῦν μᾶς ἀπεβίβασε πρὸ τῆς ἐξέδρας τοῦ Ν. Φαλήρου καὶ ἐκεῖθεν ἐς τὴν πεζοδὴν τῆς πολυθρόνου πρωτευούσης μετὰ τὰς ἀπεργίας τῆς, τὰς τοπικότητας καὶ

τὰς μικροσκέψεις, αἵτινες δὲν εἶνε ἱκαναὶ ν' ἀποσβήσωσι τὴν ἀνάμνησιν μιᾶς ὥρας καὶ ἐκπαινετικῆς προσπαθείας διὰ τὴν δημιουργίαν μιᾶς νέας γενεᾶς μετ' ἐννεότερα καὶ δυηλότερα ἰδεώδη.

— ΤΕΧΝΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Δρόμοι. 100 μ. α' Πανουργιάς Α., β' Κολλάρος Ν., γ' Στεργίου Α. Ἄπαντες στρατιῶται. Χρόνος 12'' 3/5.

110 μετ' ἐμποδίων. Στεργίου Α. στρατ. β' Κανάριος ναυτικοῦ, γ' Κολλάρος Ν. στρατ. Χρ. 21''.

400 μ. Συνοδινός, β' Μαράδης γ' Πυλός ἄπαντες τοῦ ναυτικοῦ. Χρ. 58'' 2/5.

ΣΗΜ. Ὁ κ. Περίδης τῆς στρατ. ομάδος μετέσχε καὶ ἐπρωτεύεν ἐκτὸς συναγωνισμοῦ ὡς ὑπαξιωματικός.

Δρόμος 800 μ. Συνοδινός, 6' Πάλλης, γ' Αἰσίνης, ἄπαντες τῆς ομάδος τοῦ ναυτικοῦ. Χρ. 2' 18''.

Δρόμος 1500 μ. α' Π. Πάλλης 6' Συνοδινός, γ' Κουφοπαντελῆς ἄπαντες τῆς ναυτικῆς ομάδος. Χρ. 5' 1'' 2/5.

8000 μ. Μαράδης ἐκτὸς τοῦ Στίβου ἐπὶ δημοσίας ἀνωμάλου ὁδοῦ α' Πάλλης Π., β' Μπάκας, γ' Πατῆρος, ἄπαντες τῆς ναυτικῆς ομάδος. Χρ. 28' 32'' 3/5.

192 μ. μετ' ἐπὶ φέρου ὀπίσθιον Βογιατζίδης, Φραγκόπουλος, Καρακατσάνης, ἄπαντες τῆς ναυτ. ομάδος. Χρ. 40'' 1/5.

Δρόμος συναγεροῦ Γιαννάκης Γ., Βαθέρης Γ., Ζαχαρίας Κ. ἄπαντες τῆς ναυτ. ομάδος.

Ἄλματα.

Εἰς μήκος μετὰ φορᾶς Α. Πανουργιάς 5.53, Κολλάρος 5.47, Κί-

τος Ν. 5.11, ἄπαντες τῆς στρατ. ομάδος.

Εἰς ὕψος Κίτος Ν. 1.60, Πανουργιάς 1.55, Στεργίου 1.43 τῆς στρατ. ομάδος, Φρυλλίγγος Φ. 1.43 ναυτίλαις.

Ἐπὶ κοντῷ Στεργίου 2.75 στρατ. Μητρόπουλος ναυτῆς 2.69, Συνοδινός Ι. ναυτῆς 2.37.

Τριπλοῦν. Στεργίου Ἀθ. 11.60, Κίτος Ν. 11.16 στρατ. Διμπερέρης Ν. ναυτῆς 11.11.

Δισκοβολία Ἑλλ. Κακούρης Ν. 31.10, Ἱερεμιάδης Μ. 26.38 στρατιῶται καὶ Βαρελάς Α. ναυτῆς 25.16.

Αὐτοβολία Κακούρης 14.73 στρατ. Συνοδινός Ι. 14.19, Κανάριος Γ. 13.17 ναῦται.

Ἀκόντιον Ἑλλ. Κακούρης Ν. 42.91, Καραχὼν Κ. 32.40 καὶ Καματσόγλου Ι. 32.27 ἀμφότεροι ναυτοπαῖδες.

Σακκοδρομία. Σακαλίδης, Κακούρης καὶ Μπαχαράκης ἄπαντες ναυτοπαῖδες.

— ΑΓΩΝΙΣΜΑΤΑ ΟΜΑΔΩΝ

Διεκυστίνδα α' ομάς ποδοσφαίρου Σώματος Στρατοῦ (Θεοδοσόπουλος, ἀρχηγός, Βλαχάκης, Καρανδῆς, Περίδης, Βασιλόπουλος, Καρανδῆς, Κακούρης, Ἱερεμιάδης).

β' ομάς ναυτικῆς (Καλαφάτης, Διμερτζής, Βαρελάς, Βασιλάκης, Λανδρέας, Θεοδοσάκης, Φοδῆς, Συνοδινός).

Ποδοσφαίρισις. Ὁμάς στρατοῦ τέσσερα 2, ομάς ναυτικῆς τέσσερα 1. Σκυταλοδρομία 400 μ. α' ομάς στρατοῦ (Πανουργιάς, Κολλάρος, Στεργίου, Περίδης).

β' ομάς ναυτικῆς (Βογιατζίδης, Φραγκόπουλος, Μητρόπουλος, Ἀν-

τωνόπουλος).

Χρόνος 50'' 2/5.

— ΝΑΥΤΙΚΑ ΑΓΩΝΙΣΜΑΤΑ

Οὐδότερ Μπὼλ. Αἱ ομάδες στρατοῦ καὶ ναυτικοῦ ἀνεκρηγύθησαν πρῶται ἰσοπαλοὶ ἄνεν οὐδενὸς τέλους ἐκατέρωθεν.

Λεμβοδρομία 1600 μ. 14κόπων λέμβων Π. ναυτικοῦ α' λέμβος ἀρμενίων ναυστάδμων 10' 9'', β' λέμβος ναυτοπαίδων 10' 32'', γ' λέμβος πυροβολικοῦ 10' 40''.

Λεμβοδρομία ἐξακόπων φαλαινίδων καὶ κελήτων α' λέμβος Σχολῆς ἀρμενίων 7' 46'' 2/5.

Ἰστιοπλοῖα φαλαινίδων καὶ κελήτων α' λέμβος «Κυλκίς», β' Σχολῆς ναυτοπαίδων.

— ΑΓΩΝΙΣΜΑΤΑ ΣΚΟΠΟΒΟΛΙΑΣ

Βολὴ πορηγδὸν ομάδων α' ομάς Κεντ. Προγυμναστηρίου (Μετρίδης, Μαυρομάτης, Αἰσίνης, Μαυροῦς, Στεργίου, Παπαδόπουλος). Συνοδινός ἐπιτυχίας 94', 6' ομάς Σχολῆς πυροβολικοῦ (Καρανδῆς, Τηνιακός, Λεφάκης, Σκελετός, Περίδης, Σωφός, ὀλίγων ἐπιτυχίων 633).

Ταχεία βολὴ ομάδων α' ομάς Κεντ. Προγυμναστηρίου μετ' ὀπίσθιον ἐπιτυχίων 3405.

β' ομάς Σχολῆς πυροβολ. ἐπιτυχία 781.

Βολὴ ὀρθία ἀπὸ 300 μ. α' ομάς Κεντ. Προγυμναστηρίου ἐπιτυχία 521, β' ομάς Σχολῆς πυροβολικοῦ 330.

Βολὴ ὀρθία 300 μ. κατ' αἰσθησιν α' Περιστέρης Ε. κελευστής ναυτῶν, 6' Βυλικάκης Β. κελευστής

ναυτῶν γ' Παναγιώτου Κ. Ιατρὸς
στοματοῦ.

—ΤΟ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ ΤΩΝ ΑΝΩ

Ἡ στρατιωτικὴ ὁμάς ἢ ἀποστα-
λείσα εἰς Πόρον ὅπως ἀντιμετωπί-
σῃ τὴν συνάδελφόν της τοῦ ναυτι-
κοῦ ἀπειτελέσθη ἀπὸ τὸ ἀνθος τῶν
Ἑλλήνων πρωταθλητῶν τῶν Γυ-
μναστηρίων μας τῶν ὑπηρετούντων
σήμερον ὑπὸ τὰς σημαίας καὶ δια-
κρινομένων πάντοτε εἰς τοὺς ἀγῶ-
νας τοῦ Σταδίου. Συνεπῶς εἶχεν
ἐπὶ πλέον ὑπὲρ αὐτῆς τὴν ἀθλη-
τικὴν πέραν καὶ τὴν γνώσιν τῆς
τέχνης τοῦ στίβου.

Ἡ ναυτικὴ ἀθλητικὴ ὁμάς προῶ-
τον μετεῖχεν εἰς ἀγῶνας καὶ ἡ ἀ-
ποστολὴ της οὕτω ἦτο δύσκολος
καθότι εἶχε γ' ἀντιμετώπιση δεδο-
κιμασμένους καὶ γνωρίμους τοῦ Στί-
βου συναδέλφους της. Σταθμίζον-
τες τὰς περιστάσεις ταύτας δυνά-
μεθα νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἡ ναυ-
τικὴ ὁμάς εἰς τὰ καθαρῶς ἀγωνί-
σματα τοῦ Στίβου ἠγωνίσθη μετ'
ἐπιτυχίας μεγίστης καὶ ἀνέδειξε
νέους ἀθλητὰς, οἵτινες ἀφεύκτως
θὰ ἀναδειχθοῦν ταχέως. Ἡ τοιαύ-
τη ἐπιτυχία τῆς ναυτικῆς ομάδος
ἀπέδειξεν ἀκόμη ὅτι εἰς τὸ προγυ-
μναστήριον Πόρου ὁ ἀθλητισμὸς

καλλιεργεῖται μὲ κάποιον οὐσίημα
καὶ μὲ μίαν θέλησιν ἰσχυράν, τὴν
πνοὴν τῆς ὁποίας δίδει ὁ Διοικητὴς
τοῦ Προγυμναστηρίου κ. Λούντρας
καὶ οἱ λοιποὶ ἐνθουσιώδεις συνερ-
γάται του ἀξιωματικοί.

Εἰς τὸ σύνολον τῶν ἀγωνισμά-
των τοῦ Στίβου ἡ στρατιωτικὴ ὁ-
μάς ἐπέτυχε 12 πρώτας νίκας, 5
δευτέρας καὶ 4 τρίτας, ἐν ὧν
33 βραβεῖα.

Ἐπὶ πλέον ἡ ναυτικὴ ὁμάς εἰς
τ' ἀγωνίματα λευκοδρομίας, σκο-
ποβολῆς καὶ Μπὼλ ἔχει εἰς τὸ ἐνεργη-
τικόν της 6 πρώτας, 5 δευτέρας
καὶ 5 τρίτας νίκας, ἀπέναντι μίας
πρώτης τῆς στρατιωτικῆς εἰς τὸ πο-
δόσφαιρον.

Εἰς τὸ ὅλικόν τῶν ἀγωνισμάτων
τοῦ προγράμματος ἡ ναυτικὴ ὁμάς
ἔχει 13 α', 20 β', 16 γ', ἴτοι 49
βραβεῖα, ἡ στρατιωτικὴ ἔχει 13 α'
5 β', 4 γ', ἴτοι 22 βραβεῖα.

Πρότερον νὰ σημειωθῇ ὅτι ἡ
στρατιωτικὴ ὁμάς ἐκτὸς τοῦ Οὐό-
τερ Μπὼλ δὲν μετέσχεν εἰς τὰ ναυ-
τικά ἀγωνίσματα καὶ τὴν σκοποβο-
λίαν, διὰ τὴν ἀποχὴν της δὲ ἀπὸ
τὸ τελευταῖον τοῦτο ὡς μᾶς ἐπιτρα-
πῇ νὰ σημειώσωμεν ὅτι ἦτο ἐντε-
λὸς ἀδικαιολόγητος.

Δ. ΔΑΛΛΑΣ

NEA NEA
ΨΛΘΑΚΙΑ
ΚΟΜΥΑ ΣΤΕΡΕΑ

ΑΦΙΧΘΗΣΑΝ

ΣΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ ΚΑΙ ΓΕΩΡΓΑΝΤΖΟΓΛΟΥ

53 Σταδίου 53

ΚΟΣΜΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ ΚΑΘ' ΟΛΗΝ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

ΕΙΔΥΛΛΙΑ

Τὸ καλοκαίρι φαίνεται ὅτι εὐ-
ροεῖ τὰ εἰδύλλια, ἂν κρίνῃ κανεὶς
ἀπὸ τὴν ἐφρεϊνὴν στατιστικὴν ἐ-
σημειώθησαν πληθῶρα κρουσμά-
των. Ἀλλὰ μπορεῖ νὰ πῇ κανεὶς
μᾶλλον ἐπιβλαβὼν, διότι σπάνια
καταλήγουν σὲ γάμο. Ἀλήθεια κον-
τεύομε νὰ ξεσυνειθίσωμε δ' αὐτὴν
τὴν ἱεροτελεσίαν. Κάθε τόσον ἀ-
κοῦτε ὁ ἰαδὲ εἶνε ἐρωτευμένος μὲ
τὴν δεῖνα καὶ ὁ ἄλλος μὲ τὴν
δῆτα καὶ αὐτὸ εἶνε ὅλον.

Φέτος λοιπὸν ἡ ἐσοδεία τῶν κοι-
νωνικῶν σκανδάλων ἀπὸ ἐξοχὰς
καὶ νηοῖα εἶνε πλουσιοπάροχος ἄλ-
λὰ σὲ χωρισμοὺς καὶ διαζύγια καὶ

ὄχι σὲ γάμους καὶ ἀρραβῶνες. Ὡς
τώρα ἔχουν σημειωθῇ τρία διαζύ-
για εἰς τὴν ἀνωτέραν ἀθηναϊκὴν
κοινωνίαν. Χωρίζουν ἡ πανδρεμμέ-
νες γιὰ νὰ ξαναπανδρευθοῦν μὲ
ἄλλους. Ἐνῶ τὰ κορίτσια δυσκολεύ-
ονται νὰ πανδρευθοῦν ἔστω καὶ μὲ
φορὰ καὶ ἡ ἀπελπισία των εἶνε
φοβερά.

— Δὲν ὑποφέρονται πλέον αὐτὲς
ἡ πανδρεμμένες, ὥστε νὰ ξαναπαν-
δρευθοῦν ἄλλες, ἐμεῖς ποτὲ δὲν θὰ
πάρωμε σειρά.

Ἐλεγε κλανημορίζουσα μία νε-
αρά δεσποινίς. Καὶ μήπως ἔχουν
ἄδικον;

ΚΑΠΟΙΑ

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΖΩΗ

ΑΘΗΝΑΙ

Ἐνας ἀρραβῶν ὁραίας Ἀθη-
ναίας ἡ ὁποία τελευταίως παρέμε-
ται στὸ Βερολίνον εἶνε τὸ Τάμ-
διπλωματικὸν ὑπάλληλον δ' ἀναγ-
γελθοῦν ὅσον οὕτω.

— Τὰ δύο τελευταῖα φῶς τοῦ
ποῦ ἔλαβαν μερικαὶ Ἀθηναῖαι μὲν
ταὶν ἀπὸ φίλες των ποῦ εὐρίσκει-
ται στὸ Βερολίνον. Εἶνε τὸ Τάμ-
μερλαν καὶ τὸ Σέικ. Δύο θανά-
σια σὲ ρυθμὸν καὶ γλυκύτητα φῶς
τοῦ Βιενναῖα. Ἐνῶ ἐδωκόμη κατα-
γίνονται μὲ τὴν ἀναξιοπαθῆ Ἀπα-
γιαντέραν.

Καθημερινῶς ἀναχωρεῖ κό-
σμος διὰ Εὐρώπην, τελευταίως ἀ-
νεχώρησαν ἡ κ. καὶ ὁ κ. Α. Στα-
θάου, ἡ κ. καὶ δις Μανούση ἡ
Δις Βίβικα Α. Βλάχου, ἡ κ. καὶ
δις Μανού, ἡ κ. καὶ δις Παταζο-
πούλου καὶ.

— Στὰ Κηφισιώτικα ξενοδο-
χεῖα καὶ αὐτὰς μεγαλειότατη ἐξή-
σις δοματίων ἐπὶ τῇ ἐδικαίᾳ τῆς
ἡραίας πανηγύρεως ποῦ γίνεται
ἐκεῖ στὸ ρομαντικὸ ἐκκλησάκι τῆς
Παναγίας.

Συναγωνίζονται δύο σκαίτιν
οἶκον εἰς τὴν Κηφισιά, τὸ ἄλλο
αὐτὸ διὰ Εὐρώπην. Τελευταίως ἀ-

στο Φάληρον, ἀλλὰ τὸ πρῶτον ἔχει τὸ ρεκόρ.

—Οἱ μεγάλοι ὅμως ἐγκατέλειψαν πλέον αὐτὸ τὸ σπορ καὶ ἀφησαν ἐλεύθερον τὸ πεδίον στὸν μικρόκοσμον.

—*Ἀρχισαν* νὰ ἐμφανίζονται τὰ πρῶτα φθινοπωρινὰ καπέλλα καὶ φορέματα. Τὸ βράδυ στὰ ξενοδοχεῖα αἱ θέατρα αἱ πλέον οἱ κυρίες καὶ δεσποινίδες κατήγγησαν τὴν καλοκαιρινὴν περιβολὴν μπαλίντες, ὀργκαντὶ, ἀντουκιὰ, λενζερὶ ἀπεκλείσθησαν καὶ φοροῦν βαθύχρωμες τουαλέτες ταφτὰ καὶ μαροκαὶν καὶ ἀπὸ βελούδο—κατὰ τὴν τελευταίαν μόδαν—καὶ κασμηρὶ Ἰνδιῶν κεντημένο μὲ τριαντάφυλλα σὲ πολὺ χιτυπητὰ χρώματα.

—Τὸ τελευταῖον αὐτὸ εἶδος καὶ τὸ ἐφόρεσαν δύο τρεῖς ὑπέροχες Ἀθηναῖες καὶ εἶνε πράγματι ἀριστουργηματικές.

—Μία ὥραία Ρωσὶς ποῦ εἶνε στὰς Ἀθήνας, εἶνε τὸ ἀντικείμενον τοῦ γενικοῦ θαυμασμοῦ στὰ ἀριστοκρατικά γίγνη. Εἶνε μᾶλλον ὠχρὰ καὶ ἔχει κατὶ χεῖλη κατακόκκινες, ἡ σιλουέττα της εἶνε σὰν μίσχος λουλουδιοῦ. Αἱ τουαλέτες της θαύματα ἐμπνεύσεως καὶ ἐκτελέσεως μοντέλλα παριζιάνικα.

—Αἱ Ἀλεξανδρειανὰὶ ποῦ παραθερίζουν στὴν Κηφισιά καὶ σὲ Φάληρα καὶ ἐπιστρέφουν μετὰ τὰ λουτρά των ἐδῶ, ὅπου ἐμφανισθῶν ἔχουν ἓνα ξεχωριστὸ τύπο ρεσιμιδάς καὶ χάριτος.

—Φοροῦν καὶ καπέλλα πολὺ μεγάλα καὶ ἀπλά, τὰ φορέματά των ἐκτάκτως καλοραμμένα καὶ πολὺ κοκέτικα.

—Ἀπὸ τῆς ὥραιότερης Ἀλεξονδρινῆς ποῦ εἶνε τὴν ἑδῶ, εἶνε ἡ κ. Μπόλλα, καὶ ἡ δις Ἀρχον-

δάρη.

—Προσετέθη καὶ νέα ταράτσα γιὰ χορὸ στὸ γνωστὸν κέντρον τοῦ Π. Φαλήρου, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἀνεπάρκεια χώρου ὑπάρχει τόσοσ εἶνε ὁ κόσμος ποῦ συγκεντρώνεται ἐκεῖ κάθε βράδυ ἰδίως Σαββατο-Κύριακο.

—Τὸ θέαμα τῆς νέας ταράτσας ποῦ εἶνε κτισμένη ἐπάνω στὴν θάλασσα εἶνε ἐκτάκτως γραφικὸν μὲ τὰ πολυχρώμα λαμπρὰ στὰ τραπέζια. Ἰδίως μὲ τὸ φεγγάρι ποῦ πέφτουν ἀδιάκοπα βάρκες καὶ σιγιστραγουδοῦν διάφορες συντροφίτες.

—Εἰς τὸ Λουτράκι πολλὸς κόσμος ἰδίως εἰς κυριότερον ἐκεῖ ξενοδοχεῖον κάθε βράδυ χορός. Τὴν παρελθούσαν ἐβδομάδα μετέβη ἐκεῖ ὁ ποιγκηρ Παῦλος καὶ ἐγεννᾶται τὸ ἐσπέρας εἰς τὸ ξενοδοχεῖον. Μετὰ τὸ γεῦμα αἱ κυρίες καὶ δεσποινίδες ἐνεφανίσθησαν μὲ ἐξωμους ἀμφιέσεις, καὶ ὁ χορὸς παρετάθη μέχρι τῶν πρωϊνῶν ὥρῶν.

Η ΚΟΣΜΙΚΗ

ΣΤΗΝ ΕΞΟΧΗ

Μὲ τῆς ζέστες τῶν ἡμερῶν αὐτῶν κάθε ἄνθρωπος αἰσθάνεται βαθύως τὴν ἀνάγκην νὰ μεταβῇ σὲ καμμιὰ ἐξοχὴ μεσόγειον ἢ παραθαλάσσιον ἀπὸ ἐκείνες ποῦ ἀφειδῶς ἔχει δωρήσει ἡ φύσις στὸν τόπον μας, καὶ τὰς ὁποίας οἱ ἔχοντες γὰρ πορτοφύλια περιφρονοῦσι (καὶ μὲ τὸ δίκην των ἄλλως τε οἱ ἄνθρωποι) προτιμῶντες τὰς Εὐρώπας! ὅπου δὲν διατρέχουσι τὸν κίνδυνον νὰ ἰδῶσι τὸν ἑαυτὸν των τρόφιμον κανενὸς πτωχοκομείου καὶ τοῦτο διότι εἶνε γνωστὸν εἰς πάντας

ὅτι οἱ Εὐρωπαῖοι ἐπιχειρηματῆαὶ δὲν ἔχουσι κάμει προόδους εἰς τὸ ἀγδάρσιμον τῶν πελατῶν των, καθόσον τοῦτο εἶνε ἀποχλειστικὸν προνόμιον τῶν Ἑλλήνων συναδέλφων των, οἱ ὁποῖοι κατέχουσι τὸ παγκόσμιον ρεκόρ εἰς τῆς σαγωνιῆς.

Ἐπειδὴ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι δὲν ἔτυχε νὰ εἶνε ἀπόγονοι κανενὸς βασιλέως τῆς «πατάτας» ἢ τῶν «ἀγγουριῶν» ὥστε νὰ διαθέτωσιν ὅλας τὰς ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος διὰ νὰ ἐξοχίζωνται καὶ φυσικὰ εἶνε ὑποχρεωμένοι ὥς καλοὶ χριστιανοὶ νὰ τηρῶσι τὰς ἐντολὰς τοῦ Χριστοῦ ἐργαζόμενοι ἕξ ἡμέρας, τὴν δὲ ἐβδόμην νὰ ἀναπαύωνται, τὴν ἐβδόμην αὐτὴν ἡμέραν, ἡ ὁποία ὥς γνωρίζετε ὅλοι σας εἶνε Κυριακή, ἀποφασίζετε νὰ πάρετε τὴν οἰκογενεῖάν σας—ἂν εἴθε οἰκογενειάρχης—ἢ μερικὸς φίλους σας—ἂν εἴθε ἐργήνδης—καὶ νὰ πᾶτε σὲ κάποιο προάστειον ἢ σὲ κανένα ἄλλο ἐξοχικὸ μέρος γιὰ νὰ ἀναπνεύσετε λίγον καθαρὸν ἀέρα, νὰ ξεκουράσετε τὸ ταλαιπωρημένον ἐκ τῆς ἐργασίας σῶμά σας καὶ νὰ πλαγιάσετε κάτω ἀπὸ τὰ θαύματα δένδρα χωρὶς νὰ ταράττη τὸν ὕπνον σας ὁ ξενοδόχος ἢ ὁ σπητονοικοκύρης σας μὲ τὸν λογαριασμὸν τοῦ ἐνοικίου στὰ χέρι.

Ὅπου καὶ νὰ μεταβῆτε θὰ εἶνε ἀδύνατον νὰ μὴ ὑπάρχῃ ἐκεῖ καὶ ἓνα μικρομάγαζο ἀπ' ἐκεῖνα εἰς τὰ ὁποῖα εὐρίσκει κανεὶς ὅτι θελήσει. Διότι ὥς γνωστὸν ὁ Ρωμῆς τὰ πάντα προσβάλλει καὶ τὰ πάντα ἐμμεταλλεύεται. Μὲ λίγα λόγια μπορεῖ νὰ βγάλλῃ ἀπ' τὸ κουνουπι ξύγκι. Ἀλλὰ καὶ εἰς κανὲν ἀπὸ τὰ ἀριστοκρατικά προάστεια καὶ ἂν πᾶτε, πάλιν δὲν θὰ καθήσετε σὲ κανένα κλοῦμπ ἢ ντάνσιγκ ἐπειδὴ—καὶ τοῦτο μὲ κάμει νὰ σᾶς λυποῦμαι—δὲν εἴθετε δολλαριοῦχα ἢ λιροῦχοι, ἀλλὰ βιοπαλαισταὶ, ἐργάται

ἢ ἄσπροι καὶ δὴ μὲ πολλαπλὰς ἀτομικὰς καὶ οἰκογενειακὰς ὑποχρεώσεις. Καὶ φυσικὰ τὸ πενήγρον θαλάντιόν σας δὲν θὰ εἶνε εἰς θέσιν νὰ ἀνταποκριθῇ οὔτε στὴν πρώτη κουθέντα τῶν γκαρσωνιῶν τῶν κέντρων αὐτῶν.

Κάθεσθε λοιπὸν εἰς ἓν ἀπὸ τὰ μαγαζάκια αὐτὰ εἰς τὰ ὁποῖα ὁ διὰ πρῶτην φοράν μεταβαίνων νομίζει ὅτι θὰ ἀπολαύσῃ ὀλόκληρον τὴν Ἰδέαν χωρὶς εἰς τὸ τέλος νὰ κυττάξῃ μὲ τὸ φανάρι τὸ πορτοφύλι του γιὰ νὰ εὕρῃ κανένα μπαταρόλον (πενηντάλεπτον) καὶ χωρὶς νὰ φαντάζεται ὅτι τὸ κάθε γραμμαρίον καθαροῦ ἀέρος ποῦ ἀναπνέει πληρώνεται μὲ ἴσον βάρος ραβίου. Ἡ φύσις ὅλη γελά, καὶ ἀποκτᾶται ἓνα κέφι ποῦ σᾶς κάμει νὰ ληθμονήσετε ὅλα τὰ ἐγκόσμια καὶ νὰ νομίζετε ὅτι εἴθετε τοῦλάχιστον γιὰ μισὴ ἡμέραν, οἱ εὐτυχέστεροι ἄνθρωποι τοῦ κόσμου. Δυστυχῶς, πολὺ γλήγορα ἀναγκάζεσθε νὰ συνέλθετε ἀπὸ τὴν πλάνην σας, καὶ γιὰ πολὺν καιρὸν θὰ αἰσθάνεσθε τὸ δυσαναπλήρωτον κανὸν, τὸ ὁποῖον ἡ ἀπληστία τοῦ καπέλλα δημιουργεῖ εἰς τὰ θυλάκιά σας, καὶ τὸ ὁποῖον οὔτε ὁ πανδαμάτωρ χρόνος δὲν θὰ σᾶς κάμῃ νὰ ληθμονήσετε. Πρόκειται δηλαδὴ περὶ τῆς σαγωνιᾶς τὴν ὁποῖαν θὰ σᾶς δώσῃ μαζί μὲ τὸν λογαριασμὸν ἡ ἀποφροσύνη τοῦ καταστηματοῦχου.

Πιθανὸν νὰ νομίσῃ κανεὶς ὅτι μὴ τὸσον γενναῖα σαγωνιά θὰ εἶνε πλήρως δεδικαιολογημένη, φανταζόμενον ὅτι θὰ ἐσάγατε καὶ αὐτὰ τὰ τραπέζια μαζί μὲ τὰς κορσοβριβὲς καρτέλας, εἰς τὰς ὁποίας—κατὰ τὸν Μιστριώτην—ἐκαθίσθητε, καὶ μὴ ἀντιλαμβάνομενοι ὅτι δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ἔχετε τόσον γὰρ στομάχι, πᾶγμα τὸ ὁποῖον ἀπαντᾷται μόνον εἰς τοὺς διαφόρους κρηγῆνας τοῦ δημοσίου ταμείου, οἱ ὁποῖοι καὶ μπετὸν ἄρμε μποροῦν νὰ χωνέψουν.

"Αλλως τε σείς γνωρίζετε ότι το μενού σας άπετελέσθη από λίγο φωμοτύρι, κανένα κομματάκι κρέας—τό όποιον ό καταστηματούχος όνομάζει άρνάκι του γαλάτου!—άδιάφορον άν τά κρέατα και τά κόκκαλα του μακαρίτη του παπούλη σας είνε τρυφερώτερα, και από κανένα μπουκαλάκι κρασί ή κανένα ποτήρι μπόρα, με τόσο ψηλό κολλάρο, πού θά τό εξήλευαν όλοι οί νυν και άει και εις τούς αιώνας τούς άπαντας επίδοξοι διπλωμάται του κράτους μας.

Τρώγοντες και πίνοντες εις την πλουσίαν αύτην τράπεζαν την όποιαν δέν θά εξήλευε θεοβαίως ούτε ό σκύλος του καταστηματούχου, αφού μεγαλοπρεπώς διήλθε πρό αύτης χωρίς νά καταδεχθί νά ρίψη ούτε έν βλέμμα φέρεσθε εις υπερκόσμους τόπους (όπως λέγουν οί ποιηταί μας) και τό βλέμμα σας θυθίζομενοι εις τό άχανές άπειρον... δέν έχει την δύναμιν νά συλλάβη την άπαισίαν εικόνα της εμφάνισεως του λογαριασμού, ήτις άν δέν κατορθώση νά σας στείλη όλους νά παραθερίσετε εις τό γνωστόν φιαν θρωπικόν κατάστημα της Κερκύρας ή εις τό παρόμοιον των Λαζαρέτων της Σύρου, τούτο όφείλεται εις τό ότι τό μέν πρόωτον είνε κλειστόν, τό δε δεύτερον δέν έχει διαθέσιμον χώρον δεδωμένου ότι είνε πάντοτε πλήρες από έντοπίους. Τό πολύ πολύ νά σας κάμνη νά αποκτήσετε την δόξαν του ύπαιθρίου ποιητού Νικολού, όστις ως γνωστόν ποιεί ήδη τας διατριβάς του εις Μέθανα περιβεβλημένος γυναικείαν κομπιναιζόν...

Η ώρα παρέρχεται και είσθε ήναγγκασμένοι νά διακόψετε την παραμονήν σας εις τό ύπαιθρον και νά επανακάμψητε εϊκάδε. Φωνάζετε τό γκαρσόνι—χρέη του όποιου έκτελεί ή κυρά του κάπελλα ή έλλείψει τοιαύτης ή

κόρη του, ό γυιός του ή και αύτός ό ίδιος, και του ζητάτε τόν λογαριασμόν διά νά πληρώσετε. Τόφλα νάχη ή δευτέρα παρουσία μπροστά στην τραγικήτητα της στιγμής κατά την όποιαν ό καταστηματούχος σας αναγγέλει ότι όφείλετε τόσα, όσα θά εξήρουν διά νά άποσβεσθί τό δημόσιον χρέος της Έλλάδος· την τελευταίαν του λέξιν δέν δύνασθε νά την άκούσετε γιατί με την πρώτην του ήδη εύρίσκεσθε εις την άνάγκην νά σκουπίσετε τά μάτια σας, τά όποια εθόλωσαν, νά αγωνίζεσθε νά συγκρατήσετε την γλώσσάν σας ή όποια ξηρά κατέρχεται εις τόν λάρυγγά σας, νά στρώνετε της τριχες της κεφαλής σας αϊτινες ήνωρθώθησαν, νά στηριχθίτε εις τό καθισμά σας τό όποιον αισθάνεσθε νά σας διαφεύγη και νά ελαττώσετε —σάν άλλος Ταχρά Μπέης—τούς κτύπους της καρδιάς σας οί όποιοι είνε πειδ δυνατοί και από τά κανόνια πού σκάζουν οί άεριστήδες του συναλλάγματος. Σας περιλούει δε και ένας κρύος ιδρώς, πού σας κάμνει νά μή γνωρίζετε άν εύρίσκεσθε στην Κηφισιά ή στο Μαρούσι, ή στη Βουλιαγμένη και κάνετε υπάνιο. "Όταν κατορθώσετε και συνέλθετε λίγο, ζητάτε με φωνήν μόλις άκουομένην νά σας δικαιολογήση ό καταστηματούχος ένα έκαστον κονδύλι, χωριστά, και τότε τόν άκούετε νά σας παρατάσση επιχειρήματα τά όποια ούτε ύπουργός των Οικονομικών νά ήτο δέν θά τά μετεχειρίζετο για νά δικαιολογήση τακτικά τε και έκτακτα έσοδά τε και έξοδα του προϋπολογισμού του κράτους. Από τά επιχειρήματα αυτά μανθάνετε ότι μεταξύ των άλλων πληρώνετε θεάν και καθαρόν άέρα χωριστά από τή φαγητόν, διευκρινίζετε ότι κατά την άθροισιν έγένετο ένα μικρό, μα τόσο δά, λαθάκι εις βάρος σας, τό όποιον εξογκώνει τόν λογαριασμόν κα-

τά δέκα μόνον δραχμάς, ότι πληρώνετε φόρον 10 ο/ο ό όποίος κατά την λογιστικήν μέθοδον του αίτούντος είνε ίσος προς τό όλον ποσόν του λογαριασμού και τέλος ότι πληρώνετε και ύποχρεωτικόν πουρμπουάρ κατά την ιδίαν λογιστικήν μέθοδον. Τέλος αρχίζετε νά παρατάσσετε και σείς τά δικά σας επιχειρήματα, και ό καταστηματούχος αναγκάζεται νά σας επιδώση τελεσιγραφικώς ενός δευτερολέπτου προθεσίαν διά νά τόν πληρώσετε. Σείς όργίζεσθε και τόν αποκαλείτε αισχροκερδή! φανταζόμενος ότι θά ιδίητε εις τας παρειάς του τό χρώμα της έντροπής. Έννοείται, αύτός δέν έχει τόσον εύαισθήτους παρειάς ώστε νά κοκκινίζουν από τέτοιες φιλοδοουλίες, και αφού στείλετε εις τόν διάβολον και έξοχήν και καθαρόν άέρα, πληρώνετε διά τό μή έχειν τί άλλο νά κάμει και άπέχεσθε.

Γιά μία στιγμή αισθάνεσθε την άνάγκην νά ικανοποιηθίτε και έρευνητικά τά βλέμματά σας περιφέρονται δεξιά και άριστερά διά νά ανακαλύψουν κανένα χωροφύλακα εις τό όποιον νά καταγγείλετε τόν αισχροκερδή αυτόν άνθρωπον και έπειδή, φυσικά, δέν είσθε ούτε πληρεξούσιος άναγνώς κράτους εις καμμίαν συνδιάσκεψιν διά

νά εύρίσκωνται πάντοτε δίπλα σας χωροφύλακες, τά βάχετε με τούς πτωχούς αυτούς ανθρώπους τούς όποιους και φιλοδωρείτε με τά κοσμικώτερα έπίθετα, έπειδή δέν εύρέθησαν έκείνην την στιγμήν μπροστά σας. "Όταν προχωρήσετε δυό τρία βήματα, βλέπετε αϊφνης ένα εξ αυτών και άντί νά τρέξετε εις συνάντησίν του, θεωρείτε παλλίτερον—ως γνήσιος άλλως τε Ρωμύος—νά λοξοδρομήσετε... έπειδή βαρύνεσθε νά τρέχετε προς άνακοινείν και λοιπές δικαστικές διατυπώσεις, έρκιζόμενοι νά μή ξαναπατήσετε ποτέ πλέον πουθενά. "Ο όρκος σας όμως αύτός διαρκεί όσον και τά όνειρα μιας θεινής νυκτός, ή άλλον δέν νά είμαι ειλικρινέστερος, διαρκεί και' άλλας τας έπομένους εξ ήμέρας της έγνοίας σας, και λησμονείται την πρωίαν ή τό άπόγευμα της έπομένης Κυριακής, όπότε παθαίνετε τά ίδια και χειρότερα και όμως γνώσι δέν έζήτε.

Ποιός πταίει λοιπόν για όλα αυτά; "Ορισμένος όχι βέβαια ό καταστηματούχος, πού σας έγραψε, αλλά σείς πού τόν άφίκατε νά σας γράψη οίότι είνε γνωστόν ότι του Ρωμύου άν δέν του πής στάσου, δέν σταματά ποτέ και πρό ούδενός.

ΦΩΤΗΣ Χ. Μ

ΑΙ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΕΙΣ ΜΑΣ

ΠΥΡΓΟΣ

Η δις Σοφία Δεδονοπούλου και ό κ. Σωτήριος Ήλιόπουλος ήραδωνίσθησαν.

—"Ο κ. Νικ. Βασιλόπουλος (Βροχίτσα) και ή δις Μαρίκα Πεντρούζοπούλου (Θεσσαλονίκη) έτέλεσαν τούς γάμους των έν Θεσσαλονίκη.

—"Ο θεατρικός κόσμος πού με τόση άγωνία άνέμενε τας τιμητικές του θιάσου Κυριακίδου, έδειξαν επί τέλους

την έκτίμησιν του προς αυτόν, θαυμάζων τόν θιασάρχην κ. Νικ. Κυριακίδη εις τόν όλον του ήθοποιού Γκάριχ» εις τόν όποιον ήτο αληθώς υπέροχος.

—Βροχή πεσούσα εις τινες δήμους της Ήλίας έσάρωσε κυριολεκτικώς την στασιδά από τά άλώνια.

Ένταύθα ή τιμή της ανήλθεν εις 3925 δοχ. τό χιλιόλιτρον.

—Η εκ Πύργου φρενοβλαβής ΆΔ-

ναστασία Πεπονᾶ ἀπεβίωσεν ἐν τῷ φρενοκομείῳ Κερκύρας.

— Κατὰ τὸ πρῶτον δεκαπενθήμερον τοῦ Αὐγούστου ἀπεβίωσαν ἐνταῦθα 26 ἄνθρωποι, ὧν τὰ 16 ἄρρενα.

— Οἱ ἀρτοεργάται ἀπὴρgehσαν λόγῳ τῆς ἀλληλεγγύης αὐτῶν πρὸς τοὺς ἀρτοεργάτας Ἀθηνῶν καὶ οὕτω ἡ πόλις μας μένει ἄνευ ἄρτου.

— Οἱ ὑποδηματοποιοὶ ἀπειλοῦν ἀπεργίαν λόγῳ τοῦ ὅτι ζημιῶνται τὰ συμφερόντά των ἢ τοιαύτη διατίμησις τῶν ὑποδημάτων.

ΑΜΑΛΙΑΣ

Τὴν 26ην Αὐγούστου ἐνεργηθήσονται ἐνταῦθα οἱ πρῶτοι Πανηλειακοὶ ἀθλητικοὶ ἀγῶνες. Θὰ συναγωνισθοῦν ὁ Ποδοσφαιρικὸς Γυμναστικὸς Σύλλογος Ἀμαλιάδος καὶ ἡ Παλαιὰ Γυμναστικὴ Ἐνωσις Πατρῶν.

ΒΑΡΒΑΣΑΙΝΑ

Πρὸ ἡμερῶν συνέβη ἐνταῦθα τὸ ἀκόλουθον ἐρωτικὸν δράμα.

Ὁ Χαρ. Σπηλιόπουλος περιελθὼν

εἰς ἐρωτικὰς σχέσεις μετὰ τῆς νεάνιδος Πολίτως Βαρδάβίλα εἶχεν ἀποχωρήσει ἐσχάτως τῶν ἐρωτικῶν συνεντεύξεων, ὅτε ἡ κόρη, διαμένουσα ἐν τῇ ἐξοχῇ, τὸν ἐκάλεσεν ἵνα τῷ ὀμιλήσῃ.

Οὗτος προσελθὼν ὅλως ἀνυπόπτως, ὑπέστη ἐπίθεσιν ἐκ μέρους τῆς ἐρωμένης του, ἣτις ἐστήριξεν ὄπλον δίκανον ἐπὶ τοῦ τραχήλου του καὶ πυροβολήσασα ἐπλήρωσεν αὐτὸν θανάσιμως, μεταφερθέντα κατόπιν εἰς τὴν Πύργῳ κλινικὴν τοῦ κ. Πολυζωγοπούλου.

ΚΑΡΔΑΜΑ

Ὁ γεωργὸς Ἰω. Σκουκιέρης καὶ ὁ φυγόδικος Ἀνδρ. Φαρμάκης, ἐπιτεθέντες κατὰ τοῦ ξυλουργοῦ κ. Μιχ. Γρίθα διὰ περιστροφῶν, ἐτραυματίσαν αὐτὸν σοβαρῶς εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν μηρόν.

Ἐπὶ τόπου μετέβη ὁ διοικητὴς τοῦ βιθυνικοῦ τμήματος Ἀμαλιάδος. Τὰ αἶτια ἀγνοοῦνται. Οἱ δοῦνται δὲν συνελήφθησαν.

Τ. Ι. Κ.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1893

Κεφάλαιον καταβεβλ. Δρ. 48,000,000

ΕΔΡΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Ἐκτελεῖται πᾶσα τραπεζικὴ ἐργασία
Ἀγοραπωλησία Συναλλάγματος ἐπὶ τοῦ Ἐξωτερικοῦ
Πιστώσεις ἐναντι Φορτωτικῶν

Πιστώσεις ἐναντι Φορτωτικῶν
Προεξοφλήσεις καὶ Βισπράξεις Γραμματίων

Χρηματιστικαὶ ἐντολαὶ
Πιστωτικαὶ Ἐπιστολαὶ καὶ Ἐντολαὶ πληρωμῶν

Ἐνοικίσεις Χρηματοοικονομικῶν

Ταμειυτήριον ἐπὶ τόκῳ 4 0/0 ἑτησίως.

Καταθέσεις ὅψεως καὶ ἐπὶ προθεσμία

Μὴν ἀμελήτε ν' ἀγοράζετε καθ' ἑβδομάδα τὸ τεύχος τοῦ «Θησαυροῦ».

Πωλεῖται καθ' ἑλλην τὴν ἑβδομάδα εἰς τὰ κίθσκια καὶ τὰ ὑποπρακτορεῖα. Οἱ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις πρέπει γὰρ παραγγέλλου εἰς τοὺς πράκτορας γὰρ τοῖς τὸ προμηθεύουν τακτικὰ, διότι μὴ ἐπιτρεπομένων ἐπιστροφῶν ἕκαστος ὑποπράκτωρ προμηθεύεται μόνον ὅσα τοῦ ἔχουν παραγγελθῇ.

«Θησαυρὸς» εἶναι τὸ τελειότερον, τὸ τερπνότερον καὶ διδασκτικώτερον ἐγκυκλοπαιδικὸν περιοδικόν.

Ἐκδίδεται τακτικῶς κάθε Κυριακὴν εἰς 70 σελίδας μὲ ὅλην καὶ εἰκόνας τῆς καθημερινῆς ζωῆς τῆς Ἑλλάδος, καὶ πλείστας ἐγκυκλοπαιδικὰς πληροφορίας ἀπὸ τὴν ἱστορίαν, τὰς ἐπιστήμας, τὰς ἐφευρέσεις καὶ τὴν κίνησιν καθ' ὅλον τὸν κόσμον.

ἔχει ἀνταποκριτὰς καὶ ἀλληλογραφίας τακτικῶς καθ' ἑβδομάδα ἀπὸ ὅλας τὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος μὲ ὅλην τὴν κοινωτικὴν καὶ κοινοτικὴν κίνησιν.

Τακτικοὶ συνεργάται τοῦ «Θησαυροῦ» εἶναι οἱ κ. κ. Θεόδ. Βελλιανίτης, Παῦλος Νιρβάννης, Γρηγ. Πενόπουλος, Δ. Ν. Καλονέροπουλος, Χρ. Χρηστοβασιλῆς, Στέφανος Ἀάφνης, Δ. Δάλλας, Ν. Σηφάνης, Νάτς κλπ. κλπ.

Ο «Θησαυρὸς» ἔνεκα τῆς ἐπιωφελοῦς καὶ τερπνῆς ὕλης τοῦ συγίσταται ὑπὸ τῶν καθηγητῶν καὶ διδασκάλων εἰς τοὺς μαθητὰς καὶ μαθητρίδας.

Ο «Θησαυρὸς» παρακολουθεῖ τὴν στρατιωτικὴν ζωὴν εἶναι τὸ ἀγαπητὸν περιοδικὸν τοῦ στρατοῦ, χιλιάδες δὲ τευχῶν ἀποστέλλονται εἰς τὸ Μέτωπον καὶ τὰ Νοσοκομεῖα προσφερόμενα ὑπὸ διαφόρων γενναιοδύων πολιτῶν διὰ τὴν ψυχγωγίαν τοῦ στρατιώτου, εἴτε ἀφιερούμενα εἰς τὴν Ἀδελφὴν τοῦ Στρατιώτου δι' ἧς ἀποστέλλονται εἴτε ἀπ' αὐτοῦ.

Ο «Θησαυρὸς» εἶναι τὸ ἀγαπητότατον περιοδικὸν εἰς τὰς οἰκογενεῖας πάσης τάξεως.

